

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Cura pastoralis.

Irta: Báró Bánffy Dezső.

Mikor a Kálvin és Luther által megindított hitújítás idejében itt a magyar államban is kezdetét vette a protestántizmus terjedése, akkor azon nehéz időkben, mikor a hitért és az a mellett való kitartásért hívőknek és a hit hirdetőinek egyaránt annyit kellett szenvedni, — a meggyőződésért való lelkesedés ereje tartotta össze elődeinket, kik nem kimélték életüket, ha kellett ontották vérüket, feláldozták vagyonukat, csak azért, hogy hitükhöz hiven tovább építsék Istennek országát. Azon időkben megvolt „a bátorság, — a lélek ereje“

Nagy és nehéz küzdelmek után — habár sohasem teljesen szabadon, — mégis létrejött idők rendjén a protestántizmus szervezkedése a magyar állam területén világi és egyházi törvények védelme mellett.

Mig egyfelől a békés életnek és nyugodt fejlődhetésnek lehetőségei megadattak, addig másfelől a nyílt üldöztetések megszünvén, az összetartás, a kitartás és erélyes továbbküzdés iránt való buzgalom is meglazult. Nem azért mondom ezt, hogy vádoljak, csak a tényt állapítom meg, melyet szinte a változott viszonyokra tekintettel, mondhatnám természetesen is tartok, habár nem helyeslek. Különösen újabb időkben, midőn a megélhetési viszonyok is nehezebbek lettek és a létért való küzdelem erős harcában az anyagi szempontok kezdenek a döntők lenni, megcsappant sok tekintetben a hithez és az egyházhoz való kitartó ragaszkodás érzete. És mig a multban „a bibliára támaszkodva védtük szabadságunkat,“ addig ma a protestáns egyház, mely a magyar államban a szabadelvűségnek és nemzeti érdeknek oly nagy szolgálatokat tett a létért való küzdelemben, szinte elvérzeni látszik és erőtlennek mutatkozik felvenni a harcot a nemzetközi klerikalizmus támadásával.

Pedig legyőzetnünk nem szabad; a nemzeti és szabadelvű ügy az evangéliomban hir-

detett igaz hit követése mellett el nem bukhatik.

Pedig „megnehezült az idők vészes járása felettünk.“ A külföldről mihozzánk mind erősebb áramlattal betóduló klerikalizmus az anyagi gondok, a létért való küzdelem naponta nehezebbé teszik a helyzetet. E nehéz körülmények között az evangéliom szerinti igaz hitet hirdetni hivatott lelkipásztorok cura pastoralis-a azon eszköz, mely ha hivatásszerű buzgalommal és lelkesedéssel kitartóan alkalmaztatik, mentő horgonyunk lehet. A lelkész és hívek közötti benső igaz keresztyéni szereteten alapuló viszony kell, hogy felépítse azon bástyákat, melyek mellől védve igaz hitünket, vissza lehet verni a nemzeti érdekeket és szabadelvűséget is egyaránt veszélyeztető, idegen irányzatu külső és rendbontó támadásokat.

Arra, hogy a cura pastoralis a maga áldásos eredményeit meghozza, szükséges azonban az, hogy a hívők és hithirdetők között érdekellentétek elő ne fordulhassanak; szükséges, hogy az érintkezési pontok lehetőleg a lelkiek körébe utaltassanak és hogy akkor, midőn a létért való küzdelem harcában sokszor kimerült hívek lelkészükkel összejönnek, ne legyenek ismét kénytelenek a lelkészt vagy az egyházat érdeklő anyagi kérdések miatt esetleg egymással szemben állani.

A régi szép idők ma már elmúltak; a kor igénye és változott viszonyok ma már nem alkalmasak arra, hogy a különben igaz és helyes protestáns elveknek megfelelően nagy anyagi áldozatok meghozatalát remélni lehessen. Ennek tudatában volt az 1848. évi törvényhozás is, midőn az 1848. évi XX. törvény-cikket megalkotva, belátta, hogy midőn a törvényesen bevett minden vallásfelekezet között a tökéletes egyenlőséget és viszonyosságot törvényben megállapította, akkor a vallásfelekezetek egyházi és iskolai szükségleteinek álladalmi fedezéséről is gondoskodnia kellett. Az akkori idők bonyadalmai, a reá következő nehéz, válságos korszak és az alkotmány hely-

reálltával az új alkotmányos élet biztosításának nehéz küzdelmei útját állották annak, hogy a törvény rendelkezésének megfelelően a kimondott elvnek részletes alkalmazása kérdésében a kormány a hitfelekezetekkel megállapodásra jöhetett volna. Az állami költségvetésbe felvett felekezeti államsegélyek, nemkülönben a felekezeti tanítók fizetéskiegészítése, a kérdést meg nem oldották, sőt midőn miniszterelnökségem idejében az 1898. évi XIV. törvénycikkkel a lelkészi jövedelmek kiegészítéséről lett gondoskodva, még mindig nem lett elintézve az 1848. évi XX. törvénycikkkel kilátásba helyezett állami javadalmazásnak a kérdése. Még mindig arról kellett gondoskodni és talán sürgősebben mint eddig, hogy a megélhetési nehéz viszonyok folytán mindig tartathatatlanná váló helyzet és ennek következtében az anyagi gondok miatt a hivek és hit hirdetői közötti fokozódó ellentétek kikerülése érdekében az állam az 1848. évben a XX. törvénycikkkel tett ígéretének eleget tegyen. Másfél évvel ezelőtt már elodázhatatlan kötelességemnek tartottam, hogy felemeljem szavam és az erdélyi egyházkerület 1902. november 8-án Kolozsvárt tartott kerületi közgyűlésében elmondott beszédemben azon nézetemnek adtam kifejezést, hogy „az 1848. évi XX. törvénycikk határozott rendelkezésének eleget téve, a törvényesen bevett összes vallásfelekezetek meghallgatásával” követeltessek a kormánytól, hogy a kérdést végre rendezze és a törvényhozás által 1848-ban a felekezeteknek tett ígéretet beváltsa.

Nem álltam egyedül; föllépésemet helyeselte az egész prot. Magyarország; de helyeselte mindenki, ki tudja, hogy mi protestánsok, midőn „a bibliára támaszkodva védjük szabadságunkat,” megerősíteni, fejleszteni akarjuk egyházi életünket, akkor a nemzeti érdekek és szabadelvűségnek is teszünk szolgálatot. A megindult mozgalom meghozta a maga eredményét; a két protestáns felekezet közösen érdeklő ügyek tárgyalására kiküldött bizottság munkálatait befejezte, jogos igényeit, melyeket törvényre alapítva, mint követeléseket az állammal szemben felállított, határozott számokban megállapította; már csak rövid napok kérdése, hogy e munkálat a kormány kezében lesz.

Mi protestánsok jogosan elvárjuk és követeljük, hogy igényeink kielégítést nyerjenek; hogy a törvényben lefektetett ígéret beváltásuk és intézményeink, lelkészeink és tanítóink kellő és időközben a fokozódott igényeknek is megfelelő javadalmazásáról való gondoskodás mellett megtaláltassék a módja annak, hogy a létért való küzdelemben már-már elvérző hiveink egyházi terhei is tetemesen megkönnyíttessenek. Nem mint adományt kérjük ezt, de mint olyat, amihez jogunk van; jogunk van, mert azt részünkre törvény biztosítja; de jogunk van azért is, mert ebben a hazában mi, a protestánsok voltunk azok, akik száza-

dokon keresztül — midőn mondtuk, hogy „a bibliára támaszkodva védjük szabadságunkat,” egyszersmind vért és életet áldozva védjük a szabadelvűséget és nemzeti érdekeket és voltak gyászos, szomorú idők, midőn szinte lehetne mondani a magyar nemzet csak a protestánsok táborában volt. Ugy hiszem, hogy „az evangéliumi bátorság” vezette fellépésünk nem maradhat eredmény nélkül; előbb vagy utóbb egyszerre vagy rendre az egyházerti anyagi gondoktól meg leszünk szabadulva és akkor, ha bajaink tovább is tartanak, ha egyházi életünkben a hitbuzgóság és hithűség meg nem erősödik, másra nem vethetünk, csak mi magunkra. De én ezt hinni nem tudom, félni nem akarom. Én bizom abban, hogy a mi lelkipásztoraink, kiknek elődei hitükhöz hiven a multban a vérpadon veszték el, gályarabságban sinylődtek, ma is hitükhöz és meggyőződésükhöz hiven az anyagi gondoktól lehetőleg menten a templomot és papilakot buzgón felkereső hiveik körében, hirdetve az ígét és gyakorolva a cura pastoralist, fényes eredményekkel fognak az evangéliumi igaz hit érdekében annak terjesztése mellett úgy, mint a nehéz multban, jövőre is lenni a nemzeti érdekek és a szabadelvűségnek igaz hivei és hirdetői, annyival inkább, mert tudják és érzik, hogy eljárásukkal a hazának és nemzetnek is nagy szolgálatot tesznek. Mellettük lesz ragaszkodó hiveiknek őszinte helyeslése és segítségükre lesz „az evangéliumi bátorság,” mely „a lélek ereje.”

Tűzbiztosítás.

Irta: Csulak Zsigmond.

(Folytatás.)

A tűzkár elleni biztosítási ügyben, mindenik ehkerület belkörüleg megtéven a kívánt intézkedéseket, melyek több évre az ehkerületeket kötelezettségben tartják, ez ügyet a konvent *jelenleg nem sorozza a szinati tárgyak közé.*

Eddigelé tehát még mindenik egyházkerület s maga a konvent is, mint látszik, *csak jelenleg* vagy *ez alkalommal* nem foglalkoznak bővebben és részletesebben e tárggyal, a minek eshetősége a jövőben nincs kizárva. Ez az eshetőség adta kezembe a penát, hadd kísértsem meg én is annak megvalósítására megnyerni a tett embereit.

Még csak egyetlen egyszer fordul elé e tárgy az 1900. évi ehker. jkv 98. lapján. Ott ez áll: „A testvér egyházkerületknél tűzkármentesítési pénztár létesítettett, a biztosító intézetektől fizetett jutalékokból. A jutalékoknak ilyen tőkésítése mellett mi is több eredményt érhetnénk el, mintha azokat folyó kiadások fedezésére utaljuk át.”

Az itt részletesen felsorolt s talán egy kissé hosszadalmasan idézgetett egyházkerületi és konventi alapelveket, különösen a kimondott határozatokat szemelőtt tartva, bátor leszek a következő alapszabálytervezetet bemutatni:

ALAPSZABÁLY TERVEZET

az erdélyi ev. ref. egyházkerület kölcsönös tűzkárbiztosításáról.

1. §. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület a felügyelete alá tartozó összes egyházi és iskolai közvagyon

eléghető részét tűzkár ellen kölcsönösség alapján a maga körében biztosítja.

Biztosítás tárgyát képezi tehát, az ev. ref. egyházközségek templomai, papi, kántori, tanítói lakházai, ezek gazdasági és melléképületei, valamint az ev. ref. iskolák, gimnáziumok tanári lakásai, bérházai, épületei, ezek gyűjteményei, felszerelése, úgyszintén az egyházmegyék és egyházkerület minden épületei felszerelésekkel együtt.

2. §. Ezen kölcsönös tűzkár biztosítás kötelező minden elébb említett eléghető közvagyonra. A jogi képviselők anyagilag felelősök a biztosításért. A nagy kockázattal járó tárgyak azonban, minők: némely intézeti gyűjtemények, a gyárak felszerelése és cséplőgépek az igazgatótanács által, a biztosításból zárhatók.

3. §. Egy, a helységek betűsoros rendjében összeállított „Törzskönyv”-ben lesz minden közvagyon — mely a kölcsönös tűzbiztosítás tárgyát képezi — részletesen leírva és feltüntetve.

Az összeállított törzskönyvi adatok változásai esetről-esetre az igazgatótanácsnak bejelentendők, melyeknek helyesbitéséről a felek értesítendők.

4. §. A törzskönyvi kivonat, mely feltünteteti és felelősséget nyújt arra, hogy az illetők javai mekkora összegig vannak tűzkár ellen biztosítva, állandó biztosítási kötvényül szolgál.

5. §. A törzskönyvben felsorolt épületek (melyeknek hossza, szélessége, alépitményének anyaga is feltüntetendők), valamint ezek felszerelése vagy a bennök elhelyezett ingóságok, a tetőzet minősége vagy a kockázat mérve szerint a következő három osztályba soroztatnak, illetve Egyszáz korona (100 K.) biztosítási összeg után a következő három tétel szerint lesznek az évi díjak megállapítva és kiróva:

I. oszt. réz, bádóg, pala vagy cserép tető alatt	0.2% = 20 fill.
II. deszka, zsindey vagy papir tető alatt	0.4% = 40
III. nád, gyékény vagy szalma-födél alatt	0.7% = 70 „

Mindenik osztályban a végösszeg 100 koronára kerekítendő ki.

6. §. Az igazgatótanács jelöli ki azon pénzintézetet (pl. Közhasznú szövetkezet), melyben a fizetendő díjak gyümölcsötvetőleg lesznek elhelyezve, a hol, mintegy kézi pénztár arra szolgál, hogy a felmerülhető tűzkárok megtérítése, az ide vonatkozó §§. szemelött tartása mellett abból gyors elintéztést nyerjen.

7. §. A biztosítási díjak minden év január hó 15-ig előre, postatakarékpénztári befizetési lappal — a törzskönyvi kivonat lapszámát felül rávezetve — a 6-ik §. megnevezendő pénzintézetbe küldendők be. A befizetési lapot az intézet küldi meg.

A határidőn túl késedelmezők a mulasztásért felelősségre vonhatók és tetszés szerint választható bíróságnál az évi díjakért beperelhetők, anélkül azonban, hogy kártérítési igényöket elveszítenék.

8. §. Az évi díjakból fedezendő: a) a tűzesetek okozta károk, b) e kölcsönös biztosítás szervezésével és berendezésével felmerülő személyi és dologi kiadások és c) a kezeléssel járó rendes évi személyi és dologi kiadások.

Ha az évi tűzkár nem volna fedezhető az 5. §. szerint kirótt évi díjakból és a gyűlt tartalékalapból, a biztosítási díj felemelhető, de ez az egyházkerületi közgyűlésnek, a kártalanítási összeg megjelölésével, mindig bejelentendő.

9. §. Az évi díjakból a kiadások fedezése után tartalékalap létesítendő, melynek rendeltetése első sorban a kedvezőtlen évek tűzkárainak kifizetése, mely célra szükség esetén az egész tartaléktőke is elkölthető.

Ha a tartaléktőke akkora összegre emelkedik, hogy évi kamata az évi díjak összegének 25%, illetve az 50%-ot fedezni képes, úgy az évi díj 25%, majd később 50%-al lennebb szállítandó. Önként értetődik, hogyha a tartaléktőke kamata kedvezőtlen évek miatt nagyon leszallana, az eredeti díjak visszaállíthatók.

50%-nál alább a legkedvezőbb esetben sem szállítható az évi díj s ha ezen felül is több bevétel mutatkozik, abból egy külön építési alap létesítendő. Ezen alaptól az egyes építkező egyházközségek nyernének segítyt az igazgatótanácshoz benyújtott kérelmek elbírálása után és ennek utalványozása alapján.

(Folyt köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. február 18.

Az ehkerületi főtvényszék betérjesztvén két-rendbeli fegyelmi ügyben hozott ítéleteit, az egyik ügynek belejezése tudomásul vétetett, a másik ügyben a szükséges új vizsgálat megejtésére a kolozsvári eházmegye fegyelmi bírósága delegáltatott.

Dr. Deák Albert ehkerületi ügyvéd aa. benyújtván a kezén levő perek múlt évi állásáról szóló jelentését, br. Bánffy Ernő ig.-tanácsos és dr. Kádár János titkár aa. fölkérettek a jelentés felülvizsgálására és elfogadhatósága felől jelentés tételre.

Az erdélyi ehkerület területén újból anyásítandó ev. ref. egyházak érdekében bekért jelentések szerint 62 ehközség önállósítása indítványoztatik, minél fogva az önállósítás szükségének elvi elismerése iránt kérelem intéztetik a vallás- és közoktatásügyi minisztériumhoz.

Dr. Kádár János titkár aa. megtéven jelentését a tordai Korona-szálloda berendezéseinek leltározásáról, az jóváhagyó tudomásul vétetett és megnyugvással konstatáltatott, hogy emez ingatlan a befektetett tőke 7% -át jövedelmezi.

A nagyteremi egyházközség lebontás alá került templomában egy XVII-dik századbéli szobormű állott, melyet az ehközség most az Erdélyi Múzeum Egyletnek 300 koronáért eladott. Emez eljárás jóváhagyó tudomásul vétetett és a templom alatti ásatásokra az engedély megadatott.

Jung Ferencz viczei lelkész, panasza alapján feloldotta ig.-tanácsunk a nagysajói ehmegye kijelölt bizottságának ama határozatát, melyszerint nevezett lelkész, mint egyedüli pályázót, a sófalvi papi állomásra megválaszthatónak ki nem jelentette és Jung Ferencz aa. választhatóságát határozatilag kimondotta.

Csittszentiváni eházközségünk 1100 korona regalé-tőkéjének adósságtörlesztésére leendő felhasználása engedélyeztetett.

A Filep Péter alap kezelő bizottsága elnökévé Csontos Olivér marosi eházmegyei gondnok aa. neveztetett ki.

Nagyenyedi kollégiumunk egy hatholdas zsellértelki állományát 1200 koronáért eladván, az idevonatkozó adás vevési szerződés megerősítést nyert.

A mezőkapusi leányeházközség megalakulása örvendetes tudomásul vétetett és a megválasztott lévita részére évi 100 korona segély kiutaltatott.

A szilágyszentkirályi és a torockószentgyörgyi papi állomásoknak üresen hagyása, a felhozott indokokra tekintettel megengedtetett.

A nagyenyedi ehmegye tanácsa megsürgetni ajánlja a közigazgatási államsegély kiutalását, de ig.-tanácsunk nem látta célszerűnek sürgetéssel fellépni azért, mert ez az ügy a Convent kezében van és ott megfelelően előkészítettett.

A berlini tudomány-egyetemen két erdélyi theologus részére alapított és egyenként 240 márkát tevő

stipendium van „Mons piétatis“ címen, mely azonban csak Nagyenyeden végzett ifjak számára volt kiadható. Ig.-tanácsunk megkeresésére az alapítványi igazgatóság annyiban módosította a föltételeket, hogy jövőre bármely erdélyi ev. ref. kollégiumban végzett és theologiai pályára lépő ifju folyamodhatik e stipendium elnyeréséért.

A szentlászlói ehkőzség időközi papi javadalmának felhasználása tárgyában kelt egyházmegyei tanácsi határozat ellen felebbezés adatott be, de ig.-tanácsunk e felebbezést elutasítandónak ítélte.

Benkő Ferencz alsórákosi pap aa. adókiadó bizottsági taggá neveztetett ki és kérte e mellékfoglalkozás engedélyezését. Minthogy azonban e mellékfoglalkozás kiválóan alkalmas arra, hogy pap és hivei között a békés egyetértést megzavarja és mert a mellékfoglalkozások tárgyában kelt főhatósági körrendelet is kifejezetten tiltja e foglalkozást: a kérelem teljesíthető nem volt.

Kézdivásárhelyi ehkőzségünk ama határozata, melyszerint érdemekben gazdag lelkészét: t. Székely János aát, évi 3000 korona nyugdíj élvezete mellett penzionálta és helyének rendes pappal való betöltését elhatározta, jóváhagyó tudomásul vétetett.

Kilyén Sándor, ig.-tanácsi irodavezető aa. egy értékes telket vásárolván a rátoni ev. ref. eház részére, erről szóló ajándékozási levele hálás köszönettel elfogadtatott.

A görgényüvegcsüri ehkőzség templomépítésének megkezdése engedélyeztetett és az eme célra korábban megígért 1000 korona segély kiútatott.

Ezzel a gyűlés, a tárgysorozat teljes kimerítésével, eloszlott.

r. s.

(Vége.)

A próba Énekeskönyv zenei szempontból.

Irta: Dr. K. Tompa Arthur.

Az egyetemes convent megbizásából a magyarországi öt egyházkerület használatára szerkesztett egységes énekeskönyv próbakiadása átnézet és véleményezés végett az erdélyi egyházkerületbe tartozó egyházaknak is megküldetett. Egyházunk lelkésze e sorok írójának adott fölhatalmazást, hogy e véleményezést megtegye. Élek ez alkalommal annyival is inkább, mivel *qui tacet consentire videtur*. Tudomásom van róla, hogy az egyházmegyéek a hivatalos bírálat megejtésére ex offo kiválólag alkalmas szakembereket biztak meg.

Távol áll tőlem tehát, hogy itt következő szerény megjegyzéseimet hivatalos bírálatnak tekinteni vagy azokkal összemérni akarnám. Nem vagyok sem pap, sem kántor, sem tanítóképezdei énektanár, csak egyszerű zenekedvelő, ki istenadta csekély zenei tehetségemet és érzékemet a classicus zene tanulmányozása révén igyekeztem fejleszteni. Bizonyára csekélyke jogczim arra, hogy ahoz amit nagytekintélyű szakemberek, mint tudásuk legjavát összeszerkesztettek, bíráló megjegyzéseket fűzni merészkedjem. Mindazonáltal úgyhiszem, hogy amint gyakran a legegyszerűbb ember is mondhat megszívlelésre érdemest, úgy az én szerény megjegyzéseim között is található lesznek olyan eszmék s igazságok, melyek az elfogulatlanul gondolkozókban viszhangot kelthetnek.

Ha az előttem fekvő énekeskönyvet akarom a zenei rész szempontjából bírálni (mert hisz a szöveget illetőleg oly sok helyes bírálat került napfényre, hogy azzal tovább foglalkoznom üresszalma cséplése volna), úgy bírálat alá kell vennem elsősorban azt az orthodox zenei fölfogást, mely reformált egyházunkban századok óta dominál s mely merev conservativizmusában minden fejlődést csirájában elfojt. Pedig evolucionálnak, fejlődésnek, tökéletesbülésnek van alávetve minden e földön s ami e fensőbb törvényvel

merev ellentétbe helyezkedik, már eleve pusztulásra van kárhoztatva. Mi az egyházi zene lényege, czélja és rendeltetése reformált keresztyén egyházunkban? ezzel a kérdéssel kell mindenekelőtt tisztába jönnünk! A zene vagy primitívebb jelentkezésében az emberi ének egy poetikus és művészivé fejleszthető kifejezőmódja gondolat és érzelmvilágunknak.

Mig a dalban a szöveg a szó értelemvilágunknak, gondolatainknak tolmácsolója, addig az ének dallama hűen tükrözi vissza kedélyvilágunk, érzelmeink hullámzásait.

Az ének lehet vig vagy szomorú, lelkesítő vagy elmélázásra indító, ihletteljes vagy a szerelmes szív lüktetésekkel telített, de mindig a lélek jobb, nemesebb érzéseinek vivője s benne az alantas nemtelen emberi indulatok nem találnak kifejezőre. Haragudni, szitkozódni, átkozódni énekszóban nem lehet. Az abstract zene ethikai sajátossága, mely a modern realisztikus zenedráma művelőinek útjába áthághatlan nehézségeket gördít, praedesztinálja az éneket arra, hogy az egyházi istentisztelet szervi kiegészítő része legyen. Az ókori Aegyptom és Hellas mysteriumaitól kezdve a héber zsoltárokon s az „igazhitü Muezzin“ énekén át a római katolikus egyháznak a közép-korba gyökerező magas műveltségű egyházi zenéjéig mindenütt megtaláljuk az egyházi éneket, a dalba öntött fohászokozást az isteni tisztelet liturgiájában. Am az idők folyamán az egyházi ének többféle képen alakult ki és hasonult az egyes vallásfelekezetek fejlődéséhez mérten, amely kialakulásban és elkülönülésben vallásphilosophiai tényezők működtek közre. Emitt a dal a részletekbe menő merev-canoni szabályok keretébe szorítva s évszázadokon át mintegy múmiává kövesülve a hívők előtt ismeretlen nyelvű szövegével valóban inkább magikus bűvöndatokhoz, mint hívő lélekből fakadó zsolozsmához hasonlít, amott a kötött szöveg a művésziesség magas fokára kiművelt zene és énekkari kíséret mellett másodrangúvá válik s a hívők lelkére közvetlenül nem hat, vajjon melyik felel inkább a mi Krisztusi tisztaságban megőrizni óhajtott vallásunk igényeinek és a mai korhoz mérten fejlett s vissza már semmi csökönyös okvetetlenkedéssel nem fejleszthető művészi érzelmeinknek? Mert szerintem végzetes tévedés volna e két szempont közül csakis az elsőre fektetni súlyt s a másikat teljesen figyelmen kívül hagyni!

Vallásunk reformátorai bölcs belátással, a hivek anyanyelvén, egyszerű de költői verseket egyszerű dallamokkal énekelni rendeltek. Am azóta századok tünnek el, a világ haladt az emberiség változott, átalakult, fejlődött, nemesült szokásaiban, tudományában, műveltségében, művészetében s izlésében. Ha érzelmei a régi emberi érzelmek maradtak is, azok kifejezésére új formákat, stylusokat keresett és talált, melyek lelki világának kifejezésére jobban megfeleltek s kedély nyilvánulásaihoz jobban alkalmazkodtak. A régi formákat, stylust idegenszerűnek találja már a mai kor gyermeke, kiben az tiszteletet gerjeszthet ugyan, de a lelki ihlete kiváltására már többé nem alkalmas. Hogyha tény az — amit azt hiszem senki sem fog letagadni akarni — hogy t. i. hosszú idők folyamán változott, fejlődött s művelődött zenei érzékünk, úgy ennek szükségszerű következménye az kellett volna legyen, hogy egyházi zenénk, zsoltárdallamaink parallel zenei fejlődést mutassanak föl. Ezt a zeneművészeti fejlődést a próbaénekeskönyvben egyáltalában nem tapasztalhatjuk. Egyedül a szöveg az, mely ősdíságából kivetkőzött, bár alig változott, lép elénk. Elvégre is a puritánság és conservativizmus jelszavát hangoztatók sem zárkozhattak el annak beismerésétől, hogy az olyan szent versek, mint például a következő:

*Ad notam: Szívünk vígsággal ma bétölt.
Jeruzsálem kis város, de nagy,
Mert ott született a főhadnagy,*

Kenyérnek háza méltán,
Mert ott terem a manna,
Miként Simeon és Anna
Örültenek azértan

és ehhez hasonlóknak nem nagy mértékben járulnak hozzá a hives lelki épüléséhez. Az előttünk fekvő próbaénekeskönyv zenei részét tekintve az általánosságban ugyanazon régi, egyhangú zsolnárdallamok vagy azok kaptafájára készült s csak keletkezésük idejére nézve új dalok gyűjteménye, melyek a 17-ik században élő emberek zenei izlését teljes mértékben kielégíthették, de amelyek a mai kor gyermekének lelkét nem ihletetik meg azon egyszerű okból, hogy a fülnek semmi zenei élvezetet nem nyújtanak; már pedig ahol a csak kissé finomultabb hallású és műveltebb zenei érzékű ember füle kintpadra van vonva, ott az Istenhez emelkedésre szükséges lelki harmonia is meg van zavarva.

A próbaénekeskönyv énekeinek dallama egy-két kivétellel oly monoton, minden emelkedettség és szellem nélküli, hogy ilyeneket, sőt ezeknél jobbakat bármely első éves zeneakadémista házi pensum gyanánt tuczatszámra írhat.

De hát ez nem is lehet másként ott, ahol nem a haladás a jelszó, hanem a retrograd irányeszmék dominálnak! Tisztelet a mult századok zsolnárdallamainak, de amennyire helyénvaló gondos megőrzésük az egyházi zenetörténelem szempontjából, ép annyira helytelen a tendentia, mely ezeket a szellem és lélek nélküli mumiákat a zeneművészet gyermekkorából származó dallamoknak a kegyelet révén tovább éltetni akarja. Hogy ez a végzetes és nagyfokú hiánya az éleslátásnak hova vezet, azt éppen a „kötések“ ellen indított ádáz hadjárat csatamezejét éktelenítő csonka tetemek fertelmes mivoltában szemlélhetjük.

(Vége következik.)

ISKOLA.

A tanügyi bizottság köréből.

I. Vélemény

az énekvezérekül alkalmazott állami tanítók jogviszonyainak szabályozása tárgyában.

Tagadhatlan, hogy az énekvezérekül alkalmazott állami tanítók igen sokszor — még ha képesítettséggel bírnak is — az énekvezéri teendőket nem lelkiismeretes odaadással, a gyülekezet vallásos élete iránti meleg érdeklődéssel, hanem immel-ámmal, hiányosan teljesítik és e tekintetben fegyelmet ismerni nem akarnak. Az illetén viselkedésnek oka egyfelől az, hogy az áll. képezdékből kikerülő tanítók legtöbbje nem sajátítja el azt a meggyőződést, hogy nekik a szó teljes értelmében *népnevelőknek* kell lenniök és nemcsak feladatuk a nép vallásos erkölcsi nevelésére az iskolán kívül is befolyani. Másfelől azon körülmény, hogy maga a nagyméltósági miniszter úr az iskolák államosítása alkalmával létrejött kétoldalú szerződés kötelező erejét az érdekelt egyházközség irányában kissé lazán fogja fel: az ilyen helyre kinevezett áll. tanítót nem kötelezi az énekvezéri teendők teljesítésére, hanem csak *megengedi*, hogy N. N. egyházközségnél a tanórákon kívüli időben külön tiszteletdíjért énekvezéri szolgálatot teljesítsen. Már pedig megengedett dolgot teljesíteni vagy nem teljesíteni, az egyén tetszésétől függ, annak elhanyagolása nem tekinthető kötelességmulasztásnak. E felfogáson nem is lehet csodálkozni, főleg az oly áll. tanítóknál, kik egyéni jelentőségük s tanítói állásuk tekintélyének tulságos önértékével lépnek ki az életbe s mintegy lealázónak tartják az énekvezéri szolgálatot. Tudják, hogy ennek elhanyagolásával nem veszélyeztetik tanítói állásukat, legfőleg azt a csekélyke 100—200 koronányi tiszteletdíjat, melyet az énekvezérségért kapnak s mely a megélhetésüket biztosító felémelt és folyton emelkedő tanítói fizetés mellett alig jöhet számításba. Csak szerencsájuknak tartanak, ha ezzel együtt a tekintélyüket lealázó és szünidei szabadságukat korlátozó énekvezéri szolgálatról is menekülhetnének.

Ezen a nyomoruságos állapoton addig is, amíg a képezdékből egyházasabb érzelmű tanítók kerülnek ki, a

nagyméltósági vallás- és közoktatásügyi miniszter úr segíthet és kell segítenie. Midőn a kötött szerződések feltételeinek teljesítését az egyházközségektől megkivánja, azokat maga részéről is komolyan teljesíttesse. Ezt kívánja az osztó igazság, a „do, ut des“ elve. Az egyházközségek az énekvezéri szolgálatért nem csak azt, az olykor fitymált honoráriumot adják, hanem adtak és adnak az állami iskolájaira helyiséget, telket, fekvő birtokot, tőkét, néhol évjáradékot. Becsületesen eleget tesznek annak, a mire magukat kötelezték. Joggal megvárhatják a kiküldött vizsontszolgálatot.

Javasoljuk tehát, hogy a méltóságos Igazgatótanács írjon fel a nagyméltósági miniszter urhoz s kérje, hogy a szerződéses alapon fennálló áll. iskolákhoz kinevezendő vagy kinevezett tanítóknak *tegye szoros kötelességükké a kikötött énekvezéri szolgálatot*, azon határozott kikötéssel, hogy annak elmulasztása, hanyag vagy éppen botránys teljesítése fegyelmi eljárást von maga után.

Nem kételkedhetünk, hogy az igazságérző és a nép vallásos erkölcsi nevelését szíven hordozó nagyméltósági miniszter úr ily méltányos kérésnek helyet ad.

Ekkor bizonyára nagyon ritkán fognak az áll. tanítók — mint énekvezérek — ellen panaszok felmerülni. És ha mégis itten-otlan felmerülne fegyelmi vizsgálat szükségére, ezt a kir. tanfelügyelőség és az egyházmegyei fegyelmi bíróság egy-egy kiküldöttje hajthatná végre és a vizsgálat alapján az egyházmegyei bíróság által kimondandó és az egyházközségi bíróság által felülvizsgálendő ítélet a nagyméltósági miniszter úr jóváhagyása után emelkednék jogerőre.

Egyszersmind javasoljuk, hogy az ily énekvezéreket — mint a kik hitsorsosaink és nem csak énekvezéri, hanem tanítói működésükkel is népünk nevelésével foglalkoznak — ne csak a fegyelmi eljárás fenyegetésével, hanem edesebb kötelekekkel igyekezzünk magunkhoz kapcsolni, autonomikus egyházkormányzatunkban adjuk meg nekik mindazon jogokat, melyeket felekezeti énekvezértanítóink élveznek.

II. Vélemény

a tanítói oklevél nélküli kántorok alkalmazásáról.

A kérdés az, hogy miképp gondoskodjunk énekvezérekül azon eházközségek számára, melyeknek sem felekezeti iskolájuk, és így kántortanítójuk, sem énekvezéri szolgálatra kötelezhető — vagy bár megnyerhető — áll. tanítójuk nincs?

A mult évi közgyűlésen a szakbizottság azt a véleményét fejezte ki, hogy a tanítóképezle: „szerényebb igényű (esetleg kevesebb előképzettségű) énekvezéreket képezzen ki, a kik szegényebb egyházközségeinkben csekély fizetésért is a kántori teendőket ellátnák.“

Hát ez alighanem csak kegyes óhajítás. Mert képezdénk a rendes szorgidőben nem adhat lakást, ellátást, oktatást a kántorságra (és csupán erre) jelentő egyéneknek. De ha adhatna is, ily egyének aligha jelentkeznenek, mert általában a kántori javadalmazás oly csekély, hogy az egy alkalmas énekvezérré — sőt éppen orgonista-énekvezérré — kiképezhető egyének igényeit távolról sem elégíti ki.

Talán nyári pótanfolyammal lehetne kísérletet tenni. Ez idő szerint a kántor nélküli gyülekezet lelkésze végzi — kénytelen és köteles végezni — az énekvezéri teendőket. Alakítson dalárdát (ha még nem alakított), gyakorolja az éneklésben, különösen a fiatalokat, képezzen ezek közül maga helyett alkalmazható énekvezért. Az ilyen egyén, ki ott helybeli iparos, vagy kisgazda, örülne — mint mellékjövedelemnek — a csekély kántori fizetésnek is, ennek elnyeréséért kész volna talán egy pótanfolyam is részt venni, s ily uton kántori oklevelet szerezni.

Ha egyházhathatósági felhívásra az ily egyéneket az illető lelkészek bejelentének, s a bejelentettek száma megütne bizonyos minimális számot — pl. 15—20-at — ezekért lehetne nyári pótanfolyamot berendezni az érdekelt egyházközségek költségén.

Még így is nagy kérdés, hogy lesznek-e, a kikért pótanfolyamot kelljen és lehessen berendezni; mert az erre alkalmasokat visszatarthatja a Nagyenyedtől való távolság, családi körüktől és kis gazdaságuktól való huzamos távollét és a szakszerű vizsgálatról való idegenkedés. Ezért célszerű volna elrendelni, hogy a kántori szolgálatra alkalmazott vagy alkalmazandó egyéneknek az éneklésben és orgonázásban bármely uton-módon megszerzett képességéről az egyházmegyei vizsgáló bizottság a helyszínén

nyerjen meggyőződést, vizsgálja meg őket, s ha képességüket a helyi igényekhez képest kielégítőnek találja, állítson ki részükre valami oklevél formát.

III. Javaslat

a theologiai és tanítóképzési szakelődő munkaköre tárgyában.

1. A theol. akadémiát és tanítóképzőt érdeklő ügyeket, valamint az ezen intézetektől rendszeresen beküldött jegyzőkönyveket áttanulmányozva, véleményes jelentésével kísérve tárgyalásra előkészíti s munkálatának kivonatát oly időben küldi be a Protestáns Lap szerkesztőjéhez, hogy az — e lap útján — a tanügyi bizottság érdemleges tárgyalása előtt a tagokkal megismertethető legyen.

2. A méltóságos Igazgatótanács által a theol. akadémia és a tanítóképző intézet meglátogatására kiküldött bizottság jelentését megszerkeszti, és e jelentés figyelemre méltóbb részleteinek köztudomására hozásáról szintén gondoskodik.

3. Az egész év folyamán kezébe ment jegyzőkönyvek, értesítők, jelentések s egyéb hiteles adatok alapján évi szakjelentést szerkeszt, annak előzetes, kivonatos ismertetéséről gondoskodik, oly időben, hogy augusztus 15-ig a tanügyi bizottság által érdemileg tárgyalható s annak véleményes javaslataival a méltóságos Igazgatótanács elébe terjeszthető legyen. (Szervezet 4. §. a.)

IV. Vélemény

a nagyenyedi collegium előjárósága által beterjesztett — a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter 1902. évi 40181. sz. rendeletével kiadott tanterv szemelött tartásával — az ev. ref. tanítóintézetek számára készített általános tantervre.

Az állami tanterv a közműveltségi tantárgyakat az eddigénél nagyobb terjedelemben öleli fel, de legkevésbé sem a hivatásszerű szakképzés hátrányára. A miniszteri indoklás szerint „A tanítóképző intézet oly szakiskola, a melynek tanulmányi rendjében a közműveltségi tantárgyak ép oly lényegesen hozzá tartoznak a hivatásszerű kiképzéshez, mint a paedagogiai tantárgyak és a tanítói gyakorlat.” „Azok a népiskola ismeretanyagát közlik a leendő tanítóval, de oly színvonalon, hogy felette uralkodni és vele céljaihoz képest rendelkezni tudjon; emezek abba a művészetbe vezetik be, hogy ezt az ismeretkincset mikép adja át majdan tanítványainak. Ily módon a tanítóképzés rendszerében a közműveltségi tantárgyak tanítása, mint integráns rész, a legszorosabban összeforr a szakképzéssel.” „Uralkodó jellemvonása az új tantervnek, hogy a tanítóképzés ezen didaktikai egységét határozottan kifejezésre juttatja és foganatosítását biztosítja.”

A népiskolában helyet foglaló valamennyi tantárgy körébe be van illesztve annak részletes módszertana. És a gyakorlati tanításokra az eddigi heti óraszámoknak kétszerese van tervezve.

Csak helyeselnünk és magunk részéről is lehetőleg előmozdítanunk kell a tanítói szakképzés emelésére irányuló ezen törekvést, melyet indokoltá tesz, sőt megkövetel népoktatásunk jól felfogott érdeke, a haladó kor igénye és a tanítói fizetések felemelése.

Az új tanterv gyakorlati sikeres érvényesítésére azonban multhatatlanul megkívánatik:

1. Elegendő számú rendes és segédtanár, a mivel a mi tanítóképző intézetünk ez idő szerint — sajnos — nem rendelkezik.

2. Bővebb és alaposabb előismeretek a tanítóképzőbe felveendő növendékeknek, mert amit ezek a polgári iskolában vagy a gimnázium négy alsó osztályában tanulhatnak, az nem képesíti őket az új tantervben felőlt tananyag kellő megértésére, elsajátítására.

A felvételt legalább is hat gimnáziumi osztály tanfolyamának sikeres bevégzésétől kellene függővé tenni. Véleményünk szerint a nagyméltóságú miniszter úr is be fogja látni, ily értelmű rendelet kibocsátásának szükségét.

A tárgyalás alatt levő tanterv nem sok eltéréssel alkalmazkodik az államihoz. A tananyag beosztását és a heti óraszámot illetőleg a *Neveléstudomány, Németnyelv, Történet, Alkotmánytan, Földrajz és Chémia, Testgyakorlat* tanterve teljesen egyezik az államiával.

A többi tárgyaknál több-kevesebb eltérést tervez a javaslat a felekezeti tanító és énekvezérképzés érdekében. A javaslatban tervezett módosítások közül a tanítási gyakorlatoknak heti 2 órával való leszállítása, a mennyiségtan

heti óráinak 2-vel való felemelése indokolatlan, ellenben viszonyainknak teljesen megfelelő és indokolt a magyar nyelv és irodalom, gazdaságtan, ének-zene, rajz és szépírás tanításában javasolt módosítás.

A vallástan a tervezet szerint igen jól tanítható a II. és III. osztályok egyesítésével, hasonló összevonás volna tervezhető a gazdaságtan és a testgyakorlat tanításában.

Az orsz. ref. tanáregyesület és a nyugdíj-törvény módosítása. Az orsz. ref. tanáregyesület a múlt évben Nagyenyeden tartott közgyűlésében Karai Sándor előadásában foglalkozott a tanári nyugdíjtörvény módosítása kérdésével és elhatározta, hogy e tárgybán felterjesztést intéz a kultuszminiszterhez. E felterjesztést most nyújtotta be az elnökség, és a szépen, higgadtan megírt memorandum pontokba foglalva adja a ref. tanáregyesület kérelmeit. Kéri első sorban, hogy az 1894. XVII. törvényzcikk 3. §-a akként módosíttassék, hogy a fentartó testületi járulékok 5%-ról 3%-ra, a tanulók díjai pedig a jogakadémiaknál 12 koronáról 6 koronára, a többi intézeteknél 6 koronáról 3 koronára szállíttassanak alá; az építkezési vagy beruházási államsegélyek után eddig követelt 3%-os kamat töröltessék, a tanárok pedig mentessenek fel a járulékokból reájok háritott 2% fizetése alól. Kéri másodsor, hogy azoknál az iskoláknál, a melyek államsegélyben nem részesülnek, a tanárok részére akkora lakáspénz állapíttassék meg, a mekkora az állami tisztviselők lakáspénzét meghatározó szabályzatban a tanintézet helyére és alkalmazottak fizetését magában foglaló fizetési osztályra nézve meg van állapítva. Kéri harmadsor a törvény olyan módosítását, hogy a tanári nyugdíjintézetbe a theol. akadémiai tanárok is felvehetőek legyenek. Negyedszer kéri a törvényben annak kimondását, hogy hazai középiskolánál eltöltött szolgálati idő beszámíttassék. Ötödször kéri a református iskoláknál rendes minőségben alkalmazott ének- és zenetanároknak a nyugdíjintézetbe felvételét. Végül hatodsor annak a rendelkezésnek az eltörlését, hogy a tanári özvegyek csak három árva esetén kaphatnak nevelési járulékot.

TÁRCZA.

Teleki Juliánna grófnő kegyhagyománya.

(A görgényi egyházmegye levéltárából.)

Közli: Csekme Ferencz.

Azon alkalomból, hogy főt. dr. Bartók György püspök úr a görgényi egyházmegyében történt egyházlátogatása alkalmával Gernyeszegen 1903. aug. 22-én megkoszoruzta néhai áldott emlékezetű magyargyermonostori báró Kemény Zsigmondné született *Teleki Juliánna* grófnőnek a ref. templom tövében (az iskola felől) levő sírját; közlöm azon okmányt, mely a néhai kegyes grófnő alapítványairól szól.

Simon Sámuel esperes és *Sófalvi János* jegyző tesznek jelentést 1804-ben (tehát éppen most száz esztendeje) a főconsistoriumhoz Teleki Juliánna kegyhagyományáról, a következőkben:

„Mi, kik alább is a magunk nevünket leirtuk, ugyan kissólymosi *Simon Sámuel*, a Görgényi kerületben levő, Helvetiai vallástételt követő Szent Ekleziának és Papi Sz. Társaságnak ez időben Pro Seniora, és Székely Kereszturi *Sófalvi János*, a megnevezett kerületben Hites és Ordinarius Notarius a Nagyságos Erdélyi fejedelemségben levő Méltóságos Reformátum fő Consistoriumhoz, hivatalbéli kötelességünk szerint tésszük ezen alázatos jelentésünket; hogy néhai Mltsgos L. Báró Magyar Gyerő Monostori *Kemény Zsigmond* úr eő Nagysága kegyes özvegye Mltsgos Római Szent Birodalombéli Gróf Széki *Teleki Juliánna* Aszszony eő Nagysága, mint az Isten Háza egyik kegyes Dajkája, és jó tselekedetekkel, s kiosztott alamisnáival gazdag Thábita, Istentől vett világi javaiból, némely szűkölködő Ekleziánkban szolgáló Isten beszéde szűkök

Sáfárait gyámolítani kívánván, az Isten ditsősége előmozdítása, és az Egyházi rendünknek jobb móddal való fennállása végett, természetü kegyessége szerint, mingyárt ki-nevezendő bizonyos Ekklesiáinkhoz tett pia fundatiókat, oly szoros határozással, hogy azoknak legalis interesse minden esztendőben nem más czélra fordíttassék, hanem a megnevezendő ref. Ekklesiákban szolgáló Egyházi szolgálók jövedelmeik szaporítására, mely felsegített Ekklesiáknak, és azokhoz conferalt summa pénznek rendi így következik:

1. A *Tekei* Ekklesiának 500 forint. Ez elocaltatott in Ao 1801 1a Januarii.
2. A *Görgény Sz. Imrének* 500 forint. Ez elocaltatott in Ao 1801 10a Septemb.
3. Az *U. Sz. Péterinek* 500 forint. Ez elocaltatott in Ao 1801 1a Martii.
4. A *radnótfáinak* 500 forint. Ez elocaltatott in Ao 1801 13a Maji.
5. Az *abafájinak* 500 forint. Ez elocaltatott in Ao 1801 13a Septembris.
6. A *Ludvéginek* Fh. 500. Ez elocaltatott in Ao 23a Novembris. 1801.
7. A *M. Bölkényinek* Fh. 500. Ez elocaltatott in Ao 12a Julii 1801.
8. A *Körtvélyfáinak* Fh. 500. Ez elocaltatott in Ao 1801 1a Februárii.
9. A *Szászfűlpesinek* Fh. 500. Ez elocaltatott in Ao 1802 2a Aprili.
10. A *Mező Ujlakinak* Fh. 500. Ez elocaltatott in Ao 1802 2a Aprili.
11. A *Magyar Régeninek* Fh. 500. Ez elocaltatott in Ao 1802 27a Junii.

Summa = Fh. 5,500.

Ezen nevezett tizenegy Ekklesiák közül, hogy minde-nik a fenn tisztelt kegyes jóltevő Gróf asszony elő Nagyságától az 500 azaz ötszáz magyarforintokat effective percipiálta légyen, és hogy azok bizonyos helyekre részszert törvényes Contractus, részszert kötelező levelek mellett, legalis Interesse i. e. 6 pro Cento már elocaltattak is (a mely Contractusok és Obligatoriak a Tractualis Esperestnél állani szokott Traktus Ládájában bétéve vagy-nak) arról adjuk igaz hitünk szerént ezen magunk neve aláírásával és szokott petsétünkkel megerősített Levelünket.

Költ Sárpatokon az 1804-ik esztendőben Sz. Jakabhá-vának 16-ik Napján. Simon Sámuel s. k. Esperes, Sófalvi János s. k. ordinarius Notarius.

*

Ezen aláírások és pecsételés után, kihuzva és alá-írás nélkül van a következő szöveg: „— Ezen jelentő Le-vélben kinevezett Ekklesiáknak környül állásait megfon-tolván, ezek közül mindeniknek a magam tulajdon keres-ményemből, sz. Vallásomhoz viseltető indulatomból adtam öt-ötszáz M. forintokat a szerint a mint megíratott és spe-cificaltatott, arra végre, hogy azok az Ekklesiák Előljárói által a Tracentalis esperessel való egyetértéssel elocaltas-sanak törvényes interesse jó helyekre és azoknak interese-k, fordíttassék minden esztendőben az azon Ekklesiák-ban szolgáló ref. papoknak jövedelmek szaporításokra, és nem más végre. Mely pénzeket minthogy Isten áldása után magam szorgalmatossága által szereztem: azért ezen ado-mányokhoz senkinek, se most, se ezután semmi szava vagy praetentiója nem lehet; mely ha lenne azt ezen írá-sommal, melyet magam nevem leírásával és szokott pe-tsétémmel megerősítettem, semmivé és erőtelenné tészek.

Irtam Nagy-Sajón 1804-dik esztendőben Augusztusnak 2-ik napján.“

Aláírás nincs, tehát ez csak másolat nyilvánvalóan.

Ezen alapítvány további sorsáról Garda Márton nyu-galmazott sáromberki lelkésztől annyit tudtam meg, hogy hagyományozó Grófnő a tőkét, a deválcio alkalmával kiegészítette az eredeti összegekre.

Hogy kegyes lélek volt; mutatja ezen szép alapítvány, meg az is, hogy a tekei papot feljártatta Nagy-Sajóra, ki felolvasott leginkább a bibliából.

*

A kegyes asszony sirja a geryeszegi templom északi tövében van. A templom oldalán ezen kőbe vésett felirat van:

„— Kit fedezzen ezen szomorú sir hantya
Más írás a falon belől ki mutatya,
Meny be lásd és a mit látsz szivedbe messd
Példáját ez angyal léleknek kövessed.“

A templomban, a papiszék hátfalán levő kő-felirat pedig ez:

— „Hic sunt recondita Juliannae G. Telekinae de Szék Vidnae L. B. Sigismundi Kemény de M. Gy. Monostor Matronae pientissimae ossa
Vixit annos LXXVI.

Obiit Anno Aerae Christianae MDCCCXIV
In tesseram grati animi D. G. P. lugeus posuit

Hogy kevésből sokat, s igazán keresni
Lehet, ne menny meszsze ilj példát keresni.
Ezen sirban nyugvó kegyes uri asszony
Nem sokból lett gazdag példás nagy gazdaszszony.
S a mit ő magától meg vonván félre tett,
Mind azzal másokat segített és jól tett.
Jó véleményei osztásával ugy élt
Hogy több részben addig adott a mig élt.
Sokkal segítette az Attyafiait
Sokkal a Lévi pap szegényebb fiait.
Harmincz nyolcz egyházi szolgáló edz jól tudja,
De tudja az Ur és nekie fel tudj...

Tovább a papiszék hátdeszkájától vagy 8—10 sort nem lehet kiolvasni.

A kegyes asszony sirját a hálás utódok csak a közelebbi időben kétszer koszorúzták meg, először 1896-ban a milleniumi ünnepekkel kapcsolatban, s legutóbb 1903. aug. 22-én a püspöki vizitatio alkalmával.

Nevének és vagyonának örököse a helybeli Gróf Teleki patronus uradalom, az utóbbi alkalomra a sirt csinos rácsos kerítéssel vette körül, s a felhantolt sir mellé két fenyőfát ültetett. A fenyőfák megfogantak, élnek. Szívünkben pedig él a kegyes urnó emlékezete. E pár sor, e kis visszaemlékezés is annak van szentelve.

KÜLÖNFÉLÉK.

Lapunk felelős szerkesztője hivatalos kiküldetésben 10 napig távol volt s csak e hó 1-én jött haza. Ez az oka, hogy a nagyszámu megkeresésekre még nem válaszolhatott. De felhalmazódott dolgai végeztével ezeknek is siet eleget tenni. Távolléte magyarázza meg azt a tévedést is, hogy a lap mult (8-ik) számában „A tanügyi bizottság köréből“ cz. rovat a „Hivatalos rész“-be került. Kegyes elnézést kérünk!

Az udvarhelyi ev. ref. egyházmegye m. hó 23-án ifj. Péter Károly esperes elnöklete alatt rendkívüli közgyűlést tartott, amelyen több, napirenden levő ügy nyert elintézését. Az esperes tartalmas megnyitója után a közgyűlés kimondotta, hogy a kántorok, kántor-tanítók és léviták leánygyermekkei a „Szeretetház“-ban kedvezményes helyen való neveltetésben részesülhetnek, azonban a tagság csak fakultative kötelező. Az énekügyi bizottság által kiadott próbaénekeskönyv több szövegi, zenei és technikai módosítással a közhasználatnak átadhatónak véleményeztetett. Megállapították továbbá az egyházmegye tanácskozási szabályzatát. Ellenben a vármegye alyspanjának a temetők rendezése ügyében tett hivatalos átirata felett abból az indokból, mert az átirat az autonom testületekkel való érintkezésnek alakilag meg nem felelt: napirendre tértek azzal a megjegyzéssel, hogy ohajtandó volna, ha a következő közgyűlésben az alyspan, mint egyházmegyei képviselő tenne ez irányban javaslatot, amit az egyházmegye abban az alakban készsleges örömmel tenne magáévá. Nehány apróbb ügy elintézése után, a közgyűlés véget ért.

Hálás köszönet. A „Közhaszn Szövetkezet“ görgényi egyházmegyénk levéltár rendezéséhez szükséges szekrény beszerzésére 50 koronát volt szives adományozni, mely kegyes adományt, midőn nyilvánosan is nyugtázzuk, egyuttal kifejezzük egyházmegyénk hálás köszönetét! Geryeszeg, 1904. febr. 28. Csekme Ferenc esperes. Papp Lajos em. pénzt.

Nyilvános köszönet. Szegény, kisdéd eházunk „Aranykönyv“-ének első lapjai eddig is telvék élén kisdéd egyhá-zunk nagylelkű pártfogóival: *Meiszner József*, báró *Blomberg Lajos*, öz. péchujfalusi *Péchy Mihályné* szül. Degenfeld Schomburg Mária grófnő, péchujfalusi *Péchy Zsigmond*, péchujfalusi *Péchy István* nagylelkű pártfogók neveivel, kiknek tisztelt nevei ércznél maradandóbb betűkkel vannak megörökítve szegénysorsu hveim hálás lelkében... és „Exempla trahunt“. Ily fénylő példák után a szegények is — Istennek halát adva, hogy áldozhatnak imádásig szeretet egyházukért, — Isten

szent nevét áldva hozták meg áldozatukat egyházunk oltárára: B. Kovács Istvánné kijelentette, hogy a míg él, hajlandó az Ur asztalát kenyérrel ellátni; Tamás István, Kovács Imre, Lakatos Ferencz, Kulcsár Ferencz, Kiss Gergely, Moni Miklós és Demeter Ferencz aai résztint az Úrasztalát látták el szőlőtermésük első zsengejével — első sorban is a jó Istennek áldozva — részint 4—4 koronát adtak össze szegény iskolájuk részére „fali olvasó táblák” beszerzésére. Végül — egy magát megnevezni nem akaró egyén — Isten dicsőségére temlomunkba egy díszes „Enekmutató táblá”-t készíttetett és e mellett egy pár csekély adománnyal járult kiseded egyházunk oltárához. Az a protestáns áldozatkészég, a mely eddig is fentartott, ne hagyjon el ezután sem soha! Ugy legyen!... Monó, 1904. január 19. Székely Árpád ev. ref. pap.

Nyugtázás és köszönet. Mezőmés és vidéke ifjusága, 1904. január hó 31-én, kosaras táncmulatságot rendezett, — az ev. ref. templom megújítása javára, — 125 kor. tiszta jövedelemmel. Felül fizettek: Jeney József, Farkas Károly 10—10 koronát; Farkas Jenő, Ősz Sándor 8—8 koronát; Rákosi Lajos 5 koronát; Agyagási Lajos, Kacsó Béla, hosszúfalusi Nagy István, hosszúfalusi Nagy Istvánné, Szekeres Béla 3—3 koronát; Bartha László 2 kor. 72 fillért; Gidófalvi János, Szegedi Dénes, Nagy Lajos, Nuridsán Gábor, Pápai Árpád, Dabóczi Mihály, Kelemen Antal ifj., Nagy Sándor 2—2 koronát; Nagy György 1 kor. 60 fillért; Szekeres nővérek 50 fillért; Kiss Sándor, Takács Márton, Kelemen Viktor, Simó Albert 1—1 koronát; Valter Izsák, Kelemen Viktor, Vajda Márton, Kelemen Valér, N. N., Mózes András, Idel Viktor 60—60 fillért. Eme nyilvános nyugtázás után hálás köszönetet mondok, egyházközségem nevében, a szives felülfizetőknak, nemkülönbén a buzgó rendezőknek is. Mezőmés, 1904. február. Farkas Jenő, ref. s. pap.

A szászsebesi magyar kálvinista templomra, a nemzetiségek közé ékelt magyarság emez épülő bástyájára, a kegyes adományokat küldöttek, melyeket hálás köszönettel nyugtáz az ottani magyarság nevében: Benedek Károly ev. ref. lelkész, egyilm. főjegyző.

(Folytatás) Tárllak község gyűjtése: 5 k. 10 f. M. kir. ügyészség ivén, Nyitra: Chudovszki Géza, Lopussny Ottó, Smeckzi Iván 1—1 kor. (összesen 3 kor.) Sziklay intező körerdés ivén Pécsvárad: Sziklai Géza, dr. E. 2—2 kor. Solcz, Feldmann 60—60 fill. N. N., G. 5—5 fill. Veinberger 4) fill. P. P., P. A., B. Thoth Gizell, L. 20—20 f. Freid Antal, Contra, Cs. Cs. 10—10 fill. (összesen 8 kor. 10 fill.) M. kir. püöri bizottság ivén Privigyo: 1 kor. 80 fill. Boros János gyűjtése Kaposvár: Vécsey Róbert 60 fill. Boros János, Berindán Szilárd, Koncskó István, Nagy Ferencz, Sebestény József, Molnár István, Kria Lőrincz, Simon Zsigmond, N. N., N. N., N. N. Baráczy Lajos, N. N. 40—40 f. Eckenberger, N. N., N. N. 50—50 fill. N. N., Pintér Mihály 20—20 f. N. N. 30 f. Völgyi Gusztáv és neje 1 kor. (összesen 9 k.) Bakonyi Sándor bíró gyűjtése Balaton: 1 kor. I. sz. m. kir. pénzügyöri biztosi kerület gyűjtése Fiumében: Kunkel Antal, Kiss János, N. N., Márton Gyula 1—1 kor. Vlahinic Pál, Hogyi Vincze 40—40 f. Zsoldos János 50 fill. Rác István, Ulmák Lajos, Obál Iván, Gagya Ferencz 20—20 f. 1/2. sz. szakasztól: Szász Lajos 40 f. Közma Domokos 30 fill. Keller József, Sala József, Tómay József, Sozsolic Natál, Mády Imre, Rózsöny Mihály, Sunó Áron, Császár János, Dávid Sámuel, Mozel János, Harten József, Czuppon Sándor 20—20 fill. 1/3 sz. szakasztól: Szinda József, Orbán Dénes 60—60 fill. Hóbor József, Balkó János, Uzsulesku Adrián, Muntyán János, Gunyás László, Sófalvy Ignác, Robl András, Zsugizs Miklós 20—20 fill. (össz. 12 k.) Bulin Illés áll. főnök ivén Szalók-Taskony: Bárczay Gyula 2 k. Bulin Illés, Giba József, Berger, Zitás István, Zitás Istvánné 1—1 k. Bulin Illésné, N. N., Bernánd Antal, Téglás 4) 40 f. Elek István, Bernárd Emil, Both László 50—50 f. Kupai Bálint, Szarvas József, Nagy Sándor, N. N. 30—30 fill. X. Y., Tóth Lukács, Balló Mihály Kerezy Sándor, Králik Mihály, Erdélyi Ágoston, Verba Mihály, Melicher Antal, Krupanczky János, Halas András, Kovács Lajos, Koós Vincze, Patkós Sándor, N. N., Lackner Ferencz 20—20 fill. Szatmári József, Szabó Miklós, Bakondy György, N. N., N. Benő, Tuba Gábor, Tóth Pál 10—10 fill. (össz. 15 kor.) Farkas József gyűjtése Uszög: Márjánovits Jenő, Szabó Ferencz 1—1 kor. Stelnag Károly, özv. Farkas Jánosné, Pfeffermann János, Pfeffermann Jánosné, Pfeffermann Gáspárné, N. N., Szépe Árpád, Göpöl József, ifj. Henrik János, Lipokem, N. N., Hustusz, Gézsig Iduska, Pandsir Mihály, Horváth József 20—20 fill. Kopocs Ferencz 60 fill. Pfeffermann Gáspár, Stadtruh P. 50—50 fill. Farkas József, Gadó Ferencz, Horváth, Gizsig Fülöpné 40—40 fill. Endler Nándor, Pöterlbáner Ede 30—30 fill. Werner Vilmos 22 fill. Piller Kálmán, N. N., Werner Hugó 10—10 fill. (össz. 9 kor. 38 f.) Nagy Béla ivén Debreczen: Balogh Imre 1 kor. N. N., Nagy Béla 50—50 fill. Nagy Sándor 20 f. N. K. 10 fill. (össz. 2 kor. 30 fill.) M. kir. pénzügyöri biztosság, Kolozsvár: 2 kor. 80 fill. Megyeri Endre vasuti kiadó ör gyűjtése Erkörtvélyes: Orosz István ev. ref. tanító, Szabó Zsigmond, Szabó Ferencz, Armos Sándor, ifj. Cseke Sándor, Balázs József, Kovács Gábor. id. Kovács Gedeon, N. N., Biró György 1—1 kor. C. E. 2 kor. Süveg András 1 kor. id. Papp Sándor 80 fill. (összesen 13 kor. 80 fill.) (Vége)

GYÁSZROVAT.

Sepsirétyi Antos József, az erdővidéki ref. egyh. megye érdemes gondnoka, febr. hó 17-én Baróthon 54 éves korában elhunyt. Rétyen helyezték örök nyugalomra a családi sirboltban, nagy részvét mellett. Pihenjen csendesen; az áldozatkész gondnok emlékezete hiven megörzegetik! — Körösi *Teleki Mózes*, a plojesti ev. ref. magyar missziói egyházközség buzgó lévita-tanítója, élete 52-ik évében febr. 22-én, hosszas betegség után meghalt. Neje és két gyermeke mellett egész egyházközsége siratja őt, ki buzgón ápolta ott egyházunk és hiveink érdekeit. Temetésén többen vettek részt a bukaresti egyh. községből is, ravatalára koszorut téve fejezték ki egykori kántortanítójuk iránti tiszteletüket. Végtisztességén nemcsak a magyar róm. kath. és német prot. egyh. lelkészei és hivei jelentek meg, hanem az ottani román helyőrség tisztikara is megjelent s a katona-banda gyászhangjai mellett vitték nyughelyére. A gyászszertartást *Tóth Gyula* bukaresti h. lelkész teljesítette, Kertész József kántorral. Sok fáradsága után pihenése legyen csendes; emléke áldott! Az egyh. községnek pedig adjon Isten buzgó utódot az elhunyt helyett!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 909—1904.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperes urnak, kollegiumaink és a theologiai fakultás méltóságos t. Előljáróságának.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventjének múlt év decz. 8—11. napjain tartott ülésének jegyzőkönyve, valamint a Britt és külföldi bibliatársaság 100 éves működésének és hatásának ismertetése című füzet a szokásos módon szétküldetvén, egy jegyzőkönyv és egy füzet ára 50 fillérben állapittatik meg együttesen, minél fogva felkérjük a t. czimeket, hogy az alább kitüntetett példányok után járó összegeket f. évi július hó 1-ig befizetni kegyeskedjenek Vajdahunyadi egyházmegye 26—26 példány 13 kor. Gyulafehérvári em. 19—19 p. 9 kor. 50 f. Nagyenyedi em. 46—46 p. 23 kor. Kalotaszegi em. 31—31 p. 15.50 kor. Kolozsvári em. 25—25 p. 12.50 kor. Szilágy-szolnoki em. 64—64 p. 32 kor. Dési em. 19—19 p. 9.50 kor. Széki em. 31—31 p. 15.50 kor. Nagysajói em. 16—16 p. 8 kor. Görgényi em. 28—28 p. 14 kor. Marosi em. 64—64 p. 32 kor. Küküllői em. 30—30 p. 15 kor. Nagyszebeni em. 14—14 p. 7 kor. Udvarhelyi em. 43—43 p. 21.50 kor. Erdővidéki em. 17—17 p. 8.50 kor. Sepsii em. 36—36 p. 18 kor. Orbai em. 11—11 p. 5.50 kor. Kézdi em. 14—14 p. 7 kor. Kolozsvári theol. fakultás 1—1 p. 50 f. Nagyenyedi kollegium 1—1 p. 50 f. Kolozsvári kolleg. 1—1 p. 50 f. Marosvásárhelyi koll. 1—1 p. 50 f. Székelyudvarhelyi koll. 1—1 p. 50 f. Zilahi koll. 1—1 p. 50 f. Szászvárosi koll. 1—1 p. 50 f. Sepsiszentgyörgyi koll. 1—1 példány 50 fillér, összesen 1084 példány 271 korona értékben.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárott, 1904. február hó 25-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János
titkár.

699—1904. sz.

KÖRLEVÉL

az összes egyházmegyei, egyházközségi, kollegiumi és más iskolai hatóságokhoz, illetve hivatalos személyekhez.

Több esetben tapasztaltuk, hogy a felterjesztések kiállítás módja tárgyában kiadatott 794—902. igazgatótanácsai számú körrendeletünk rendelkezése nem tartatik meg, különösen a körrendelet 3. pontja, mely világosan kimondja, hogy „minden hivatalos beadvány ivhoszszában összehajtott előlapjának felső felére, de az iv felső szélétől legalább is négy ujjnyira a beadvány rövid tárgykivonatát jegyezzék fel, az előirat számának jelzésével.”

Felhívjuk ennél fogva címzetteket, hogy a hivatkozott körrendelet minden egyes pontját szigoruan megtartani sziveskedjenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárott, 1904. február hó 29-én.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.	Előfizetési ár: egész évre	12 kor
	félévre	6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Pap és politika.

Az összeférhetetlenségnek eme gonosz napjaiban, éles ellentét ez a két szó. A fogalom még élesebb. És ha akármiféle papról és mindenféle politikáról akarnék szólni, legalább is megkérdeztem volna b. lapunkat, szabad-e ezt a két szót címűl tenni és e cím alatt nekünk értekezni? De megvallom őszintén, általánosságban semmi gondom a papokra. És ha az az ádáz harc, pusztító tűz, emésztő láng, halálos vergődés — a politika, ami most a magyar közéletet megbénítja, a fejlődést megakasztja, mindent eltipor, semmit se épít: akkor a politikához nincs semmi közöm. Hátafordítok neki. Bezárom az ajtómat és elmélkedem — rég letűnt időkről, régi dicsőségről — bizonytalan jövőről.

És elmélkedésemben előttem áll a pap, a kiről én szólok — az erdélyi kálvinista pap. Előttem áll az a régi politika (mely pártot nem ismert) — a fejedelem politikája — melyhez kérte udvari papja bölcsességét. Az a politika nem mai, se nem tegnapi, a miről én szólok, hanem pár száz esztendő, az a pap pedig viszont — egy idős vele. Együtt születtek, együtt is kell meghaljanak. Ha ugyan meg nem haltak, legalább is el vannak rejtőzve, mert a kereső hiába keresi.

Hol van az erdélyi kálvinista pap, ki „locust“ keres a fájdalomnak: „Ha Isten velünk, kicsoda ellenünk.“ Hol keressük és hol találjuk meg az unokákat, az eszményekért harczoló eszményi férfiakat: „Istenért, Hazáért, Szabadságért!“

Én nem is keresem. Beveszek az ablakon egy-két friss lapot. Kerestlenül előttem áll néhány kép. Itt betöri egyik párt — papjának minden ablakát: másnap betéteti, mint buzgó egyháztag. Ott egy pásztornak juhait felgyűjtják a másíknak házeit, az étellel egybe igen nagy a romlás, a kár megfizethetetlen, a győzelem még bizonytalan. Vajjon melyik fog kaczagni, aki gyújtogatott, vagy akinek a háza

égett el? Egyik a másikat „atyafinak“ szólítja. Amott összetörnek minden zászlórudat, ásót, kapát, vasvillát egyik a másikon — erdélyi magyar kálvinista nép. A jó pásztor pedig adja életét az egyik pártért, a nyájnak egyik részeért. Győztesért vagy vesztesért — azt nem lehet tudni. Ilyen diadalokban vesztesek vagyunk mi mindahányan — akik erdélyi magyar kálvinistáknak valljuk magunkat. Diadaluk pedig azoknak lesz, akik távolról nézik a harcot és vérontás és testvéri harc nélkül ölükbe hull a sült galamb és a puha kenyér.

Más helyt ismét üres a templom, szolgálja kortes tolluval, idegen zászló alatt, fényes fogatokon messze utazik, egyedül van egy párt, népe elhagyá. Jól van ez így?!

Atyámfiak, férfiak! nem állja senki útaitokat. A széles világnak minden rendü és rangu emberét végyetek össze, olyan szabad és független egy sincs, mint egy magyar kálvinista pap. Becsüljétek meg ezt a fényt, ezt a nevet! Ti nem harcolhattok bizonytalanra! Ti nem indulhattok üres zászlók után, nagyhangú szókra. A ti fegyveretek az az Ige, mely hasogatja a csontokat és megoszlatja a velőket. A ti fegyveretek az az Irás, mely mint kétélű tör átjárja az emberek szivét. A ti győzedelmek pedig, hogy a foglyoknak szabadságot, a reményteleneknek reménységet, a megkeseredett szíveknek vigasztalást, a betegeknek egészséget és a haldoklóknak örökéletet prédikáltok.

Ne vegyetek hát győzedelmet a világon, hanem magatokat győzzétek meg.

Avagy alámerülnétek a napi politika fertőjébe? Hadakoznátok egyik a másik és hiveitek ellenében? Elég nektek az a politika egyik választástól a másikig, egyik hiábavaló ígértől a másíknak bekövetkezéséig? Valameyitek elfelejtette-e 1671—1681-et? Vagy közelebb nincs-e előtetek amaz 56 esztendő igéretnek XX. cikkelye???

Atyámfiak, férfiak! vigyázzatok!! Minden éjszakán üt egyszer 12-öt az óra. A kísérte-

tek sötét árnyéka mindörökké feljöhet. Valahol, még nem is olyan messze, erős (de könnyen nyiló) lakat alatt, meg lehet az az írás: „mendicam, catholicam et denique servam“
Es ti ne tudátok erre a 209 esztendő emlékezetre egyebet és mást, minthogy egymást üssétek?! Vigyázzatok!!

Nem vettétek — bizony mondom — a szolgaságnak lelkét, hanem népetekkel együtt szabadságra hivattatok? Legyetek hát igazán szabadelvűek, érzésben, gondolatban, szóban és cselekedetben. Ne tekintetek se jobbra, se balra; de tekintetek mégis azokra, akik századokról-századokra titeket és népeteket váraikba fogadtak és megtartottak. Nézzetek mégis azokra a vezérekre, akik apáik nyomába lépnek, hogy titeket megerősítsenek. Nézzetek a ti eleitek történeteire, mert ez az „élet tanítómestere.“

Ti az ünnepeknek vagytok szolgálai, atyafiak! Ne boritson el hát titeket a hétköznapi szennye! Népeteket is vezéreljétek kies helyen, nem a zörgő csontok mezein, a halál völgyében! Járjatok elől bölcs szívvel, békeséges indulattal, hogy el ne vesszenek, hanem életük legyen.

Erdélyi magyar kálvinisták, álljatok meg mind, mikor egymás ellen hadakoztok; tudjátok-e, miért hadakoztok? Tudjátok-e, hol van a ti ellenségetek? A fűben és fában, a virágban és a gyümölcsben, a levegőben és a kenyérben; az úton és az útfélen, az erdőben és a mezőben, a falukban és a városokban — bennetek is, mindenütt. Békesség veletek!!

Ha pedig mégis hadakozni akartok, hadakozzatok, ha népeteket magyarrá és szabaddá, kálvinistává és gazdaggá tehetitek. Akkor hadakozzatok. Fegyverre hát!!

Kolozsvár, 1904. márcz. 6.

Vigil.

Tüzbiztosítás.

írta: *Csulak Zsigmond.*

(Folytatás.)

10. §. Ha az első években, mielőtt a tartaléktőke képződhetnék, a tűzkárok felülmulnák a biztosítási évi díjak összegét: a hiányt az erdélyi ref. egyházkerület kezelése alatt levő egyházkerületi papi özvegyárvai gyámintézet fogja kölcsönképen előlegezni, mely kölcsön a szokásos kamatozással együtt, a biztosító intézet legelső jövedelméből visszafizettetik. E célra a nevezett alaptól 40,000 korona lesz felajánlva.

11. §. A kártalanítás a becslés által megállapított tényleges kár értékéig történik, de a biztosított érték összegét felül nem haladhatják.

A mennyiben a tűz eloltása folytán rongáltatnak meg a biztosított tárgyak, ezek szintén becslés után kártalanítandók.

12. §. A tüzesetet a biztosított fél tisztviselője tartozik mielőbb s legkésőbb 8 nap alatt — a kártalanítási jogának elvesztése mellett — bejelenteni az igazgatótanácsnak. A kár kifizetése becslés után történik. A becslési jegyzőkönyv beérkezése után — ha ugyan ez nem lett bírói beavatkozásnak kitéve — a kárösszeg 8 nap alatt kifizetendő.

13. §. Csak az előre nem látott és meg nem akadályozható esetből származott tűzkárok, minők a villámcsapás (a száraz villám okozta károkat is ide számítva), tűzvész vagy véletlen és idegen gyújtás által okozott károk térítetnek meg. A roszakaratu szándékos gyújtás vagy mulasztásból szenvedett károk nem térítetnek meg, ehelyett a megtorlásra a törvényes lépés lesz megtéve.

14. §. Tűz esetén, ha a kár 100 koronát meg nem halad, a kebli tanács jegyzőkönyvi becslésére lesz kifizetve.

Ha a kár 100 koronát meghaladja, akkor annak felvételére egy bizottság neveztetik ki, melynek tagjai, városokban a polgármester vagy helyettese, községekben a jegyző vagy helyettese, a községi bíró és a biztosító és károsult által választandó egy-egy szakértő, és az egyik szomszéd község lelkésze, mint felkért elnök. A becselő bizottság a tűz keletkezésének feltüntetése mellett a kár tárgyában jegyzőkönyvet vesz fel, melyet az igazgatótanácshoz juttat. A netalán felmerült vitás kérdésekben végérvényesen az igazgatótanács dönt.

15. §. Az erdélyi ev. ref. egyházkerület e kölcsönös biztosítás ügyeinek vezetését az igazgatótanácsra, illetve az ez által kinevezett tisztviselőjére bizza, ki köteles minden évben az igazgatótanácsnak a zárszámadást és mérleget elkészíteni. Az igazgatótanács az egyházkerületi közgyűlés jegyzőkönyvében közhírré teszi azt.

16. §. E kölcsönös tüzbiztosítás 1909. év január 1-én veszi kezdetét, mikor a Fonciére pesti biztosító intézettel kötött szerződése az egyházkerületnek lejár. Ez alapszabályzatra való hivatkozással akkorra felbontandók a netalán már korábban kötött és még le nem járt szerződésai.

17. §. Ha ezen kölcsönös tüzbiztosítás az egyházkerületi közgyűlés határozata folytán feloszlana a tényleg meglévő biztosítási alaptőke, mint építést segélyező alap fog tovább kezelteni.

18. §. Ha a többi testvér-egyházkerületek hasonló tüzbiztosítást létesítenének, úgy ezekkel együtt és kölcsönösen viszont biztosítást köthetnek vagyis egyetemes ref. viszontbiztosító intézetet létesíthetnek.

Az itt bemutatott alapszabály tervezetre vonatkozólag a következő felvilágosítással tartozom.

Csak egyházkerületi és nem egyetemes tüzbiztosítást azért vettem fel, mivel egy ilyen törzskönyv ezen biztosítás nélkül is szerkesztendő volna, mely az összes egyházközségek épületleltárának megfelelően és a melyből akárki, akármely időben teljes képet nyerhet arról: hol, miféle és minő épületek vannak? Az egyházkerületi tüzbiztosítás ügyének vezetése csaknem semmi költségbe nem kerül, ha a pénz, az évi díjak kezelése egy pénzügyintézetre bízatik. Inkább a díjak befizetését kell csak az intézet által kiállított kimutatás alapján szorgalmazni. Az erdélyi egyházkerület összes egyházmegyéi már a konvent által tervezett tüzbiztosításra kimondották, hogy hasznos és szükséges, míg a többi egyházkerületek véleménye ismeretlen. Azonkívül nem tudjuk, hogy az ő szerződésük a tömeges biztosításra nézve mikor jár le. Különben is fennmarad ennek keretén belől is, hogy azokkal — a más kerületekkel — viszontbiztosítást eszközölhessen. Az így alkotott építési alaptól a saját egyházkerületünk viszonyait inkább ismerve, inkább megítélhetnők azt, hogy hová adandó segély.

A legfőbb megoldandó, illetve megvilágosítandó kérdés ez: vajjon ez a tervezett kölcsönös biztosítás életképes lesz-e? Foly-e be annyi az évi díjából, hogy az fentartható legyen, sőt tisztességes hasznót, felesleget is adjon? A görögényi esperes még 1897. évben azt írta volt: ha nem volna haszna a biztosító intézetnek, nem futna utána. Való igaz. Itt azon-

ban nem egyszerű meggyőződésen alapuló állítások, vélemények, hanem statisztikai kimutatások kell hogy bizonyítsanak.

Az egyházkerületi jegyzőkönyvekből a következő hiteles adatokat gyűjtettem össze:

K i m u t a t á s

az Első Magy. Ált. Biztosító-Társaságnak fizetett évi díjakról, az évi tűzkárokról és az ehkerületi papi özv.-árvai gyámintézetnek fizetett 5%, később 6% osztalékról. Összeállítva az egyházkerületi jegyzőkönyvekből.

Sorszám	Melyik évről?	A fizetett évi díjak		Kifizetett kárösszeg		Hány tűz-eset?	A gyámintézetnek adott		Megjegyzés
		frt	kr	frt	kr		frt	kr	
1	1881	2133	37	667	67	2	144	21	50%-ot fizet vissza. Ebből nem tartozott fizetni 1 esetben 50 frt száraz villám kárt, de ajándékképpen mégis fizetett.
2	1882	3705	02	631	92	4	145	13	
3	1883	3559	25	216	97	3	173	28	60%-ot fizet vissza ezentúl.
4	1884	3176	98	40	—	1	127	47	
5	1885	4678	60	1308	—	2	280	71	1 esetben nem tartozott és mégis fiz. 50 frt. Az évi díj a fizetett 60%-al lett kiszámítva. E helyett az 1891. évi kárt vettem.
6	1886	4017	97	3202	25	7	240	89	
7	1887	3897	25	1036	45	3	233	83	2 esetben ajándékképpen fizetett 283 frt 80 kr a kárban benne van.
8	1888	3724	67	1139	65	4	223	48	
9	1889	3784	17	nincs meg	—	2	227	05	Ebből két eset ajándék száraz villámért 650 frt.
10	1890	4002	84	1077	15	7	240	17	
11	1891	—	—	1408	10	5	—	—	
Összesen..		36680	12	10738	16	40	2036	19	

Károokra is visszafizetett 12,774 frt 35 krt. (Azonban 6 esetben a száraz villám által okozott kárt a szerződés szerint nem tartozott megfizetni, amit ajándékképpen fizetett meg; a kifizetett kárösszegben azok is szerepelnek.) Maradt a 10 év alatt tiszta haszon 23,905 frt 77 kr.

Tíz év alatt az évi díjából bevett az Első Magy. Ált. Biztosító-Társaság 36,680 frt 12 krt, kifizetett tűzkárt 10,738.16 frtot és visszaadott az ehkerületi gyámintézetnek 2036.19 frtot, együtt kifizetett 12,774 frt 35 krt s mint tiszta haszon vagy nyereség maradt 23,905.77 frt, ami — ha évenként ezer forint kezelési költséget leütünk — akkor is több mint 13,000 frtot tesz ki.

Hivatkozhatom a már említett felsőszabolcsi egyházmegye által kimutatott összegekre, mely szerint 20 év alatt a tiszántúli egyházkerület fizetett díjaiból 97,487.21 frt tiszta nyeresége volt a biztosító intézetnek.

Magam is megpróbáltam az utóbbi 10 év adatait a fizetett díjakról és kifizetett károkról összegyűjteni. Minden egyházközség lelkészi hivatalát megkerestem hivatalosan, majd felszólítottam a hivatalos lapban, végül megsürgettem a késedelmezőket, de mindennek dacára nem voltam képes az összes adatokat összegyűjteni, azonban mégis eleget arra, hogy a szükséges kimutatást nagy valószínűséggel megkérhessem. Ez az:

K i m u t a t á s

a lelkészek által beküldött és egyházmegyéenként csoportosított tűzbiztosítási adatokról.

Sor-szám	Az egyházmegye neve	Hány egyház nem igen küldött adatot		Biztosított összeg korona	Évi díj K f		10 év alatt kifizetett kár K f		Megjegyzés
		2	3		K	f	K	f	
I.	Vajdahunyadi .	2	23	188,189	784	20	2108	—	
II.	Gyulafehérvári	4	8	67,520	241	54	386	40	
III.	Nagyenyedi .	5	31	233,509	862	40	194	—	
IV.	Kolozskalotai .	11	28	242,620	974	36	1340	—	
V.	Szilágyszolnoki	11	53	506,248	1420	94	935	—	
VI.	Dési	12	13	68,874	301	46	—	—	
VII.	Széki. . .	4	35	228,474	1003	24	1600	—	
VIII.	Nagysajói. .	5	8	62,866	197	09	—	—	
IX.	Görgényi	11	22	257,224	1010	81	79	02	
X.	Marosi	15	33	216,947	957	62	1200	—	
XI.	Küküllői	12	23	147,861	490	44	1350	—	
XII.	Szebeni. . .	2	12	144,188	286	62	—	—	
XIII.	Udvarhelyi	11	39	234,300	463	36	1418	—	
XIV.	Erdővidéki	1	14	176,514	315	15	1620	—	
XV.	Sepsii	3	33	392,040	832	70	1686	—	
XVI.	Orbai	2	9	44,860	202	10	896	90	
XVII.	Kézdi	7	6	100,820	234	95	264	—	
	Püspöki vizsg. alatti egyházak .	2	8	437,620	840	20	—	—	
Összesen.		120	398	3.740,674	11,419	18	15,072	32	(Folyt köv.)

A próba Énekeskönyv zenei szempontból.

Irta: Dr. K. Tompa Arthur.

De hát vajjon helyén való-e a kötések eltörlése minden esetben? A kötések úgy keletkeztek, hogy a nép dallamosságra hajló zenei érzéke az egyszerű hangmenetek tágabb intervallumaiba helylyel-közzel egy-egy átmeneti hangot ékelt be és ezáltal az egyszerű tételt dallamosabbá tette. Rendesen az egymás után következő tercek és quartok közé beszúrt vagy a szeptimről az octavra haladó nagy secund hang képezi a leggyakoribb kötéseket. Ezek létrejöttében az egyhangú szűk korlátok közt mozgó canoni hangmenetek melodiusabbá való tételét óhajtó közérzület nyilvánult meg. Bizonyítja ezt az is, hogy a magukban dallamos kerekded zenei tételek (pld: te rólad zeng dicséretünk) kötésektől mentesek maradtak. Tagadhatlan, hogy az ilyen magukban is eléggé változatos zsolnárdallamok kötésekké váló túldiszitése helytelen és mellőzendő, de vannak olyanok is, melyek dallamába a kötések annyira átmentek, azzal szervesen egyesültek, úgy szólva csontjává s vérévé váltak, hogy azok nélkül nem is volnának élvezhetőek. Vannak végül énekek, melyek dallamossága a próba-énekeskönyv szerkesztőiben azt a hiedelmet keltették, hogy azok is kötésekké fölcizcomázott, eredetileg egyszerű zsolnárdallamok s ezekből minden negyed és nyolczad hangot törülve, egy minden szépség és érték nélküli csontvázat csináltak, mint például Haydu classicus szépségű „Nagy Isten téged imád“ szövegű zsolnárdallama. Magyarázata ennek a minden jóérzésű erdélyi ember szeméből könyeket facsaró vivisekcionának az, hogy Haydu e dallamot nem a magyar szövegre írta, hanem azt utóbb kontáruul ütötték a kész dallamhoz, figyelmen kívül hagyva, hogy mindjárt az első verssor három szótaggal rövidebb, mint a megfelelő zenei mondat, ami egyes szótagoknak két hangon át való húzását igényli s így némileg kötéshez hasonló. De utóbbinak ellentmond a zenedarab egységes conceptiója, mely magán hordja a szerző egyéniségét s a kor szellemét.

A próba énekeskönyv szerkesztőségét s ma még a többséget uraló közfelfogással szemben nyíltan kimerem mondani, hogy elsősorban épen egyházi zenénk, zsolnárdallamaink homophoniája az, mely immár tarthatatlan és sürgős reformra szorul. A csak némileg is fejlett és művelt zenei érzéket a polyphonia nélküli zenei tételek állandóan kielégíteni nem képesek. Ezt a tényt letagadni nem lehet, még a próba-énekeskönyv szerkesztőségének sem. Bizonyíték reá maga a zeneirodalom történelme, mely a classicus zene kezdetét a polyphonia atyamesterei Gluck, Händel és Bach Sebestyén fölléptétől fogva datálja. A polyphonia továbbá az, a melynek révén egyedül sikerülhet a „kötések“ kérdését közmegelegedésre megoldani azáltal, hogy az énekhang a vezérlő motívumot, az orgona kíséret pedig a kötéseket, mint minden más zenei ornamenticát vinni van hivatva.

Ily módon a régóta megszokott ének dallama nem is lesz oly egyszerre idegenszerű a hivek előtt s hogy a kötéseket ne énekeljék, azt a kántor előre betanított pár jóhangú vezérenekes segítségével csakhamar megszoktathatja. A Polyphonia további fejlesztése volna a Harmonia kiképzése, osztott énekkarok által, mint a hogy az a műveltebb külföldön található. Egyházunk eddigelé — jól tudom — perhorreskálta ezt a tendenciát, mely pedig elébb vagy utóbb mégis diadalmaskodni fog! A legsuggestivebb hangszer maga az emberi ének, mely szépségében még csak nyer, ha tiszta accordokban csendül össze. A kinek valamire való zenei érzéke s hallása van s akinek alkalma volt jól szervezett dalárdát vagy operai énekkart hallgatni, az bizonyára osztani fogja véleményemet. Jól összhangzó énekkart összeállítani nem kis

feladat, de nemes ambíciója lehet minden egyházi énekvezérnek, egy ilyen kar zsolozsma énekébe a hallgató önkénytelenül is bele dúdol, az ének magával hozza a szöveget, a szöveg a gondolatot s a gondolat maga már — ima!

Ez a valóság, melyet már eleve feleletül adhatok azon aggodalmaskodó pietista ellenvetésre, hogy „legyen az ének csak mediocris, mert ha szép, csak a fület, az érzékeket csiklandozza, leköti és elvonja a figyelmet, depraválja az áhitatot!“ Nem áll! — sőt ép ellenkezőleg! A zene nemes élvezet, mely a lelket mindig fölemeli. A fül a szív nyitott kapuja, melyen át csendülő dallamok fogékonyabbá teszik bensőnket az Istenség és emberiség érzelmei iránt. Nem egy megrögzött lelket tört meg már a fenséges zene hatalma! A karének pedig maga a testvériesség, az altruizmus zenei kifejezője, szimbóluma, hisz abban testvérként egyesül s egymás révén hat a felső vezérhang (sopran, tenor) a középső kísérlő moduláló (alt, baryton) s a mély alapvető (bassus) hang, melyek együttesen zenei összhangban szállnak fölfelé a mindenség urához!

Végül még egy megjegyzést! A próba énekeskönyv szerkesztősége állítólag célul tűzte ki a zsolnárdallamokban a magyarosságot kifejezésre juttatni. Ennek általában sem a motívumokban, sem a hangmenetekben (scálában), sem a rythmusban nincsen semmi nyoma pedig, mindenütt érvényesülhetett volna.

Ne értsenek, kérem, félre! távol áll tőlem, hogy a próba énekeskönyv szerkesztőiben a magyar zene alapvetőit keressem! A hamisítatlan magyar zene alapja megvan már vetve, még pedig a népdalokban. Ebből a gazdag dallamforrásból meríteni az egyszerű zenei gondolatokat, classicus formába öntve és fenkölt stylusban kidolgozva úgy az egyházi, mint a világi zenében fölhasználni nemcsak lehet és szabad, hanem *kell* is. Tudom, hogy a puritánok és pietisták fölajdulása s a hivatalos szakferfiak lenéző gúnymosolya fogadja ezt az eszmét. Ez előttem mellékes, a fő az, hogy ez a helyes törekvés, mely a nép érzülete által támogatva a helyes útát a fejlődésre előbb-utóbb meg fogja találni. A legkomolyabb classicus zene művelői Haydn s Beethoventól kezdve Mendelssohn, Schubert és Schumannon folytatva egész a modern Grieg, Tschaikowszky és Dvorzságig nem egy elsőrangú termékében a zeneirodalomnak egyszerű népies motívumokra fölépített zenei tételeket találhatunk. Ha az osztrák származású Haydn, mint Eszterházy herczeg udvari karmestere, Kismartonban magyar földön szerzett symphoniáiban hamisítatlan magyar népdal témákat dolgozott ki, úgy annyival is inkább megtehetik ugyanezt a magyar zeneszerzők, kiknek veleszületett faji érzéke a magyaros rythmust és sajátos magyar zamatot érvényesítheti a classicus stylus keretein belül is. Ahogy a magyar gályarabok éneke azon a népies zenei gondolon épült föl, mely évszázadokkal utóbb visszatérve a „felleg borult az erdőre“ szövegű népdal dallamában alakult ki, épúgy föl lehet, föl kell, hogy dolgozzák azokat az egyszerűségükben is fenséges zenei gondolatokat, melyek a nép ajkán a következő hevenyében elősorolt népdalokban virágoztak ki u. m.:

„Szomorú fű hervadt lombja“, „Cserebogár“, „Azt mondják nem adnak“, „Káka tövén“, „Az alföldön halászlegény vagyok én“, „Este reggel furulyázom“, „Mi füstölög ott a messze távolban“, stb. stb.

Hogy miként kellene a fenti komoly alaphangú örökszép népdalok zenei gondolatait fenkölt egyházi stylusban kidolgozni, annak tárgyalása túlnőne egy szerény bírálat szűk keretein, itt csak azt hangsúlyozhatom, hogy ezen és ehez hasonló zenei eszméken és motívumokon fölépült zsolnárdallamok mind szépség mind közkedveltség dolgában legjelentékenyebb darabjait kellene, hogy képezzék a mi felénk

„magyar vallású“-nak nevezett református keresztyén egyház templomi zenéjének.

Az előttünk fekvő szerencsétlen próba énekeskönyvtől pedig őrizz meg minket Uram Isten, Amen!

(Vége.)

EGYHÁZI ÉLET.

Az orbai ev. ref. egyházmegyéből.

Folyó hó 22-én rendkívüli egyházmegyei közgyűlést tartottunk, melyen sok fontos egyházi ügy elintézése mellett tárgyalásra került Háromszék vármegye közigazgatási bizottságának 178—1904 sz. átirata is. Hogy mellőzöm ezúttal a többi ügy tárgyalásának lefolyását s kizárólag az idézett átirattal óhajtok foglalkozni, annak magyarázata abban rejlik, hogy a múlt év június havában úgy a „Székely Nemzetben“, valamint egy pár fővárosi lapban is egy rövidke hír futott világgá, mely csak röviden s mintegy odavetve adta tudtúl az olvasó közönségnek, hogy: „a zágoni róm. kath. iskola évzáró vizsgáján miniszteri biztosi és tanfelügyelői kiküldött minőségében megjelenő zágoni ev. ref. lelkész ntü Bodor János aát a zágoni róm. kath. lelkész, Baka Antal úr kiutasította a vizsgáról illetve a növendéket és a közönséget eltávolítván, sértő szóval illetve vizgabiztos aát.“ És a midőn e rövid kis hírt vette az olvasó közönség, bizonyos megdöbbenés vonult át a jobb érzésű, izlésű lelkeken. Hogyan?! Hát a magát műveltnek, felvilágosodottnak nevező 20-ik században a vallásos türelmességnek klasszikus földjén, a szeretet szent vallásának szolgája, felkent papja, eképpen jár el szolgatársával, paptársával, a midőn az megbízatásában eljárando ott megjelenik, azon a téren, melyet az anyaszentegyház oly szívesen nevez „veteményes kertjének“?! S mindez miért? Mert szolgatársa más formában, más felekezet külső megnyilatkozásai között szolgálja mindnyájunk mennyei atyjának dolgait? Hisz imé! tőlünk evang. reform. vallást követő lelkészekből elég egyetlen — jogos önvédelmünkre szolgáló — kifejezés, mely által református Sionunk határait akarjuk világosabban megjelölni, hogy azonnal türelmetlenkedőknek, a felekezeti béke feldúlóinak bélyegezzenek.

(Hol itt az egyenlő mérték?)

Orbai reformált egyházmegyénk gondoki és lelkési kara értesülvén a hirhedt „zágoni esetről“, bizalmas megbeszélés folytán abban állapodott meg, hogy bár mély sajnálkozásának ad kifejezést a megtörténtek fölött, hogy megtörténhettek, egyébben nem keres magának — mint testület — bár jogosan megérdemelt elégtételt, kizárólag abban, hogy teljes tisztelete mellett jegyzőkönyvileg értesíti Háromszék vármegye kir. tanfelügyelőségét arról, hogy mindaddig, míg hasonló elé fordulható inzultusokkal szemben kellő megvédésben nem részesül, testületünknek egyik tagja sem fogadhat el hasonló megbízást. A közvetlen személyében sértett kartárs részünkről e solidaritást nyerve, keressen elégtételt törvényeink korlátai között.

És mégis — oh horribile dictu — bennünket kiáltottak ki türelmetlenkedőknek, kik ilyes határozatok által lehetetlen helyzetet teremtünk! a vallásos békét megzavarjuk! Mindez történt 1903. június havában.

És azóta! Sok víz folyt le a Feketerügyön. A nagy közönség talán rég elfelejtette az egészet; a személyében is megsértett kartársunk a kovásznai kir. járásbíróság illetékes ügyosztályában hozott marasztaló ítéletben személyére elégtételt kapott, de mi lesz a megsértett közügygyel? mi lesz a tanügyi hatóság semmibe vevésével? No hát erre is megjött — s őszin-

tén mondom — várni sem, kívánni sem lehetett méltóbb feleletet, elégtételt. Epen a fentidézett 178—1904. sz. k. b. határozat lett a felelet, melyet egyhm. közgyűlésünk tárgyalt s melyet míg egyfelől egész terjedelmében tisztelettel tudomásul vett, addig másfelől azt a határozatot hozta, hogy annak tartalma ugyanazon olvasó közönségnek, mely az azt előidéző eseményt olvasta, kivonatosan tudomására adassék. Midőn pedig ezt teszem, távol legyen tőlem még a látszata is annak, mintha a már elcsendesült kedélyeket újabb hullámszóba akarnám hozni, valamint, hogy attól magam is messze távol állok, mintha a kapott elégtétel felett érzett örömmömmek adnék kifejezést. Örvendek a fölött, hogy felettes hatóságaink ilyen erélyes és igazságos módon ítélkeznek; örvendek a fölött, hogy az igaz ügy előbb-utóbb méltó elbírálásban részesül.

De beszéljen helyettem a „határozat“:

Vármegyénk közigazgatási bizottsága 1904. febr. 9-én tartott ülésében kimondja, hogy a zágoni róm. kath. lelkész urnak azon cselekedetét, mely szerint a miniszteri iskola látogatói és tanfelügyelőség által kiküldött vizgabiztosi minőségében a róm. kath. iskola vizsgáján megjelenő Bodor János zágoni ref. lelkészt onnan kiutasította, illetve távozásra kényszerítette, nem minősítheti egyébnek, mint „a tárgyilagossá, szakszerű bírálatától félő s ezért ifjui hévvel — sajnos — még a község belkérget is kockáztató támadásnak.“ Ezen határozatot pedig a felekezeteskedésen felül álló, az eseményeket teljes tárgyilagossággal elbíró közigazgatási bizottság éper: a beszerzett akták elbírálásából, sőt magának, a durva inzultust elkövető róm. kath. lelkési jelentéséből merített meggyőződés után hozta. Mert meggyőződött a felől, hogy az egész eljárás minden ok és alap nélkül, a Bodor János személye ellen irányult, már pedig: „Bodor János ev. ref. lelkész úr minden tiszteletre méltó egyéniségét és a vármegyei közélet terén kifejtett önzetlen működését általánosan úgy ismeri a vármegyei közigazgatási bizottság, hogy hozzá a rosszakaratnak, különösen egy iskola iránt való rosszakaratnak — legyen az bármilyen jellegű iskola — még csak árnyéka sem férhet.“ Epen azért „a megtörtént esemény felett egyfelől a közügyek terén fáradozó önzetlen munkással szemben őszinte sajnálkozásának ad kifejezést, másfelől az átruházott közigazgatási bizottsági teendőt végző, közügyi munkást megsértő eljárásával és viselkedésével a felekezetek közötti béke templomába üszköt dobó ifjú lelkész ezen eljárását kárhovatja és elítéli. Egyben felkéri egyfelől Bodor János zágoni ev. ref. lelkész urat, hogy azokat a közigazgatási teendők végzésére szóló megbízásokat, a melyeket eddig nyert és a melyeket eddig elismerésre méltó buzgalommal teljesített, továbbra is tartsa meg, felkéri másfelől az erdélyi róm. kath. püspök úr ő méltóságát is, hogy a zágoni ifjú lelkészt, kitől mint iskola igazgatótól testvére működésének elfogulatlan bírálatát várni különben sem lehet, zágoni községéből áthelyezni s ezáltal a megsértett lelkésznek, miniszteri iskolalátogatónak és tanfelügyelőségi kiküldöttnek, tehát a megsértett államhatalomnak és közigazgatási tekintélynek is eleget szerezni méltóztassék; a felekezetek közti béke és egyetértő működés biztosítására való tekintettel pedig az érettebb kor-bölcs mérsékletét okvetlenül megkívánó oly fontos helyekre, mint a milyen a zágoni róm. kath. lelkési állás is, jövőben élemedettebb korú, békés természetű egyéneket méltóztassék lelkészekül kiküldeni, kik vármegyénk hagyományos s előttünk rendkívül becses felekezetközi békéjét megháborítani és feldúlni nem fogják.“

Miután ezen vármegyei közigazgatási bizottsági határozat (expressis verbis) egyházmegyénknek is — és pedig első sorban — megküldetett, tárgyaltuk

azt. Teljes méltánnyal tudomásul vettük; múlt év június havában hozott azon megállapodástól, hogy „hasonló megbízást el nem fogadunk“ a legnagyobb készséggel elállottunk s miután meggyőződünk a felől, hogy a vármegyei közigazgatás előtt csak „egy igazság“ lehetséges ugyanazon dologban, azt az egy igazságot pedig felekezeti tekintetek nélkül szolgálja a közigazgatás, egyező értelemmel jelentettük ki, hogy hazafias, kulturális közügyekben továbbra is készek vagyunk legjobb akaratum és tehetségünk szerint közremunkálni.

Hosszúra nyult, de épen az ügy kényes természete miatt rövidebbre nem foghatott tudósításomat azon őszinte óhajjal zárom be: vajha sikerülne mindnyájunknak — bár különböző felekezetekhez tartozunk, különböző felekezet papjai vagyunk — vállvetve harcolni nem egymás ellen, hanem a mindennapi életben hűveinket folyton foglyul ejtő bűnök, czivódások, hamis tanítások s több effélék ellen! Vajha abban vetélkednénk, hogy minél több tévelygő lelket hozzunk vissza a kárhozát útjáról a tiszta erkölcs, erény keskeny ösvényére. Kovásznán, 1904. február 27-én. Ignác László ev. ref. lelkész.

Észrevételek a próba énekeskönyvről.

Közli: Kiss József.

Elöttem fekszik az új énekeskönyv s amint kíváncsian lapozgatom, megdöbbenve látom, hogy abból itt-ott csak nagyon ritkán csillan fel néhány erdélyi szép énekünknek régi, mesterkéletlen szövegéből valami, ami a vallásos lélek ihletének egyszerű, de fenséges megnyilatkozása volt.

A nagytudományú bizottság legtöbbször, az atyáink által is oly buzgósággal énekelt régi énekeinknek nyakát törte s a valóban szép szövegekből csinált thalmi verseket, szárnyát szegve az eszmék és gondolatok magas röptének. Nem jutott eszébe, hogy midőn ezt teszi, az erdélyi egyházkerületnek elszigetelten élő 700,000 hívét egyik legbecsesebb, legfőbbetében őrzött kincsétől fosztja meg.

Mivel pedig ezen könyvnek a szép temetési énekek nélkül való elfogadása el sem képzelhető, ez általános megjegyzések után rátérek a részletekre s észrevételeimet igyekszem elfogulatlanul, teljes őszinteséggel megtenni.

Hogy a zsoltárok hangjegyei közé nyomott apró betűket mily kiinnal fogják majd olvasni öregeink és a gyengébb olvasók, azt megírta néhány bíráló már korábban; de hogy pl. a XLII. zsoltárban sokkal szebben hangzott a régi „szomjuhozik én lelkem“, mint az új „szomjuhozik én szívem“, ez világos s ezt bizonyítani fölösleges, mert az utóbbi mondat nem oly hű kifejezése az eszményileg is átértett áhitatosan fenséges bizalomnak.

A LXII. zsoltár új szövege most már így kezdődik:

Az Isten egy szót szólt egyszer,
Meghallottam én azt kétszer.

Hát engedelmet kérek, ebben a kifejezésekben minden egyéb van, csak épen zsoltárirói ihlettség nincs; száraz ez és sivár, üres minden bensőségtől és mert verse is lapos, kár volt rá a festék. Különben sem igaz, mert, fájdalom, az Istennek gyakran igen sokszor kell szólni, míg a bűnös ember egyszer meghallja szavát.

Ép így állunk az új 174. énekkel is, melynek szövege így kezdődik:

Örök Isten! merre, merre vagy?

Hát erre ugyan volt-e szükség? Hisz a teljesen elzüllött, megátalkodott és a kétségbeesés örvénye fölött szédülő bűnös is hiszi, hogy Isten mindenütt jelen van, hogy menyben trónol s mert a köznép is

Istent menyben képzele, nem szabadna őt ily gyarló fogalmak szerint, oly törpe észjárással keresgélteni.

A LXV. zsoltár 1. versét nem bántotta ugyan, de már a második és többi verseinek szövegét ki-méletlenül megnyirbálta a bizottság, pedig ezeknél is az eredeti szövegből sokkal jobban érzett ki, hangzott vissza a bűnbeismerés és az erős hitből fakadó rendületlen bizalom Isten iránt. Ezen zsoltárnak örök-szép, mélabús dallamát is kár volt átírni csupán ne-gyedés ütemekre.

Van még ezen zsoltár 7. versében valami, mi a bizottság inconsequentiáját elárulja, a mi régi újévi énekünkben ugyan — és azt hiszem helyesen — kihagyta a „bővsirt“ s ime itten, a hol azt az áldásthozó esőnek fogalmával még össze sem hozza, beveszi a „zsirt csepeg“ szót.

A LXXV. számú zsoltárt pedig — akár szándékosan, akár csak tévedésből lett az kihagyva — okvetlenül be kell venni, mert szövege modernizálatlanul is szép, dallama könnyű, zengzetes és sok jó szövegü énekünknek adja meg zenéjét.

A LXXXIV. számú zsoltár 2. verse két első sora népdalba illő szövegének olvasásakor; így:

„Itt megpihen a madár is, fészket rak a fecské-pár is“ az ember váióban megbotránkozik, mert ezen szavak az Isten házának békességét, oltalmát nem fejezik ki elég hűen s nem elég alkalmasak arra, hogy az éneklőben áhitatot fakaszszanak s hogy őt a buzgóság szárnyain a köznapias hangulat fölé emeljék.

A XC. zsoltár gyönyörű dallamából hogy a sok kötést kivették — bár így zenéje szebb és tökélete-sebb volt — helyesen cselekedtek, mert ennél, főképp orgonakiséret nélkül, sokszor támadt hangzavar, de vétek volt nyakát törni az eredeti szövegnek, melynek minden szavából bibliai vallásos intelem, az ember kicsinységének felismerése, törékeny gyarlósága — a mindenható Isten hatalmával szemben — hangzott felénk.

Ennek régi szövege sokkal mélyebben hasogatta barázdáit a lelkek mezején s termékenyebbé, fogékonyabbá tette a szíveket az igének, az evangéliumi magvaknak befogadására.

A dícséreték közül:

Az újévi énekeknél a 89. számú (régii LXIX.) ének szövegét sem lett volna szabad átnyomoritani, hiszen már az első vers második felében lévő régiszöveg képes volt az éneklő elibe varázsolni a holtak mezejét, a halál birodalmát, találóan festve az elmulást, az enyészetet. Intő és mélyen megható ennek eredeti szövege egyaránt; meg kell hagyni.

A virágvasárnapi énekeknél is könyörtelenül ki-hagyták mindkét szép énekünket, pedig úgy a régi LXX., mint a LXXI. számú énekek gyönyörű szövegeikkel, szép és könnyű dallamaikkal kedvelt énekeink valának

Az áldozócsülörtöki régi énekeinknek sem kegyelmezték, hanem mindhárom törölték s most már a szegény erdélyi ember ezután hasztalan keresi kedves énekeit.

A karácsoni énekek között hiába keressük ezután a köznép egyik legkedvesebb énekét, a mindenki által oly nagy buzgósággal énekelt könnyű és oly szép zsoltárdallamu „A próféták elhallgattak“ kezdetű éneket, melynek szövegét módosítani sem kellett s a mely sok erdélyi családnak kedvelt éneke vala; be kell venni.

A 148. (régii CI.) ének szövege „Vigsággal“ helyett „Vig kedvvel“-re újított, holott az első jobban megfelelt a nép fogalmának s mivel itt sem rimet, sem ütemet változtatni nem kellett, az újítás annál kevésbé volt szükség, mivel jól tudjuk, hogy szomorú kedv általában nem létezik.

A vasárnapi 192. éneknél (régii XXXIII.) a kez-

detben keresztrímmel írott régi szöveget ölelkező rímre irták át, de a 3. és 4. sor szövege az így keletkezett szóképzéssel sokat veszített vallásos erejéből, hatásából és elveszett ezáltal ezen kedves szövegnek mélységes tartalma, éltető ereje.

A tavasz három hónapjára az új könyvben csupán két ének van felvéve, holott a mi régi CLXXXI. CLXXXII. és CLXXXIII. számú gyönyörű énekeinket figyelemre se méltatták. Ezeket nem szabad kihagyni az új könyvből.

A nyári hónapokra egyetlen éneket vett fel a bizottság, holott most alkalma volt segíteni magán a mi régi, kihagyott, egyaránt szép szövegű és dallamu CLXXXV. és CLXXXVI. sz. nyári énekeinkkel.

Az őszi énekekhez a mi régi, zoltárdallamu CXC. számú énekünket, mely a mag és magvetés között oly gyönyörű párhuzamot von s a mely, mint igazán alkalmi ének is egy gyönyörű alkotás, pótlólag fel kellene venni.

A téli énekekhez, melyekből a mieink szintén számúztettek, egész jogosan követelhetjük, hogy mindkét kihagyott énekünk (a régi CXCI. és CXCV.) felvétessék, mert ezeknek szövege és dallama is különb, mint akárhány új éneké. Különösen érzékeny veszteség ránk nézve a régi CXCI. számú énekünk kizárása az ő alkalmi, népszerű és mégis oly meghatóan szép szövegével, zoltári zengésű ékes dallamával.

(Vége. köv.)

TÁRCZA.

Régebbi Pium Legatumok a görgényi traktusban.

(Az egyházmegye levéltárából.)

Közli: Csekme Ferencz.

— A Görgényi Reformatus Traktusban levő Pium Legatumoknak Laistroma, mely a Generalis Sinodusnak rendeléséből a Püspöki Protukulumban való bé iktatás végett sub Authentia felküldetett Ao 1808 Die 6-a Aprilis.

A táblás kimutatás e rovatokat foglalja magában: 1. Ekklesia neve. 2. Az adónak neve. 3. Esztendő nap. 4. Legatum. 5. Tzélja. 6. Kinél van elocalva. 7. Contractus. 8. Mikképpen adminisztráltatik?

I. *Sárpatak.* Méltóságos Római szent birodalom-béli Gróf Széki Teleki Lajosné, Méltóságos Gróf Iktási Bethlen Kata asszony eő Nagysága 1776 május 11-én ad 150 magyarforintot, az ekklesia épületeire. Elocalva Gróff Teleki Domokos és Gróff Teleki Mihály uraknál eő Nagyságoknál. Contractus kelt 1802 Julius 2-án. Fordittatik a megirt tzélra t. i. az Ekklesiái Épületekre.

2-do. Mlgs A. Sz. B. Gróf Teleki Domokos és Mlgs élete párja gróf nagyercsei Toldalagi Anna asszony eő Nagyságok 1780 január 1-én: Egy tón levő malomnak szombati vámja, mejnek most három kereke vagyon, de ha több épülne is, az is e végre fordittatnék. A sárpataki ekklesia szükségeire és építéseire. Maga az Collator Gróff ur eő Nsga adminisztrálja, a mint a Collatióban megiratott, hiba és fogyatkozás nélkül.

3-tio. Mlgs R. Sz. B. Gróf Széki Teleki Domokos ur eő Nagysága katonaságában való Plenipotentiarissza Mlgs Zejk Dániel ur eő Nagysága és Mlgs Gróf Teleki Mihály ur eő Nsga, 1773 Die 17-a Mart. a Sárpataki Szőlőhegyben egy darabocska, kilencz-tiz vedret termő szőlő, az alyában egy kis gyümölcstös, a mely a papi volna, de elpusztult, a gyümölcstös t. i. Használja az Ekklesia és a maga szükségeire fordítja. Mivelletik az Ekklesiától.

Mindezekről a Contractusok a Tractus és Ekklesia ládjában. A mint előbb megiratott használja maga az Ekklesia.

4-to. Volt egy darab törökbuza föld, az alyában három szekér szénát termő kaszál, mely ugyan a Mlgs tisztelt és említett Patrónus uraktól eő Nsgoktól contractualiter conferaltatott vala a papnak, de ez elfoglaltatott ugyan eő Nsgoktól Marha Pascuumnak melyről midőn je-

lentést tettem volna, hogy contractualiter conferaltatott Mlsg Gróf Teleki Domokos eő Nsga némű részben bonificalni parantsolt, de a Gróf Teleki Mihály Ur eő Nsga része el vészett már hetedik esztendőől fogva.

II. *Sáromberke.* Mlgs R. Sz. B. Gróff széki Teleki Sámuel és Mlgs élete párja Gróf iktári Bethlen Susánna Asszony eő Nsgok 1774 január 29-én 1000 Mforint. A reformatus papnak fizetésére. Elocalva hagyományozóknál. Contractus kelt 1774. mártius 12. Az originalis a Traktus ládjában. Maga a Gróf ur eő Excellentiája adminisztrálja esztendőnként Gergej pápa napkor fogyatkozás nélkül.

2-do. Mlgs R. Sz. B. Gróf Széki Teleki Sámuel ur eő Exja 1805 aug. 1. Két marosi kő malmának vámjának tizedik Részét. A ref. papnak két tized, a Mesternek egy Tized, az Ekklesiának egy tized. Maga eő Exja adminisztrálja. Contractus in Copi.

3-tio. A sáromberki parochiális fundusról való collationalis Contractusa Mlgs. Gróf Teleki Sámuel ur eő Excellentiájának maga subscriptioja pecsétje, az akkori Curator Mlgs Gróf Bethlen László, Gróf Toldalagi Ferencz, Esperest Simon János, notarius Péterffy László subscriptiojok és pecsétjek alatt a Tractus Ládjában az esperesti Inventariumban sub No 15.

III. *Gernyeszeg.* P. Málnási László uram ad 1000 magyar forintot. Mely évben nem tudatik a Loci Miniszter halála miatt. Az Interessének 20 forintja a papnak, 10 forintja a mesternek, 30 forintja az Ecclesiának. Elocalva Mlgs R. Sz. B. Gróf Széki Teleki László ur eő Nsgánál. Adminisztrálva minden hiba nélkül maga idejében.

IV. *M.-Jára.* Hajdu János és felesége P. Gyulai Éva 1780-ban legálnak 60 m. forintot, hogy ennek Interesséből az Ur vacsorája hatszor esztendőnként kiszolgáltassék. Elocalva T. idősebb Kerestely László urnál forint 30, T. Thamási Jánosnál fr. 21. Péntek Mihálnál frt. 9. Használja mindenkor az Ekklesia.

V. *V. Sz. Iván.* Mlgs. Gróff Kemény Sámuel ur eő Nsga (Contractus nélkül) mindenből Quarta, a reformatus papnak és mesternek számára. Maga adminisztrálja és a pap és Mester mind ketten használják.

VI. *Abafája.* Tkts Ujvári József ur (Contractus nélkül) Quarta mindenből, a pap számára. Maga adminisztrálja, a pap használja.

Báró Bornemiszsza József ur eő Nsga mint Catholicus Possessor az oláhok quartáját elvonta, a reformatus Magyaroknak pedig megadják. De a Báró Huszár urak eő Nsgok részről senki az Quartát meg nem adja.

2-do. Mlgs Báró Kemény Zsigmondné R. Sz. B. Gróf Teleki Juliánna eő Nsga 1801 febr. 13-án ad 500 m. forintot, a papi fizetésnek jobbitására. Elocalva Mlgs R. Sz. B. Gróf Széki Teleki Mihály és Gróf Földvári Drusiánna eő Nsgoknál. Vészi a pap a rendes Interest a maga idejében.

VII. *Beresztelek.* Fejedelem, de nem tudatik mellyik, sem az esztendő, sem a nap: Mindenből quarta, kivéven a B. Bornemiszsza József ur eő Nsga oláh embereit, a Reformatus Pap számára. Contractus nincsen.

2-do. Báró Bánfi János ur eő Nsga gratiájából bir az Ekklesia egy Láb földet, ötven köblöst, ennek felét minden második esztendőben használja, mintegy nyolcz szekérre valót, a szénát eladja az Ekklesia és tétetik az Ekkla Cassájában; felét pedig törökbuzával vetik bé.

Desmát vészen az Ekklesia Tsóul. Erről is számol a kurátor és fordittatik az Ekklesia hasznára.

(Vége következik.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Konventi gyűlés. Az ev. ref. egyetemes konvent folyó évi rendes gyűlését főtiszteletű Kún Bertalan püspök és nagyméltóságú báró Bánffy Dezso egyhkerületi főgondnok, mint az egyetemes konvent elnökei, május hó 10. (tizedikének) d. e. 10 órájára szándékoznak egybehívni Budapestre a Lónyai-utczai ref. főgymnasium dísztermébe. Ez a konventi gyűlés az akkorára északamerikai útjából visszatérendő gróf Degenfeld József tiszántúli ehker. főgondnok jelentése alapján behatólag foglalkozni fog az északamerikai magyar reformátusok egyházi ügyeivel.

A „Bethlen Gábor Kör“ felolvasó estélyeit febr. 25-én kezdte meg a theol. fakultás dísztermében. A ref. theol. ifjusági énekkar éneke után főtiszteletű dr. Bartók György püspök úr tartotta meg felolvasását, melyben hatalmas vonásokban rajzolta Bethlen Gábort, mint a

tudomány, hit és szabadság bajnokát. A szép felolvasás után, melyet osztatlan tetszésben részesített a nagyszámú hallgatóság, Bodor Ilonka szavalta Farkas Imre: Czinka Panna című költeményét mély érzéssel. Végül ismét az énekkar énekelt. A márczius 2-án tartott második estélyt Koszorus István és Serester Tamás ref. theológusok duettje nyitotta meg. Majd Kovács Dezső ref. főgymn. tanár olvasott föl a Rákóczi korról s főképen a kurucz költészet termékeitmutatta be értékes fejtegetés keretében a nagyszámú hallgatóságnak, mely zsufolásig megtöltötte a theol. fakultás dísztermét. A nagyhatású felolvasás után Kacsó Lajos ref. theol. szavalta el Harsányi K.: Simonyi obester című költeményét. A szavalat után, melyen meglátszott a kellő tanulmány, az estélyt a theol. énekkar kurucz-nótái zárták be.

Erdélyi egyházker. értekezlete — mint a mult közgyűlés elhatározta — az idén Kézdivásárhelyen, ebben az ősi hatalmas egyházközségünkben lesz. Mint értesülünk, az előkészületek már megindultak emez imponzánsnak ígérkező nagy ünnepségekre. Legközelebről a kézdívásárhelyi hívek ebben a tárgyban rendkívüli gyűlést tartanak, ugyszintén a kézdi egyházmegye buzgó esperese, Bodor Géza is rövid idő alatt összehívja az egyházmegyei értekezletet a fogadtatás és rendezés ügyének megbeszélésére. Az értekezlet iránt már is nagy az érdeklődés megyeszerte, a minek fölkeltségében a helyi lapok munkáinak dicséretreméltó buzgalommal.

Biblia ünnepe. A britt és külföldi biblia-társaságnak immár 100 év óta fennállása és hazánkban is áldásos működése emlékére a kolozsvári ev. ref. egyházközség is ünnepet tartott mind a három templomban. A Farkas-utcza ref. templomban a női és férfi vegyeskar közreműködésével tartott istentiszteleten Kenessey Béla theol. igazgató imádkozott és tartott alkalmi beszédet. — Aznap délután a ref. theol. dísztermében rendezett ünnepélyen a vonós négyes után dr. Kecskeméthy István theol. tanár ismertette a biblia-társaságot. Az ünnepélyt a női és férfikar éneke zárta be.

Biblia ünnepély F.-Csernátonban. Legujabban alakult egyházi társulatunk a „felsőcsernátoni olvasó-, zene- és dalegyesület“ már is szép tanubizonyosságát szolgáltatva annak, hogy nemcsak czéljával tűzte ki az egyházas érzület terjesztését s az egyház támogatását, hanem tetteikkel is hajlandó és képes a krisztusi nagy munkában közreműködni. Nem régen a fakepe váltság, illetve a napjainkban actualissá vált templomfűtés javára rendezett egy anyagilag is szépen jövedelmező mulatságot, márczius 6-án pedig a község ref. és kath. lakóinak teljes számú részvétele mellett nagy biblia-ünnepélyt rendezett. Az ének és zene pontokon kívül voltak szavalatok Dénes Endre, Rákosi Mór, Szabó Juliánna és Fülöp Sabinától, kiknek ügyes előadását a közönség lelkesen megtapsolta; ezenkívül helybeli s. lelkész beszédet tartott a pogány népek életéről, vallása megtérítésükről és a magyar biblia viszonytagságos multjáról. A bibliatársaság részére mintegy 15 korona gyűlt be ezen ünnepélyen. Ezen egyesület a közeledő husvéti ünnepeken a toronyóra kijavítására szintén mulatságot rendez.

Köszönet nyilvánítás. Perecseni ev. ref. egyházunknak, mult 1903. évi szeptember 16-án elhunyt 1848—49. évi szabadságharcz 27 csatájában részt vett Kovásznai Kovács Ferencz főhadnagy neje, született Kiss Rózália urnő, még férje életében közös elhatározással megegyezve, f. évi február hó 17-én 2000 azaz kétezer koronát kegyeskedett adományozni. Midőn e vallásos, nemesen gondolkozó, jótéteményekben el nem fáradó urnőnek a nyilvánosság előtt magam és egyházam nevében hálás köszönetemet nyilvánítom, az ő hátra lévő napjaira Isten áldását kérve, kívánom, hogy öregsége nehéz napjai alatt öröm és boldogságtól körülveve éljen élete végéig. Perecsen, 1904. február 18. Gáspár János, ev. ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1129—1904.

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollegium államilag segélyezett főgymnasiumánál a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás utján egy rendes tanári tanszék tölthető be, melyre a magyar-latin szakcsoportra képesített ev. ref. vallású pályázók folyamodhatnak.

A tanszék javadalma évi 2400 K. fizetés és 560 K. lakásbér, a fizetési fokozat emelkedésével pedig a szolgálati idősbőség szerint esetleg szállás természetben; továbbá öt ízben 200—200 K. ötödéves korpótlék és az idősebségi sorrend szerint első előlépés a 3600 koronáig emelkedő fizetési fokozatokba.

Az ötödéves korpótlékok megállapításánál a kollegiumi előljáróság elhatározása szerint a más középiskolánál eltöltött és a folyamodók szolgálati bizonyítványai alapján elfogadható rendes tanári szolgálati évek is beszámíthatók 10 év keretén belül.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képzettségüket, eddigi szolgálatukat, katona kötelezettségi viszonyaikat igazoló okmányokkal fölszerelt folyamodásukat a kollegium előljáróságához czimezve nyujtsák be 1904. márczius hó 30-ig a kollegium igazgatóságához.

A megválasztott rendes tanár a nem állami tanárok nyugdíj-intézetének kötelezett tagja s az évi ötszázalékos illetéket a kollegium meglevő nyugdíj-alapja fedezi. Megválasztott köteles tanszékét 1904. szept. 1-én elfoglalni. Csak az ev. ref. vallásúak pályázhatnak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. márczius hó 7-én.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 242—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett *szentsimon--rigmányi* egyházközség papi állomására pályázat hirdettetik.

Javadalom: díjlevél szerint ujonnan épített szép papi lakáson, kerten, melléképületeken kívül 6 hold szántó és kaszáló élvezetének értéke 78 kor. 74 fillér; készpénz az egyházközség pénztárából félévi előleges részletekben 764 kor., melyből Szentsimon fizet 64 koronát fapénz váltság czimen, Rigmány 600 koronát kepeváltság, 100 koronát fapénzváltság czimen; terményjövedelem (buza, zab, törökbuza) értéke 193 kor. 34 fillér; munkabeli szolgáltatások pénzértéke 56 kor., összes jövedelem 1092 k. 08 f. Kiadás 39 kor. 30 f. Marad tiszta jövedelem 1052 kor. 78 fill. Állami kiegészítés 1600 kor.-ig 547 kor. 22 fillér.

Pályázati határidő 1904. ápr. 5.

Folyamodványok minősítvényvel és szolgálati bizonyítvánnyal felszerelten nt. Ravasz János esperes aához küldendő Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1904. márcz.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 230—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a nagyenyedi egyházmegyébe kebelezett csucskoppán li egyházközség papi állására pályázat nyitattik.

Díjlevélileg biztosított papi javadalom: 1. 28 h. 1075 ööl szántó, 4 h. rét és 1136 ööl szőlőhely haszonélvezete 396 kor. 22 fill. 2. Fapénz 60 kor. 3. A hívek által készpénzben fizetett kepe 340 kor. 4. Munkabeli szolgáltatások pénzértéke 104 kor. Stóla átlagos pénzértéke 20 k., összes javadalom 920 kor. 22 fill. Engedélyezett kiadás 34 kor. Miniszterileg 79506—1900. sz. a. megállapított tiszta javadalom 886 kor. 22 fill., kiegészítés 1600 koronáig 713 kor. 78 fill.

Ezenfelül természetben tisztességes lakás, megfelelő gazdasági épületekkel és 400 ööl kerttel; vallástanításért az áll. isk. pénztárából 100 korona.

Kötelessége a maros-csucskoppándi társegyházban a törvény által előírt lelkészi teendők ellátása.

Kellően felszerelt folyamodványok 1904. évi április 10-ig Jancsó Lajos esperes afiához Marosujvárra küldendő.

Kolozsvárt, 1904. márczius 7-én.

Dr. Bartók György, püspök.

283- 1904. sz.

MEGHÍVÓ.

A görgényi egyházmegyének Sz.-Régenben, jelen év márczius 24-én, az egyházmegye hivatalos helyiségében tartandó következő gyűléseire. 1. Dél előtt 8—10 óráig rendes *havi tanácsülés*. 2. 10—11-ig gyámintézeti és temetkezési egyleti *felügyelőbizottsági gyűlés*. 3. 11—12-ig gyámintézeti és temetkezési egyleti *közgyűlés*. Utóbbira, igen természetesen, azon tagok is hivatalosak, mint részvényesek, akik ez idő szerint más traktushoz tartoznak.

Gernyeszeg, 1904. márcz. 4.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A kovásznai ev. ref. egyházközség stólamegváltási alapjának létrejövetele.

A főt. egyetemes konvent 1897 évi jkvének 96. sz. a. hozott határozatával felhívta az egyházkerületeket stólaváltási alapok létesítésére. Erdélyi ref. egyházkerületünk mlts. Igazgató-Tanácsa 4656—1897. sz. körlevelével különösen buzdította a gyülekezeteket, hogy ezen — a vallásos élet megnyilvánulására oly nagy befolyást gyakorló — intézmény létesítése körül minden lehető módon buzgólkodjanak. Ezen felsőbb hatóságoktól eredő felhívásokat a kovásznai ref. egyházközség presbiteriuma 1898. január 26-án tartott gyűlésében 7. jkvi szám alatt tárgyalta is s mint igen fontos tárgyat, állandóan felszinen tartandónak határozott. Mint a kovásznai népes egyházközségnek azon időben új lelkipásztora, ki a b. e. Vajna Károly hagyományozása folytán már teljes kepeváltságra lettem megválasztva, komoly fogadalmat tettem magamban, hogy minden lehető elkövetek a stólamegváltási alap létesítése érdekében. Ezen fogadalmat valóságra is váltani, már kezdetben sem mutatkozott nehéz feladatnak, mert egyházközségemben sok olyan jómódú hívő család van, mely egyházas, vallásos célokra áldozni mindig kész. Már az első tárgyalás, vagy jobban mondva megbeszélés után értésemre esett, hogy a sok közül ime akad egy gyermektelen, jómódú házaspár, ki egymagában hajlandó volna a stólaváltási alapot létesíteni. A mi ezelőtt hat évvel csak kegyes óhajítás, csak a jövő bizonytalan távolában álló reménykedés vala, az ezen év február hó 13-án örömteljes valósággá változott.

Bagoly György és neje: Kovács Juliánna e napon 18000 koronát (Tizenhatszáz koronát) tettek le készpénzben kezeimhez, miután már ezen összegben előzetesen együtt végzett számolgotások után megállapodtunk, — azon célból, hogy ezen összeg kamataiból a kovásznai ev. ref. egyházközség kebelébe tartozó hivek keresztelési, esketési és temetési stóla kötelezettségei fedeztessenek, illetve váltassanak meg, kikötvén egyszersmind, hogy ez már február 14-ikétől kezdve életbe is léptetessék.

A midőn ezen igen örvendetes tény, ezen nagylelkű alapítványt ref. egyházkerületünk hivatalos lapjában is hálás köszönettel megörökíteni lelkipásztori kötelességemnek ismerem, nem mulaszthatom el megemlékezni arról is, hogy tulajdonképen ki is ez a mi nagylelkű alapítványozónk s hogyan jutott olyan anyagi helyzetbe, hogy öregsége napjainak biztosítása mellett ily bőkezűleg hozza meg áldozatát az egyház oltárára?

Bagoly György egy igénytelen, egyszerű, darócz ruhás székely ember. A szomszédos Páké községben

1834-ben született igen egyszerű szülőktől. Korán árvaságra jutva, már 13 éves korában szolgálatba állott s megszakítás nélkül 18 éven keresztül szolgált, az akkori idők szerint nagyon csekély bér mellett. Mint aki már akkor teljesen magára állva érezte a mindennapi megélhetés keserves küzdelmeit, több mint takarékos, mértékletes, mondhatni folytonosan nélkülöző, sanyaru életet élt, szüntelen a holnapnak gondját, aggodalmát hordozva lelkében. Saját szavait idézve: többször járt meztláb hidegben és sárban, kimélve lábbelijét; többször nélkülözött nehéz munkájának gyümölcse mellett is, félve a bekövetkező szükségektől.

18 évi szolgálat után 6 évig napszámoskodott tavasszal és nyáron mezei munkával, ősszel és télen kézicséppel járva be a környékbeli falvakat s hangya szorgalommal gyűjtögetve vagyunkáját. 38 éves volt, midőn nejét: Kovács Juliánna, ki egy 11 gyerekes szegény székely embernek volt legkisebb leánya, feleségül vette. És akkor az addig összeggyűjtögetett 6000 forintnyi pénzével megkezdette „az életet.” Feleségében nem csak hűséges, jó nőre, de igazi élettársra talált, ki igyekezett mindenben megérteni, követni s ha roskadozott, csüggedett, támogatni is őt. A jó kezdet után a nélkülözések által megedzve, gyorsan és biztosan haladott tovább, élelvel kitűzve maga elé azt, hogy egyetlen nap sem szabad mind elköltenie azt, mit azon nap szerezhett! És ime! az anyagiakban gyarapodó egykori szegény, szegény napszámos nem feledkezett meg soha az egyház oltárára letenni áldozatát. Az 1890. évben megújított orgonára 100 forintot adományozott, az 1900. évben az egyházközség részére beszerzendő „Hármonium“-ra 20 koronát adott, míg most feltéve eddigi adományozásaira a koronát, 18000 (tizenhatszáz) koronával stólaváltási alapot létesített. O ma is az, ki vagyona gyűjtésének kezdetén volt: egyszerű, eledelében és ruházatában kevéssel megelégedő, mértékletes, józanéletű és mindenek felett takarékos darócz ruhás székely ember!

Ha valakinek, úgy Bagoly Györgynek életéről el lehet mondani „qui cupit optatam cursu contingere metam, multa tulit fecitque, puer sudavit et alsit.”

Gazdálkodása kezdetén látva gyermektelen családi állapotát, elhatározta már, hogy a mit gyűjt, az egyház számára gyűjti. Csak a forma a kivitelhez hiányzott még! Évekkel ezelőtt tette meg ígérését nekem s ime az ígérlet már teljesedésbe ment: Kovásznán 1904. évi február 14-ikétől kezdve általános stólamegváltást élveznek az ev. ref. egyház hivei.

E pár sorban leírva a kovásznai ref. egyházközség stólaváltási alapjának létrejövetelét, még csak azt említem meg, hogy egyházközségünk presbiter-

riuma a nagy alapítványt hálás köszönettel és teljes elismeréssel fogadva. Iolyó hó 14-én tartott ülésében Bagoly Györgyöt örökös tiszteletbeli tagjának választotta meg.

Legyen a Mindenható Istennek gondviselése a nagylelkű alapítványozók életén, áldja meg hátralevő életüket az öregség gyengeségében legnagyobb jóval, a zavartalan egészséggel.

Egyházközségem minden rendű és rangu hiveit töltse el a méltó hálának érzete mindannyiszor, valahányszor örömük megszentelésére, vagy fájdalmuk enyhítésére, vigasztalására a vallás erejéért folyamodnak!

A kovásznai ref. egyházközség presbiteriumának nevében.

Kovácsnán, 1904. február 17-én.

Ignác László, ref. lelk.

Tűzbiztosítás.

Irta: Csulak Zsigmond.

(Folytatás.)

Az 518 egyházközségből beküldötte az adatokat 398, nem küldötte be 120. A beküldött adatok szerint az évi díjakból egy év alatt be lett fizetve 11,419.18 kor. és tíz év alatt tűzkár ki lett fizetve 15,077.32 kor. Ha az egy évi díjat 10 évre vesszük, akkor befoly 114,191.80 korona, miből ha leütjük a 15,077.32 kor., marad tiszta haszon 99,124.48 kor., ebből azonban a szerződés szerint a 20% — mint a mely az egyházkerület pénztárába visszafizetendő — szintén leütendő, a 10 évre együtt 23,238.20 kor. Marad tehát 75,886.28 kor., ami bizony nem megveendő haszon. Megjegyezni kívánom, hogy a gimnáziumok által fizetett biztosítási díjak itt nem szerepelnek. Ha a be nem küldött egyházközségek adatait 1/4 arányban hozzá számítjuk, szintén ezen arány jön ki.

Megpróbáltam más köteles adatokat is összegyűjteni. Az igazgatótanácsi irodában kiírtam a Fonciér biztosító-intézet által készített kimutatásból a fizetett díjakat és az egyházkerületi pénztárba befizetett 20% osztalékokat.

	Kor.		Kor.
Az 1898. évi díjak	12,806.88	Vissza fizetett	2561.36
1899.	13,118.88		2623.77

	Kor.		Kor.
Az 1900. évi díjak	13,333.79	Vissza fizetett	2666.76
1901.	13,675.11		2735.02
1902. „ „	13,877.72	„ „	2775.54
Öt év alatt összes.	66,812.38	Vissza fizetett	13,362.45

Visszafizetett 13,362.45 kor., maradt az intézetnek 53,449.93 kor. Fájdalom, az évi tűzkárokról sem az intézet, sem az igazgató-tanács az utóbbi időben nem vezet kimutatást. Azonban, ha az előbbi kimutatásban a tűzkárt feltüntetendő összeghez hozzávesszük a hiányzó 120 egyházközség eshetett tűzkárát, még 1/3 részt számítva hozzá 5029 kor. 11 fill., együtt 20,106 kor. 40 fill. tesz ki; ennek azonban csak felét kell vennünk 10,053 kor. 22 fill., a mit az 53,449 k. 93 fill. leütve, tiszta haszna marad az intézetnek öt év alatt 43,396 kor. 71 fill. Hátha még hozzá vesszük az évi díjak után az évi kamatot, mivel a fizetés év elején történik és csak az év bevégezése után készül a kimutatás, az öt évi tiszta hasznat bátran tehetjük 45,000 koronára. Szintén megjegyezni kívánom, hogy a Fonciére biztosító-intézetnél, bár a kollegiumok biztosítása benne foglaltatik, de hiányzik abból a marosi és görgényi egyházmegyék biztosításai, mivel azok csaknem kizárólag a marostordamegyei törvényhatósági biztosító intézetnél vannak biztosítva.

A II-ik számú kimutatás szerint a 398 egyházközség épületei 3.740,674 kor. összegre vannak biztosítva (nem véve tekintetbe sem a hiányzó 120 egyházat, sem a kollegiumokat), melyet, ha átlagba véve 0.3% (30 fill.) évi díjjal terhelünk, 11,222 kor. évi összeget juttat a kölcsönös egyházi biztosításnak, miből ha leütjük a 10 évi, átlag egy évi tűzkárát, az 1507 k. 73 fillért, úgy is marad még 9714 k. 27 fill. tiszta haszon évenként. A számítást 0.3 (30 f.) vettem, mivel az első osztályban fizetendő 2% (20 fill.) kipótólják a II. és III-ik osztályban fizetendő díjak.

Ezen valószínű számítás a paptársaim által hoztam beküldött hivatalos kimutatásokból lett a legnagyobb pontossággal összeállítva. Az anyagi hasznat, a szép jövedelmet a statisztikai adatok szerint a legnagyobb bizonyossággal lehet remélni.

A fizetendő díjak megállapításánál tekintetbe vettem nemcsak a tűzveszély kockázatát, hanem az egyes biztosító-intézetek által szedett díjakat is, mit szintén bemutatok e kimutatásban:

Kimutatás

az egyes biztosító intézeteknél 100 kor. összeg után fizetendő díjakról fillérekben.

Osztály	A fedélzet, illetve a kockázat mérve	1. Fonciére				2. Első magyar általános		3. Gazdák szövetség.		4. Adriai		5. Maros-Torda	6. R. kath. egyházi	Tervezett ev. ref. egyházi
		templom, lakház	melléképület				alapítvány		ház					
		város	falu	város	falu			ke-mény	puha	ház	mellék-épület			
I.	Cserép, pléh, pala födél	10	12 1/2	12	15	15	17	15	20	20	25	40	25	20
II.	Zsindely, deszka, papir	35	40	40	45	40	45	40	45	55	60	40	33 1/2	40
III.	Szalma, nád födél	75	85	85	100	90	100	80	90	120	140	40	50	80

1. Csak tömeges egyházi és 12 évre kötött biztosításnál is visszafizet 20%-ot, lásd az 1897. évi ehker. jkvben a szerződést.
2. Csak tömeges egyházi biztosításnál és záros határidőn belül kötött szerződésnél visszaad 6%-ot, lásd 1885-ik évi ehk. jegyzőkönyvben.
3. Erdélyrésze a nem tömeges és nem is több évre terjedő biztosításnál.
4. Nem tömeges biztosításnál, de 5 évinél 10%, 10 évinél 20% engedmény, 6 évinél 1 és 12 évinél 2 ingyen év.
5. A beállott 5 évre kötelezett s bármely hónapban áll be, egész évi díjat fizet decz. 31-ig. A tetőzetre nincs tekintet.
6. A r. kath. ehmege (erdélyi) 5 osztályt állít fel. A szabadban levő kazlak 100 f., a külön álló templomok és lakások 20 f.

Csupán az első osztályban nagyobb az évi díj, mint a Fonciére és Első magy. ált. biztosító-intézetnél eszközölt tömeges biztosításnál, de ha tekintetbe vesszük, hogy rövid 10—15 év alatt a díjak 25 és 50%-al lesznek lennebb szállítva, akkor mindeniknél kedvezőbb díjtételek lesznek e kölcsönös tűzbiztosításnál. Továbbá mivel a díjak takarékos befizetési lappal közvetlen a megbízott pénzügyintézethez lesznek küldve, a biztosító-intézetek által az ügynököknek adni szokott 10% beszédési osztalék is megmarad.

Az egyházközségek nem fizetik sem a kötvény kiállítási díját — ami 20 kor.-ig 50 fill., 80 kor.-ig 1 kor., 200 kor. 1.50 fill., 200 kor. felül 2 kor. — sem $1\frac{1}{2}\%$ bélyegilletéket, sem pedig postaköltséget. Ezeket is tekintetbe véve, ama látszólagos több vagy nagyobb díjtétel elenyészik. A mint a Fonciére intézetnél az egyházkerület elvállalta a fizetendő díjakért a korlátlan fizetési és jótállási kötelezettséget, úgy elvállalhatja ezen keblileg létesítendő kölcsönös tűzbiztosításnál is.

(Vége. köv.)

A kézdii egyházmegye az énekeskönyvről.

A konvent által leküldött új énekeskönyvek próbakiadásait egyházmegyénk papjai és kántorai is beható vizsgálat alá vették s a múlt hó 14-ikén tartott énekügyi bizottsági ülésen az egyes vélemények fölolvastatván, azoknak összefoglalására és ehmegeyi gyűlés elé való terjesztésre Bodor Géza esperes kéretett föl.

Múlt hó 25-én folyt le Kézdivásárhelyen eme rendkívüli ehm. gyűlés, melynek legfőbb tárgyát az énekügyi bizottság jelentése képezte.

Esperes úr üdvözölve a megjelenteket, fölolvastatja az 1903. okt. 29-ki rendes gyűlés jegyzőkönyvét, ezt hitelesítette, énekügyi bizottság jelentését a következőkben teszi meg:

Egyházmegyénk általánosságban örömmel fogadja a javított énekeskönyvet, mely, bár részleteiben mindenestre sok kívánni valót hagy fenn, de a mely mégis nagy hálát jelentő alkotás a használatban levő énekes könyvvel szemben; erre tekintettel kívánjuk, hogy még jelen alakjában való meghagyása mellett is, minél előbb a közhasználatnak átadassék s ezzel a hosszas vajadás és bizonytalanság, minek káros hatása érezhető — megszűnjék.

Nagy előnynek tartjuk, ha összes magyar református egyházközségeinkben egységes énekeskönyvet használnak hiveink, hogy így bárhová szólítsa őket végzetük, templomainkban mindenütt megtalálják énekeiket s ezzel otthon érezzék magukat.

Általában elismerés illeti az országos énekügyi bizottságot s annak buzgó elnökét, Fejes István aút, minek eh. megyénk a maga részéről örömmel ad kifejezést, egyúttal azon óhaját nyilvánítja, hogy egyházkerületünk is megragadja a legelső alkalmat a hála és köszönet kifejezésére.

Részleteire nézve egyházmegyénk véleménye az alábbiakban foglalható össze.

Költői szempontból vizsgálva az egyes énekeket, sok mesterkélttség található azokban s legtöbbször észrevehető, hogy nem a költői lélek megihletett pillanatában jött létre, hanem megrendelésre készült.

Bővebben vizsgálni és okadatolni ezen állításunkat nem akarjuk, nem is igen tehetjük, mivel az erre vonatkozó vélemény írásban nem érkezett be, amire pedig okvetlen szükségünk lett volna.

Annál inkább kiterjeszkehetünk az új énekeskönyvek zenei szempontból való bírálataira, mivel egyházmegyénk a maga körében nagy tekintélynek örvendő zenei talentummal dicsekedhetik, Zayzon Lázár kézdívásárhelyi ügyvéd, ottani egyházközségünk hitbuzgó, lelkes ügyészének személyében.

Zayzon Lázár, Bajka Mihály, Nagy Gerő és mások véleménye alapján egyházmegyénk mellőzendőnek tartja a dallamok lekottázásánál a szöveg nagy kezdőbetűinek a sorok elején való külön írását, mivel így a szöveg hirtelen olvasása értelmetlen; a kottanélküli szövegek fölé helyesnek véli oda írni a dallam szövegének *kezdő sorát*; feltűnőnek találja, hogy a dallamok nem abban a hangnemből vannak jelezve, mint azt a zeneelméleti szabályok parancsolják; a dallamokat tekintve, különösen a zsoltárok dallamaiban lát sok hibát s ezek közül kihagyandóknak vélelmezi az 1. 11. 13. 15. 16. 17. 21. 33. 47. 54. 59. 60. 61. 65. 69. 80. 82. 83. 86. számú énekek dallamát s a dicséreték közül a 146. 173. 213. 219. 224. számú dallamot, az ezekre éneklendő 44 szöveggel összesen 68 éneket.

A kihagyandó dallamok és szövegek helyett helyes és szükséges fölvenni bárholnan az örökszépségű, építő tartalmú énekeket, melyek közül már több is van közhasználatban. Pl.:

1. *Menyben lakó én Istenem* címűt, melynek tartal-

mas szövegét Pósa Lajos, magyaros dallamát Kecskés Ernő szerkesztette.

2. *Oh kereslek, oh kereslek.* Deák Gerő és Makkai Calliopejából.

3. *Égi Atyánk, nagy Istenünk.* Fövényesi Bertalan szerzeménye.

4. *Téged áldunk mindörökké, Isten édes jó Atyánk.* Képezdés gyakorlókönyv II. füzet, ford. Sándor Domokos.

5. *Szent ima száll égre föl Tehozzád.* Nagy Károly enyedi tanártól.

6. *Szerettek Isten véghetetlen.*

7. *Menny, föld, tűz, víz, levegő, ég stb.*

8. *Hazádnak rendületlenül, Oh nemzetek nagy Istene, márcz. 15., okt. 6.* és más hazafias ünnepekre, továbbá okvetlen bevezetendő a *temetési* énekek.

A dallamoknál a *kötések* teljes kiírtása is szembetűnő, pedig egy néhány éneknél meglehetően volna hagyni, pl. a 26. 52. 122. 169. számú énekeknél; a zsoltárokat, mivel amugy is alkalom szerint föl vannak osztva, helyes lenne a dicséreték közé beékelni a megfelelő helyre, természetesen megjelölve, hogy hanyadik *zsoltár*; a kántorok részére óhajtott orgonakiséretre elő és utójátékokkal külön kiadást rendezni s ezen orgonakiséret összhangjai alapján a dallamokat 4 szólamra úgy férfi- mint vegyeskarra átírni.

A kiállítás minden tekintetben kielégíti az igényeket, eltekintve a ríktó vörös könyv-szegély festéstől, ami elhagyandó; ugyszintén mellőzendő az egyes énekszerzők neveinek felsorolása is.

Ennyiben foglalta össze Bodor Géza esperes tömör rövidséggel az énekügyi bizottság jelentését, a miért neki hálás köszönetet is szavazott az e. m. gyűlés.

Ime ez a véleménye egyházmegyénknek az új énekes könyv próbakiadásáról. Mindenestre sok kivetni és pótolni való hiba fedezhető föl abban, de nagyjában és egészében eléggé megfelelő, a szükséges javításokkal ki is adható. Óhajtottó is, hogy a már szinte 30 év óta húzódozó s annyira fontos énekes könyv ügye minél gyorsabban megoldást nyerjen s vége szakadjon a mai átmeneti, bizonytalan helyzetnek. Hadd szálljanak az új énekek hiveink ajkáról minél hamarabb, hadd ébresszenek azok szívében új érzelmeket, megtermékenyítő friss gondolatokat és erős elhatározást: nagygyá, virágzóvá tenni magyar kálvinista egyházunkat!

M—i.

Válasz a támadásokra.

Megvallom, örvendek annak a békétlenségnek, mely cikkem nyomában felfakadt. Nem azért, mintha tulságosan rossz máju ember volnék. Nem! Hanem azért, mert meggyőződésemmé vált, hogy az igazságnak mindig békében tekerték ki a nyakát. S ha Jézus azt mondta, hogy nem békét hozott a földre, hanem háborúságot: miért ne örvendék én, ha a cikkem nyomán kelt háboruságból győztesen kerül ki a jobb? Még akkor sincs okom a megbánásra, ha e küzdelemben megsebesülnék — a mitől teljességgel nem félek — mert ez által is csak az ügy tisztázódik s a helyes út és mód lesz világossá.

Egy dolgon azonban felette csudálkozom. Azon t. i., hogy ugyanezeket a dolgokat, amik most ilyen ellenhatást keltenek, majdnem szóról-szóra, de sokkal élesebb tónusban elmondtam én már a Magyar Szó 1902. évi 44. számában. És senki se hederített rá! Azon csudálkozom: hogy ha szavaim akkor kiáltó szók voltak a pusztában, vajjon miért hatottak el most az eleven húsig? Mert hogy az eleven húsig elhatottak, azt a feleletekből örömmel látom. Egyébként rábizom ennek a kérdésnek megfajtását azokra, akiket illet. Magam tovább megyek.

A legnagyobb vád ellenem az, amit az énekügyi bizottság elnöke állapít meg rólam, hogy t. i. cikkkeim „érdemleges kritikával éppen nem foglalkoznak.” Ám, kérem szeretettel, tessék megnézni első cikkem elejét. Én ott mindenkinek érthető módon megírtam, hogy „*véleményemet lehetőleg röviden s részletes megokolás nélkül adom elő.*” Tölem senki sem kérdezte az okát e körülménynek s ha én magam ezt kijelentettem, senkinek sincs joga cikkemben azt keresni, ami természet szerint nincs benne, mert nem lehet benne. Egy ily kötet részletes bírálatát egyetlen lap sem bírná meg s így ez a miénk se. Én tehát csupán összegezésében mondtam el véleményemet s ezt becsülettel meg is írtam cikkem elején. A ki tehát ilyen vádat emel ellenem, teljesen felesleges dolgot

cselekszik. Erre nézve ma sem kívánhatom, hogy e lap részletesen kidolgozott kritikámat közölje. A kiket a dolog érdekel, azok vegyék tudomásul, hogy igenis készíték a próba énekesről „érdemleges kritikát”, a mely természetesen minden oldalról igyekszik elének állítani e 26 év óta készülő művet. Addig is mindenki figyelmét felhívom arra a részletkritikára, amely a Mihályi énekének átdolgozásával foglalkozik s amely a Nagytiszteletű Szerkesztő úr ígérete szerint nemsokára meg fog jelenni. Ki fog majd ebből tűnni, hogy 26 évig dolgoztak az új énekes könyvön s ennyi idő alatt nem vették észre, hogy ez az ének nem magyar versmértékben van írva, hanem iambusokban. És úgy jártak el az énekekkel, mintha valaki a Szózatot elkezdéné magyar verstani törvények szerint megigazítani. És ejtének benne, tisztán verstani hibát, 42-öt, azaz negyvenkettőt. All pedig az egész ének 48 sorból.

Ugyanez a feleletem Sófalyv Károly nagytiszteletű úrnak is; a ki olyan vádak tulajdonit nekem, a minőket rémlátó fantáziájából vett, de nem az én cikkemből. Egyébként Sófalyv Károly nagytiszteletű urat már csak azért sem lehet ebben a kérdésben bíról elfogadni, mert a Nagytiszteletű úr csak néhány év óta van közöttünk. Mert jellemző dolog, hogy míg papjaink közül többen, levélben és élőszóban, cikkeimet nagyon is szelidnek ítélték, addig ő jobban megbotránkozott, mint maga a bizottság elnöke, a kinek pedig, valljuk meg, inkább volt rá oka.

Különben a Nagytiszteletű úr eljárásának legjellemzőbb bizonyosságai azok a rubrikák, melyekkel cikke tele van s a melyeknek azt kellene bizonyítani, hogy az erdélyi énekeskönyv nem részesült mellőzésben. Csak azt emelem ki, hogy e rubrikák szerint van olyan 26 dallam, a mely a mi énekes könyvünkben most ugyan nincs meg, de megvolt az 1837. előttiben. És ezeket a Nagytiszteletű úr szerint *ismerteknek* vehetjük. Nem tudom, hányan vannak közöttünk olyanok, a kik az 1837. előtti énekeskönyvből tanulták a templomi énekeket; de nyugodt lélekkel merem állítani, hogy annak a logikának, a mely *így* készíti a rubrikákat, valahol hibbanása van. Józan észszel nem lehet ismertnek tartani olyan éneket, amely szinte száz év óta nincs forgalomban. Azt hiszem, ez elég világos.

Egyébként az énekügyi bizottság elnöke is számokkal próbálja kimutatni, hogy mennyire jól állunk mi erdélyiek e tekintetben. Hogy miféle alapon készültek e számbeli összeállítások, nem tudom; de azt készséggel elismerem, hogyha van valamelyes vád az én cikkemben, az legfőbbképen oda csucsosodik ki, hogy ez a próba énekeskönyv a mi szükségleteinket nem elégíti ki, de mindenkit kérek, ne tessék olyan mohó hamarsággal rám fogni azt a csunya vádat, hogy én „*ámítással, csalással*” vádolom az énekügyi bizottságot. Legfennebb „*elfogultság*” az, a mivel én vádolom a bizottságot — ha már annyira szeretik *vádnak* bélyegezni a jogos kritikát. A felelők éppen abban igazságtalanok, hogy nagyobb vádak tulajdonitnak nekem, mint a minőket egyáltalában eszem ágában volt elkövetni. S én éppen ezért nevezem feleletüket „*támadás*”-nak, semmi egyébnek.

Mert sem a bizottság elnöke, sem Sófalyv Károly nagytiszteletű úr nem voltak képesek eltántorítani engem attól a véleményemtől, hogy az énekügyi bizottságban a mi szükségleteinkre nem tekintettek, sőt a mi szomorubb, nem is akartak tekinteni. Ha ezt a véleményemet a „*vád*” jelzésével akarják gyűlöletessé tenni, ám tegyék. De mindaddig mellette állok, a míg az ellenkezőről meg nem győznek. És eddig meg nem győztek. Mert, kérem, én e véleményemet nem az ujjamból szoptam: onnan ilyet nem is lehet. Éppen azért cikkeimbe *beleidéztem* Kálmán Farkasnak és az énekügyi bizottságnak azt a nyilatkozatát, a melyre véleményemet alapítottam. Érdekes, hogy ezeket a nyilatkozatokat sem a bizottság elnöke, sem Sófalyv nagytiszteletű úr nem érintik, hanem kellő tisztelettel eleresztik a fülök mellett. Jobb is különben ezeket a nyilatkozatokat hallatlanná tenni s helyette képzelt vádakat rántani elé, különben még nekem talál igazom lenni. Nekem azonban érdekemben áll e nyilatkozatokat újra megpiszkálni s meg is piszkálom. Azután mindenkire rábizom: ítéljen, a hogy gondolja.

Az énekügyi bizottság a Gyűjteményhez csatolt Tájékoztatóban így ír a mi énekeinkről: „a nép nyelvérzékének megrontása nélkül ilyen énekeket nem tarthat fenn a református egyház.” Erre a nyilatkozatra én cikkemben

ezt irtam: ha még igaz is volna ez a vád egyházkerületünkre nézve, sértőnek tartanám azt a *módot*, a miként ez a vélemény napvilágot látott. Mert itt hivatalosan azt bizonyították rá a mi énekes könyvünkre, hogy 1837. óta rontja a nép nyelvérzékét. Lén ezt a nyilatkozatot most is, a feleletek után, éppen annyira sértőnek találok, mint annak előtte. Aki nem így érzi, álljon el mellőlem!

A másik nyilatkozat, melyre véleményemet építettem, a *Kálmán Farkasé*, aki a Magyar Szó 1902. 29. számában szóról-szóra ezt írta a mi énekeinkről: „*Nem is jön azokból be az új énekesbe egy se, a míg mi élünk.*” Ime ez idézet, a melyről bárki meggyőződhetik; a melyet az énekügyi bizottság meg nem czáfolt* s a melyet most úgy az elnök, mint Sófalyv nagytiszteletű úr kellő tisztelettel elhallgatnak. Aki Kálmán Farkasnak e nyilatkozatából irántunk való jóindulatot olvas ki, álljon el mellőlem, hadd maradjak egyedül a vádjaimmal.

Épen így a „Magyar Szó”-ból vettem azt az adatot is, hogy a mi éneket a mi könyvünkben felvettek átdolgozásra, egy előkelő erdélyi egyén határozott kívánságára vették fel. Ott volt ez is a Magyar Szóban s ennek igazságát senki eddig meg nem czáfolta.

Ha a bizottság elnöke a fent idézett *ténybeli* állításokat megczáfolta volna, elismerném magam. De mivel meg sem próbálta a czáfolást, megmaradok eddigi véleményem mellett.

Megmaradok pedig véleményem mellett már csak azért is, mert az én rubrikáim egészen más képet mutatnak az erdélyi énekeskönyv szerepéről, mint akár a bizottság elnökéé, akár Sófalyv nagytiszteletű uré. Hogy az ő számításai minő alapon történtek, ismétlem: nem tudom. Utána járni: sem kedvem, sem terem. E helyett bemutatom számítását pld. a zsoltórokra nézve.

Fel van véve az új énekes könyvbe összesen 86 zsolttárból dolgozott ének. Ebből 35 ének olyan, a melynek sem szövege, sem dallama nem ismerős a mi népünk előtt; 20 olyan van, a melynek a szövege ismeretlen, 5 olyan, melynek a dallama ismeretlen a mi népünk előtt. Ezeket összeadva, kitűnik, hogy a 86 énekből 60 ének ránk nézve ismeretlen s csak 26 mondható ismertnek. De ez is csak mondható. Mert azt hiszem, mindenki tudja, hogy ezek az ismertek is nem úgy vannak felvéve az újba, mint a hogy mi már megszoktuk, hanem több-kevesebb átdolgozással. Hogy miként történtek helyen-helyen az átdolgozások, legyen elég említenem Mihályi énekének szövegét és Nagy Isten téged imád dallamát. Ezt az utóbbit a rubrikák szerint ismertnek kellene vennünk, de azt hiszem, mások is egy véleményben vannak velem, hogy ennél az ismert éneknél alig van előttünk ismeretlenebb. Ha még ehez megemlítem, hogy minden dallamból elhagyták a kötések s azt, hogy pld. összesen 6 áldozócütörtöki ének van felvéve s azok mind, szövegükben, dallamukban ismeretlenek előttünk, azt hiszem, minden elfogulatlan olvasó belátja, mennyire igazam volt, mikor azt állítottam, hogy mi nem annyira megújított, mint inkább új énekes könyvet kapunk. És hogy ez az egy körülmény lehetetlenné teszi az elfogadását, azt most is hirdetem. A kik szeretik a tekintélyi érveket, azok nézzék meg a Prot. Szemle legutóbbi számát: abban is ugyan ez a gondolat jut kifejezésre.

A bizottság elnökének 2. pont alatt felsorolt megjegyzései egyszerűen tulzások. Mert csak tulzással lehet kihozni az én cikkeimből azt, hogy pellengerre állítottam a bizottság tagjait. Különben kijelentem, hogy mikor értőkről és nemértőkről irtam, *első sorban a dallam készítő bizottság némely tagjai jártak az eszemben*. Ezekre nézve pedig szintén fentartom eddigi véleményemet s ha szükség ténybeli adatokkal is szolgállok. Egyébként kérem, el kell ismerni, hogy egy 20-nál több tagu bizottságban akad egy-kettő gyenge is.

A 3. pontban foglaltak egyszerűen tévedésen alapulnak. Ha a bizottság elnöke jobban megnézi a cikkemet, ott azt látja, hogy *frázis gyártóknak én nem a bizottság költő tagjait mondom, hanem a bírálókat*. S akkor feleslegessé válik minden védelmezés, anaál inkább, mivel az énekeskönyv legsikerültebb darabjai — sajnos — éppen az új énekek.

Mindezek alapján fentartom eddigi véleményemet.

Seprődi János.

* Ugyan, hát nem czáfolta meg azzal a *ténnyel*, hogy bizony került be jó egy-néhány?! Szerk.

Észrevételek a próba énekeskönyvről.

Közli: Kiss József.

Az aratási énekek közül is irgalmatlanul kihagyták mindhárom énekünket, jóllehet ezek mindenikének dallama szebben csendül, ékesebben hangzik, mint akárhány új dallam az ő szögletes zakatoló melodijával; mélyrehatóbb érzéseket fakasztó szövegeikkel méltóan sorakozhatnának ezek, az amúgy is csak három aratási énekhez.

Az *inséges időkre* írott egyetlen 292. számú ének mellé haladéktalanul fel kellene venni a mi régi — ezen alkalomra oly igen találó szövegű — CCIII. számú énekünket, hiszen szebben és hatalmasabban talán egy szövegben sem nyilatkozik meg a bünös embernek siró lelke, mint itt s dallama is csupán panaszos hangokból válogatott lánczolata a keserűségnek. Ebben szív és lélek együtt érez, együtt sir; ész és értelem együtt emelkednek egy fenséges összhangban az örökkévalónak dicsőítésére, végetlen hatalmának csodálatára.

A 293. számú ének átírt szövegének olvasása mély keserűséggel és fájdalommal tölt el minden erdélyrészi kálvinistát, látva, hogy a mi remek szövegű CCX. számú énekünket sem kimélte meg az ujitó bizottság; habár az átírt és minden eredetiségéből kivetkőztetett szöveg az ő mostani gyarlóságával, ferditéseivel sohasem képes fedni a régi, ugyancsak páros rimben írott gyönyörű szöveg fogalmát, mert míg a régi szövegben a hívőnek az élőhit, az élőhitben gyökerező rendületlen bizalma nyilatkozik meg fenséges szárnyalásban, tökéletes formában Istene iránt, addig az ujitott, a mesterkéltséggel nem bir kellő hatást gyakorolni, mert ebben sincs ihlettség és nyelvezete sem oly zamatos, oly tetszetős, oly gördülékeny. Ennek megnyomortásával a tudományos ugyan, de önhitt bizottság nem csak nekünk okozott nagy keserűséget, mély felháborodást, hanem sértést követelt el lánglelkű írója iránt érzett kegyeletünkön is.

Az *esőért* fohászoló 294. számú egyetlen ének mellé, már csupa méltányosságból is fel kell venni a mi ily alkalomra írott CXCIV. és CXCVI. számú régi kihagyott énekeinket, melyeknek sem szövege, sem dallama nem szorul módosításra.

Eső utáni hála ének gyanánt szintén csak egy ének szerepel s csak jogos lehet azon kívánságunk, hogy már a testvériség elvénél fogva is felvétessük az új 291. számú ének mellé a mi régi CXCVII. számú, a nép nyelvén írott és buzgó hálákat zengő énekünket.

Tartós esőzés idejére az új könyvben nincs énekről gondoskodva s épen ezért be kell venni a mi régi CXCVIII. számú alkalmi énekünket, az ő kérésletlen szép szavakkal megírt, de remek szövegével, könnyen énekelhető, busongó, panaszos hangú dallamával.

Árvíz idejére a bizottság nem tartotta érdemesnek egy ének szöveget írni s hozzá dallamot componálni; mivel pedig az árvizeknek veszedelme gyakran és súlyosan nehezedik ránk, okoz nekünk mérhetetlen károkat, állítsák be a mi régi CXCIX. számú énekünket, eredeti szövegével és dallamával.

Árvíz lepadáskori alkalmakra szintén nem gondoskodtak énekről; ajánlatos tehát, a mi erdélyi CCI. számú régi énekünk az ő régi el nem rontott szövegével, szépséges zsoltár dallamával.

Urvacsora osztás alatt a mi erdélyi népünk azon része, a mely sorszerint csak később járulhat a szent asztalhoz (régii patriárhális szokás szerint) nem szokott csak néma szemlélője lenni a szentjegyek kiosztásának magasztos pillanatában, ezen lélekemelő actűsnek, hanem az osztás alatt is cselekvő szerepet visz, midőn legjobb tehetsége és tudása szerint, folytonos buzgó éneklésével emeli ezen lelki ünnepség

erejét és fényét; de mert erről az új könyv tanúsága szerint szintén nem történt gondoskodás, szükség, hogy a mi szép, CLVII. számú régi énekünk, — melynek szövege és dallama oly kellemes összhangban olvadnak össze — pótlólag de okvetetlenül felvétessék. A 214. (régii erd. XVIII.) ének eredeti szép szövegét is átírták részben, de ezzel az ujitással a szöveg sokat veszített szépségéből, vonzerejéből s hogy azt alaposabban lesilányíthassák, csináltak a régi „gyönyörűség”-ből új „édes” hangot s a míg a régi szöveg így:

Hallók Uram szent igédnek
Gyönyörűség hangját,
Eszök drága kegyelmednek
Szívet megható lángját.

Az éneklőt is, az olvasót is valósággal megragadja, lelkét a szövegből kisugárzó tűznek szikrája lángra gyújtotta, addig az átírt új szöveg így:

Uram! a te szent igédnek
Hallottuk édes hangját
Érezzük is kegyelmednek
Vigasztaló hatalmát.

Nem bir hatni a szellemre oly erővel, szavai nem kelhetnek oly felbuzdulást; szárazabb, sokkal ridegebb a régi szövegnél; nem cseng oly kenetteljesen, oly szépen. Igazán kár volt a bizottságnak ezen énekünk szövegébe is belekapaszkodni.

Alig maradt meg felvett énekeink közül egy, melynek ilyen és ehhez hasonló módon szárnyát nem szegték, azonban mindenütt a régi szöveg értékének kárára s daczára ennek magyarországi némely énekvezető atyánkfia mégis dicshymnusokat zeng a bizottság dicsőítésére.

A 259. ének régi panaszos dallamát is, szövegét is elrontották, pedig ezen bünbánó szöveghez be jól illett az a siralmas dallam, melyet most csupa 1/3-es kottára irtak át s így ezt is kivetkőztették eredeti szépségéből, tönkre silányítva a halotti virrasztásoknál is oly lelki gyönyörűséggel, oly meghatottsággal énekel kedves énekünket.

Eltelkintve attól, hogy a mi sok szép vasárnapi és kathekizmusi énekeinknek javarésze kihagyatott; elviselhetlen még azon sérelem is, hogy az új könyvbe egyetlen temetési ének nincsen felvéve, holott azok felvételére is égető szükség van, mert a szegénysorsu hiveknek nem telik ám arra is, hogy külön halotti énekes könyveket szerezzenek.

És most, miután szerény tehetségemhez képest egy csomó visszásságot, ferdeséget és hiányosságot felmutatni bátor voltam: kérve kérem az összes erdélyi kántortanító, énekvezető és orgonista urakat, hogy tehetségük, tudásuk és tapasztalataik folytán, kelljenek védelmére a mi száműzött, megnyomortított és régi dicsőséges mezükéből kiforgatott gyönyörű énekeinknek.

(Vége.)

Felhívás.

Nemzetünk és egyházunk boldogsága attól függ, hogy ifjainkat mennyiben nyerjük meg a Szent Írásban kijelentett igazságoknak. A hazaszeretet, az evangéliumi egyházakhoz való ragaszkodás leginkább azáltal jut kifejezésre, hogy az ifjúságot, különösen a tudományos pályákon levőket, a társadalom jövőnd vezetőit, komoly gondozásban részesítjük. Az angol és amerikai egyházi és társadalmi élet elevensége, nemessége, folyton gyarapodó ereje abban leli magyarázatát, hogy az ifjúságot támogatják nemes törekvéseiben.

Hazánkban e téren üres, pusztá minden. Elszáradt csontok, a legszentebb ideálok iránt lelkesedni nem tudó, sokszor a tudatlanság, durvaság és erkölcsstelenség bilincseit gyáván hordozó ifjak tétlenül s némán hevernek. Nem tudják tette lelkiesíteni nemzetünk, hazánk legégetőbb sebeit. Nem tesznek semmit a családokat boldogtalanná s koldussá tevő mértékletlenség, hazánk becsületét világszerte beszennyező paráznság s egyéb nemzetünket sorvasztó bűnök ellen. Vak szemekkel, melyek a közelben sem látják meg a jogtalanságot, bünt, fájdalmat, miként látná meg a külföldön, vagy a tengeren túl

elő honfitársaink szükségait, bajait, kiket amugy is a boldogtalanság, elégedetlenség, özözt ki a szeretett haza földjéről.

Miért száradtak e tetemek? Miért, hogy ifjaink télenek? Ki az oka ennek? Az ifjuság maga, vagy szülői és nevelői? Nem mondhatunk ítéletet egyik felett sem, hanem idézzük Üdvözítőnk szavait: „Sem ez nem vétkezett, sem ennek szülői, hanem szükség, hogy az Isten dolgai megjelentessenek ebben.”

Az evangéliumi diákok az utóbbi időben nagy diákszövetséggé tömörültek. E szövetség kötelékébe tartoznak százan meg százan a chinai s hindu keresztyén diákok közül is. Magyarország diáksága nincs e szövetségben. Ez nagy szégyen, mit titkolnunk nem szabad. Meg kell kezdenünk protestáns diákságunk egységesítését.

Eljött az idő! A theologus konferenciák, a Bethlen Gábor-kör gyűlései bizonyítják annak, hogy protestáns ifjuságunk szükségét érzi valami egyesítő erőnek, eszmének.

Eljött az idő, midőn fel kell hangoznia teljes erővel ama próféciának, mely a száradt tetemeket egybeszerkeszse, hussal, izommal, vérrel, étellel lássa el.

Diákszövetségünk kéri e sorok olvasóit, hogy álljanak e szent ügy védelmére. Aldozzanak érte időt, pénzt mindazok, kik visszaemlékezve ifjuságukra, hálával gondolnak azon áldásokra, melyek hitünk igazságaiból kiáradva, ifjuságukat tisztává és boldoggá tevék.

Aldozzanak időt s pénzt e szent ügynek százszor inkább azok, kik ifjuságukban a gondozás, a nemesítő környezet hiánya, komoly figyelmeztetés hiánya miatt még most is sajgó sebekkel gondolnak vissza ifjuságukra.

És ti ifju barátaink, kik tudtok lelkesedni, jertek, halljátok meg a legujabb tény, mit ha mi komolyan veszünk s ha Isten akaratának tekintünk, ismét hatalmas lépéssel fog előbbre vinni minket magasztos czélunk felé.

A keresztyén diákszövetség (mely 89,000 tagot számlál), a legutóbbi világgyűlése alkalmával, küldötteink felkérésére, követet fog küldeni hozzánk, magyar protestáns diákokhoz. E követet fogadni kell! Alkalmat kell nyújtani neki, hogy minél több főiskolában, minél több léleknek szólhasson s tolmácsolhassa üzenetét külföldi testvéreinknek. A követ személyisége méltó bizalommal tölthet el minket iránta. Oldham ur, most végezte theol. tanulmányait a skót egyesült szabad egyház (United free Church) Edinburgi collegiumában, ott hol hazánk bpesti, debreczeni és kolozsvári theologusai közül néhányan tanulnak minden évben. Oldham ur eleinte nem theologusnak készült. Filozófiát végzett az egyetemen s mint „Master of Arts” Indiába ment misszionáriusnak. Az éghajlat nem kedvezett egészségének, visszatért hazájába s elvégezte a theologiai cursust. Most ismét önkéntes misszionáriusnak megy Chinába. Ez útjában meglátogatja hazánkat. Aprilis végén fog hozzánk érkezni. Hogy ittléte áldást hozó legyen nemcsak Budapesten, hanem egyéb diákközponton is szeretne beszédeket mondani.

Felkérjük azért az ifjuság barátait s vezetőit, sziveskedjenek felelni mielőbb az alábbi kérdésekre.

1. Ohajtják-e vendégül látni Oldham urat s mennyi időre?
2. Gondoskodnak-e arról, hogy jelenléte alkalmával összegyűjtsék főiskoláik s gimnáziumaik felső osztályai ifjait egy nagy gyűlésre?
3. Ohajtnak-e hozzájárulni vendégünk utiköltségeihez s mily összeggel?
4. Van-e valaki, ki az angol beszédet tolmácsolná? Menjen-e vele tolmács is?

Ne engedjük, hogy e dologban külföldi testvéreink előtt szégyent valljunk. Ha Chinában, legutóbb pedig Ausztráliában szivesen fogadták a keresztyén világszövetség követét, mi ezek mögött nem állhatunk vendégszeretetünkkel. Ha Ázsiában nagy áldást, új ébredést, lelkesedést idézett elő e követek megjelenése s előttünk egészen eredeti, lelkes s hitből fakadó beszédüknek bizonyára nálunk is lesz eredménye Istenünk kegyelméből.

Budapest, 1904. február hó.

A bpesti ref. ifj. egylet diákszövetsége nevében:

Forqács Gyula, egyll. titkár.
X. ker., Ihász-utca 15.

TÁRCZA.

Régebbi Pium Legatumok a görögényi traktusban.

(Az egyházmegye levéltárából.)

Közlő: *Csekme Ferencz.*

VIII. *M.-Fülpös.* Mlgs Gróf Kemény Sámuel ur eő Nsga ad quartár mindentől az Pap számára.

2-do. Bartha Mihály, Bartha Bálint 1726-ban az Ekklesia szántó földével tserélt egy darabocská szőlőnek a

Desmája, az ecclesia számára. Birja az ecclesia a mellett a contractus mellett, a mint ki lehet nyomozni az Homályosságból.

3-tio. Csulai Tamás 1726-ban, szántó földek Desmája az Ekkla számára. A számadásban bé jó.

IX. *Oroszfája.* Tkts Nép István ur 1799. Aug. 29-én 1600 m. forint, templom építésére és papi Bér szaporítására. Elocalva Mlgs R. Sz. B. Gróf Széki Teleki Mihály ur eő Nsgánál. Még eddig semmi Interest nem fizetődött, melyre nézve kénytelen az Ekklesiája 1800 M. forintot kölcsönözni az Templom építésére.

2-do. Mlgs Báró Kemény Dusiánna aszszony Mlgs Gróf Teleki László ur eő Ngysgok és Tekintetes Simon Péter Ur, mindentől quartat adnak a Pap Bérben.

Tekintetes Szentiványi Sándor és Símó András urak kiváltván Tkts. Nép István urtól valami Selléreket a kiktől eddig kijárt a quarta, most nem akarják adni ily okon, hogy nem Reformátusok, holott nintsen ottan papjuk se Ekklesiájuk.

X. *N. Ölyves.* N. V. Szt. Iványi Gondos Miháj 1800 jun. 8-án 120 m. forintot ad, az Eklesiának számára. Elocalva az eklesiabeli embereknel. Legalis interesse minden esztendőben felszedetik.

XI. *N. Ertse.* Mlgs Gróf N. Ertsei Toldalagi Sigmond Ur eő Nsga 1807-ben. Az Ertsei határon termett mindenféle névvel nevezendő Gabona termésének tizede, mely most iratott bé a visitatorium Protuculumban. Az ekklesi számára fordításra ajándékozta. Most adatott ki legelőbben, a mint a számadásba bément, mind az a mi el volt csépelve.

2-do. Iklódi Molnár Ferencz Ur Testamentárius 1807-ben Testamentomában conferalt egy bizonyos Colonialis sessiot rajta levő egy házzal, az eklesiának még pedig úgy hogy arra az egyházi szolga akárki légyen az építessen a mostani ház mellé még egy más házat és annak jövedelmét a maga hasznára fordíthassa, a mostan rajta levő háznak jövedelmét pedig használja az Ekklesia. Az originale Testamentum az ekklésia ládájában van. Még az nem tudatik, mi haszon jó belőle, most jövén elsőbben az Ekklesia és Pap birtokukban.

XII. *Görgény.* A Mlgs Főconsistorium 10 m. forint ad. Sem esztendeje, sem napja nem találatik az Ekla ládájában, az ajándékozásnak. Elocalva a főconsistoriumnál, mely ki is fizeti esztendőnként a papi fizetésnek pótlására.

2-do. Mlgs R. Sz. B. Gróf széki Teleki Juliánna néhai b. e. B. Kemény Zsigmond ur kegyes özvegye eő Nsga 1800 di 10-ma 7 bris 500 m. forint a papi Bérnek jobbitására. Minthogy ezen pénzt a Mlgsos kegyes Jóltevő maga eő Nsga adta ki az Ekklesia bizonyos követjének (széljegyzeten irva: Gróf Teleki Domokos) a contractus nem nállam (az esperesnél t. i.) hanem az Ekklesia ládájában vagyon. Legalis interessét a pap minden esztendőnként veszi.

XIII. *Teke.* Mlgsos R. Sz. B. Gróf széki Teleki Juliánna Asszony eő Nsga néhai b. e. Kemény Zsigmond ur kegyes özvegye 500 m. forintot adományoz a papi Bérnek jobbitására. Maga eő Nsga az Ekklesia embereinek adta ki, hogy ők is épülhessenek, azért ennek is contractusa nem lévén nállam, a kiadásnak idejét és napját nem tudhatom. Minden esztendőben veszi a pap a rendes interestét.

2-do. Nagytiszteletű Málnási László Uram 1797-ben 20 m. forintot ad a papi Bérnek pótlására. Elocalva a Mlgs Főconsistoriumnál.

3-tio. Kítől nem tudatik. Quarta a református Magyaroktól. A pap hiba nélkül veszi.

XIV. *Tancs.* Mlgs Gróf Tantsi Földvári Ferencz ur eő Nsga 1742 március 6. 150 M. Forint, az Ekklesiának Fundusul a szükséges építésekre. Az ecclesia tagjainál contractus mellett. Számadás alatt vagyon.

XV. *Véts.* Fejedelmi collatio, de kítől nem tudatik: Minden ösi vetésből az quarta, a tavaszi vetésből pedig désma a pap számára. Minden esztendőben maga a pap a Mlgs udvaroknak Tisztjeivel együtt désmálja meg a hárt és a quartát is kivészi.

2-do. Ki conferalta nem tudatik: Br. Kemény Simonné Asszony eő Excellentiájának két, Gróf Kemény Sámuel Ur eő Nsgának egy malmából szombati vám. Két szombaton a papé, harmadik szombaton a mesteré a vám. Szombatonként a papnak és mesternek vagyon gondja a vátnak bégyűjtésére.

XVI. Néhai *Sandi Miháj* körtvéjfáji volt mester 1776 máj. 16-án 102 M. Forintot ad a traktusbéli mesterek Si-

nodele viaticumok pótlására a traktualis Tiszteknak. Elocalva Mlgs Gr. Széki Teleki Mihály ur eő Nsgánál contractus mellett. Esztendónként a Sinodus alkalmatosságával kifizetődik az Interesse.

XVII. *Sz. Fülöp*. Mlgs Gróf Teleki Juliánna B. Kémény Sigmondné asszony eő Nsga 1802 febr. 1. 500 M. Forint. A papi fizetésnek öregbitésére. Contractus mellett Mlgs. R. Sz. B. Gróf széki Teleki Mihály ur ő Nsgágánál. Vészi esztendónként a pap a rendes interessét.

XVIII. *Radnótfája*. Mlgs Gróf Széki Teleki Juliánna 1801 május 13-án 500 M. Forint. Gróf Teleki Mihály Urrál. Papi fizetés.

XIX. *M. Bölkény*. Mlgs. Gróf Teleki Julánna 1801 julius 12-én 500 M. Forint. Elocalva T. Ertsei János Uramnál Fr. 50. Ekklesiabeli 22 embereknél Fr. 450. Az interessét T. Ertsei János uram haláláig maga veszi az ő Nsga rendeléséből.

XX. *Körtvéjfája*. Gr. Teleki Juliánna 1802 febr. 1. 500 m. frt., Gr. Teleki Mihálynál.

XXI. *Sz. Péter*. Gr. Teleki Juliánna 1801 márc. 31. 500 mfrt., Gr. Teleki Domokosnál.

XXII. *Ludvég*. Gr. Teleki Julánna 1803 jul. 8. 500 M. forint, Fekete Sámuel urnál.

XXIII. *M. Ujlak*. Gr. Teleki Juliánna 1802 ápr. 2. 500 M. Frt. Tekintetes Toldalagi Nyárádi Imre urnál.

XXIV. *M. Régen*. Gr. Teleki Juliánna 1802 junius 27. 500 M. Frt. M. Régeneknek kereskedésre van kiadva. A rendes interest 30 forintot vészi a pap, és mivel különös industriát téznek vele a Mesternek 10 frt. az Ekklesiának is anyyi adódik bé.

2-do. A Felsőes Királyi Cassa, — mely évben nem tudatik, — 18 forint 22 dénár, a pap fizetésében. Elocalva a királyi Cassában. Főtisztelendő Püspök Ur adminisztrálva esztendónként.

XXV. *P. Keresztur*. Tkts. Almási Balog István Ur élete párja Tkts. Szabó Krisztina asszony 1800 szept. 14-én 400 M. Forintot ad az Ekklesiának. T. Zudor Pál ur mint veje és Tkts. Székely Susánna Asszony mint leánya tartoznak a Testamentum szerint megfizetni. A Testamentum a Tractus ládájában. Még executioban nem vétetett.

Eddig az okmány. Aláírva: Simon Sámuel Senior, Intze István notarius.

Cimzés: „A görgényi ev. ref. Egyház vidékbeli Ekklesiáknak és Egyházi személyeknek fizetésök javítására hagyományozott pénzösszeg és birtokróli Táblás kimutató 3 példányban. Felküldetett párja a Püspökhöz 1808 ápr. 6.

Egy példány, — püspöki észrevételekkel vissza is küldetett. Az észrevételek inkább alakiak, — fontosabb a quartára vonatkozó: „Némely Eklákra nézve úgy adatik fel, mintha most élő emberek conferálták volna a quartat Papok intertentiójára, de meg kell gondosan vizsgálni ha valyon nem a törvény szerint valóke? Ugy ott is, a hol az mondatik, hogy az adományozó neve ismeretlen.“

(Vége.)

KÜLÖNFÉLÉK.

A két protestáns egyház állami dotációjára tárgyában kidolgozott memorandumot a közös bizottság elnökségének vezetése alatt e hó 25-én nyújtja át a magyar miniszteriumnak, a miniszterelnök kezéhez. Ezzel tehát megindul az ügyben a gróf Tisza miniszterelnök által említett tárgyalás.

Baksay Sándor püspöki felavatása f. hó 20-án d. e. 10 órakor Budapesten, a Kálvin-téri templomban a következő program szerint megy végbe: 1. Előének: énekli a gyülekezet. 2. Közének: énekli a gyülekezet. 3. Egyházi beszéd: tartja Papp Károly. 4. Karének: énekli az ev. ref. főiskolai énekkar Krausz G. karnagy vezetése alatt. 5. Felavató-beszéd: tartja Antal Gábor dunántúli ev. ref. püspök. 6. A megválasztott püspök eskütétele. 7. Felavatás az esperesi kar által kézrátétellel, mely alatt a gyülekezet énekli a 37. dics. 1. versét. 8. A legidősebb esperes, Koncz Imre, kéri Isten áldását a megválasztott püspökre. 9. Az új püspök megáldja a gyülekezetet. 10. Berekesztő-ének. Istentisztelet után közvetlenül lesz a küldöttégek fogadása az ev. ref. főgimn. dísztermében. Délután 2 órakor közebed a Hungária nagyszállóban.

A „Szeretetház“ ápolónői állására való pályázatot ajánljuk lelkésztársaink szives figyelmébe. Hívják fel arra való *művelt nők* figyelmét e dologra. Úgy vélljük, hogy e dolog munkás kezdetét képezhetné a diakonissza-képzés megindításának. Sok tanúságot fogunk majd elvonhatni a folyamodók számából és milyenségéből. Azért buzditsaruk minden arravaló ilyen nőt a pályázásra.

„Báránybörbe bujt farkasok. Figyelmeztető szózat a magyar protestáns néphez“ czimű röpirat szerzője Stern Herman — a ki évek óta a „Debreceni Protestáns Lap“ szedője, — ezuton értesíti mindazokat, a kiket illet, hogy fent megnevezett című s a baptista mozgalmak leszerelésére irt műve kiadási jogát a hódmezővásárhelyi ev. ref. egyházra ruházta át; minél fogva a kik ezen közhasznu művecskéből példányokat akarnak, eszentul sziveskedjenek Molnár Ferencz ev. ref. tanító urhoz, mint a hódmezővásárhelyi ev. ref. sajtóügyi-osztály gondnokához fordulni, Hódmezővásárhelyen. E műből az új (III-ik) kiadás egy hét mulva meg fog jelenni.

Felhívás. Hivatkozva *Rákosi Viktor* szép könyvére (El-némult harangok), melyben az erdélyrészi magyarság, illetőleg kálvinistaság ama élet-halálharczáról van szó, melyet a nemzetiségnek özönével vívunk, emeltük fel eső szavunkat a nagy magyar társadalom segélyéért. A hazafias sajtó meleg rokonszenvvel fogadta ügyünket, szólva eddig hozott nagy áldozatainkról, küzdelmeinkről is. Tekintélyes fővárosi lapok hangsúlyozták, hogy a magyar társadalmat sok könyöradomány gyűjtéssel zaklatják, de minden hasonló kérelem közül messze kiemelkedik, elsőrendű fontossággal bír a Szászsebesben és szomszédos falvaiban szétszórtan, magára hagyatottan élő néhány száz protestáns hitű fajmagyar kérése, akik, hogy magyaroknak maradhassanak tömörülnek, szervezkednek, templomot és papi lakot akarnak építeni. Konstatálta a magyar hazafias sajtó is, hogy ha továbbra is magunkra hagyatva maradunk, elpusztulunk, mint ahogy számtalanszor elpusztult még sok ötszáz, ezer magyar; konstatálta, hogy itt semmi más nem menthet meg minket, mint a protestáns hit, az Isten háza. A templom, ahol a magyar kálvinista, lutheránus és unitárius édes anyanyelvén dicsérheti az Urat, lesz védelmező bástyánk az elnyeléssel fenyegető áradattal szemben. Lelkesen ágitált, hogy adakozzék minden igaz magyar ember, hogy a magyarság e végvára felépíthető és fentartható legyen, hangsúlyozván, hogy ügyünk eminenter nemzeti ügy, hogy ha ezt a néhány száz magyarnak maradt és magyarnak maradni vágyó embert is veszni engedi a nagy magyar társadalom, éilhetetlenségének és lelkiismeretlenségének adja tanujelét. És megdobbant a magyar társadalom szive. Egyik tekintélyes hazánkfia eme imaszerű óhajjal küldé a szent célra néhány koronáját, hogy: „mielőbb megkonduljanak az elnémult harangok s hirdessék ércnyelvökkel mindenha őseinktől örökölt legdrágább kincsünket: magyar nyelvünket, magyar nemzeti mivoltunkat!“ Egyik kassai magyar hölgy pedig eme óhajzással küldé szép adományát: „vajha minél többen követnék példámot, hogy megmentsük magyar véreinket. És ez nem is volna lehetetlen, ha letudnók, valahára ezt a rossz magyar szokást, a közönyt vetközni.“ Örök hálával eltelten mondunk köszönetet kegyes adakozóinknak az eddig befolyt szép adományokért. Azonban, bár megközelítettük a célt, még el nem értük. Templomunk, papi lakunk még befejezetlenül áll. Gyűjtő-íveinknek több mint fele visszaküldetlen.

Kérve-kérjük azokat, a kiknél még gyűjtő-íveink vannak, hogy küldjék vissza hozzánk, mert elszámolni sem bírunk. És kérve-kérjük mindazokat, akik még nem adakoztak, hogy küldjék el fillereiket, hiszen meglehetnek győződve, sem szentebb, sem hazafiasabb ügyre nem áldozhatnak. A szászsebesi magyar protestánsok nevében: Benedek Károly, alvinczi ref. lelkész, ehm. főjegyző, a szászsebesi egyh. adminisztratora.

Kolozsvár szab. kir. város monostori kerületében építendő ev. ref. templom építési költségeire adakoztak.

(Folytatás.)

II. Kimutatás.

Ifj. Varga Dániel ivén: id. Varga Dániel 25 kor. ifj. Varga Dániel 25 korona. Együtt 50 korona.

Z. Szabó Mihály 1 kor. 10 fillér.

Lészay Ferenczné magyar Gorbó 50 korona.

Dr. Schilling Lajos ivén: Dr. Schilling Lajos 25 kor., Ju-hász Sándor 4 kor., Rutska Ferencz 1 kor., id. Szatmári Nándor 2 kor., Dávid Béla 2 kor., Balogh János 5 kor., ifj. Szatmári Nándor 2 kor. Együtt 41 kor.

Nagyenyedi ev. ref. egyházközség 10 korona.

Báró Wesselényi Istvánné 500 korona.

Fodor Károly ivén: Fodor Károly 1 kor., id. Molnár Lajos 1 kor., Fekete Józsefné 40 fill., Burján Róza 40 fill., Fü-

löp Péterné 40 fill., Prunyi Mari 20 fill., N. N. 20 fill., Szabó Erzs Pata 40 fill., Tordai Mari 40 fill. Együtt 4 kor 40 fill.

Biró József ivén: Barta Mihály 1 kor., Régeni N. 40 fill., Nagy Ferencz 1 kor., Pap Lászlóné 1 kor., Marosán Gábor 1 kor., Grúz Károly 1 kor., Asztalos István 1 kor., Barabás Sámuel 1 kor., Szöcs Dániel 20 fill., Gedő Lajos 2 kor., Palocsai Sándor 1 kor., özv. Kovács Imréné 1 kor., Grúz Sándor 1 kor. Együtt 12 korona 60 fillér.

Benedek József ivén: Benedek József 2 kor., Bessenyei Boldizsárné 1 kor., hidelvei iskola növendékei 4 kor. 88 fill. Együtt 7 korona 88 fill.

Dr. Török István ivén: Jakab László 2 kor., id. Rutska Lajos 20 kor., Török István 4 kor., Buday Arpád 1 kor., N. N. 3 kor., időközi kamat 56 fill. Együtt 30 korona 56 fillér.

Id. Diószegi Ferencz ivén: Ifj. Tárkányi Ferencz 1 kor., Diószegi Ferencz 1 kor., Kiss Károly 1 kor., Hatházy Sándor 20 fill., id. Szenes István 1 kor., Furu Gergely 1 kor., Gáspár József 40 fill., Szalma József 1 kor., Balázs József 20 fill., Szilágyi István 1 kor., Zágoni Sz. Sándor 1 kor., Albert István 40 fill., Krémer Jakab 20 fill., Butyka József 1 kor., Albert József 1 kor. Együtt 11 korona 40 fill.

I. Irsay József ivén: Özv. Hegyi Mihályné Debreczen 30 kor., Magyar-utcai konfirmálók 20 kor., Katskovits Ivánné Debreczen 20 kor., Báró Józszinszky Miklósné Debreczen 10 kor., özv. Henczeg Odescalchy Gyuláné Sajó-Vámos 30 kor., Hetei Bakó Anna Ördög-Keresztur 20 kor., Irsay Sándor 10 kor., Nagy János 4 kor., Irsay Mihály 10 kor., Irsay Ida 16 kor. I. Irsay József 50 kor. Együtt 214 korona.

Cseresznyés Gyula 5 korona.

Pünkösti Pál 3 korona.

Dr. Imre Sándor ivén: Imre Lajos H.-M.-Vásárhely 2 kor., özv. Szilágyi Mártonné H.-M.-Vásárhely 5 kor., Szabó Luiza H.-M.-Vásárhely 5 kor., Imre József dr. H.-M.-Vásárhely 5 kor., özv. Imre Sándorné H.-M.-Vásárhely 5 kor., Varga Sándor 2 kor., Stein Gusztáv 5 kor., ifj. Jantsovits Emil Békés-Gyula 2 kor., Körösy György Dés 2 kor., dr. Imre Sándor 5 kor. Együtt 38 korona.

Szabó Sámuel ivén: Dr. Szabó Péter 2 kor., Szabó Sámuel ny. tanár másodsor 4 kor. Szabó Imre 6 kor. Együtt 12 korona.

Baczó Mózes ivén: szászvárosi ev. ref. pap Pogány Árpád 2 kor., Deák Zsigmond 1 kor., Mezoki István 1 kor., Kocsis József 40 fill., Benke Ede 1 kor. Tokaji Aladár 2 kor., Tankó Béla 1 kor., Szabó N. 1 kor., özv. Bede Dénesné 1 kor., Baczó János 1 kor., Brezina N. 1 kor., Deák Gerő 1 kor., Szigethi József 1 kor., Alvinczi József 1 kor., Zorich Jánosné 1 kor., Rónyainé 30 fill., Pál Bálint 40 fill., Zalányi László 1 kor., dr. Tóth Sándor 1 kor., Bocz Géza 1 kor., Bocz Samúné 1 kor., Megyaszi István 80 fill. Baczó Mózes 1 kor., Baczó Mózesné 1 kor., szászvárosi ev. ref. egyház 6 kor. 10 fill. Együtt 30 korona.

Biró Lajos ivén: Veszter Sámuelné 2 kor., Schéfer Andrásné 3 kor., Debreczeni Sándorné 2 kor., özv. Erdődi Sándorné 2 kor., Kalmár Francziska 1 kor. Virágháti Béliáné 1 kor., László Árpádné 50 fill., Sándor Gyula 1 kor., Sándor János 1 kor., özv. Hajdu Jánosné 2 kor., Domján Péter 1 kor., Daly M. János 2 kor., Sipos Samúné 3 kor., P. B. 2 kor., Zorger Sándorné 1 kor. Biró Mihály örökösei 40 kor. Együtt 64 korona 50 fill.

Incze Gerő egyh. főgondnok ivén: Szántó Károly Obrázsa 4 kor., dr. Kirschner Sándor Dés 2 kor., Rác Béliáné Kékes 2 kor., Karácsony Sándor Kékes 10 kor., dr. Darkó Józsefné Felvincz 1 kor., dr. Darkó József Felvincz 1 kor., özv. Darkó Károly Obrázsa 2 kor. 50 fill., Incze Gerőné 10 kor., Incze Gerő 20 kor. Együtt 52 korona 50 fillér.

A felsorolt nemes adakozóknak az egyházközség e helyen is — midőn szives adományait nyilvánosan nyugtazza — hálás köszönetet mond

Az egyházközség presbyteriuma.

(Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1129—1904.

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A marosvásárhelyi ev. ref. kollegium államilag segélyezett főgymnasiumánál a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás útján egy rendes tanári tanszék tölendő be, melyre a magyar-latin szakcsoportra képesített ev. ref. vallású pályázók folyamodhatnak.

A tanszék javadalma évi 2400 K. fizetés és 560 K. lakásbér, a fizetési fokozat emelkedésével pedig a szolgálati idősbőség szerint esetleg szállás természetben; továbbá öt ízben 200—200 K. ötödéves korpótlék és az idősebségi sorrend szerint való előlépés a 3600 koronáig emelkedő fizetési fokozatokba.

Az ötödéves korpótlékok megállapításánál a kollegiumi előjáróság elhatározása szerint a más középiskolánál eltöltött és a folyamodók szolgálati bizonyítványai alapján elfogadható rendes tanári szolgálati évek is beszámíthatók 10 év keretén belül.

A pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányaikat, tanári képzettségüket, eddigi szolgálatukat, katona kötelezettségi viszonyait igazoló okmányokkal fölszerelt folyamodásukat a kollegium előjáróságához czimezve nyújtásuk be 1904. márczius hó 30-ig a kollegium igazgatóságához.

A megválasztott rendes tanár a nem állami tanárok nyugdíj-intézetének kötelezett tagja s az évi ötszázalékos illetéket a kollegium meglevő nyugdíj-alapja fedezi. Megválasztott köteles tanszékét 1904. szept. 1-én elfoglalni. Csak az ev. ref. vallásúak pályázhatnak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárott, 1904. márczius hó 7-én.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 1260—1904.

KÖRLEVÉL

a kollegiumok méltóságos t. Előjáróságaihoz.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr folyó évi 5130. szám alatt tudatta, hogy a közös hadügyminiszter ur valamennyi katonai reáliskola és hadapródiskola parancsnokait utasította, hogy *középiskolai tanároknak* ez iránt kifejezett kérelmükre *engedélyt adjanak* arra, hogy az illető *katonai intézet berendezését, tanítási és nevelési eszközeit (gyűjteményeit) megtekintthessék.*

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. márczius hó 13-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

1336—1904. sz.

KÖRLEVÉL

összes lelkész aaihoz.

Mult évi 5889. számú körlevelünkre hivatkozással, ismételten figyelmeztetjük tiszteletes lelkész aait, hogy a *biblia vasárnapján* (márczius hó 6-án) *befolyt perselypénzeket* nagytiszteletű esperes aaihoz küldjék be, kik azokat egy összegben, bibliai fillérek czimén, közvetlenül a magyar földhitelintézethez terjesszék fel.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. márczius hó 16-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület kolozsvári Szeretetházánál (leányárvaház és internátus) alkalmazandó ápolónői állásra pályázatot hirdetünk. Az első évben fizetése 288 korona és teljes ellátás s a mennyiben hivatásának s az intézet szabályaiban előirt feltételeknek minden tekintetben megfelel; a második évtől kezdve évi 360 korona, teljes ellátás s külön butorozott szoba.

Teendői: a betegek odaadó szeretetteljes ápolása, a női ruha varrás és szabás teljes tudása, hogy szabad idejében, t. i. mikor nincs beteg növendék, a növendékek ruháit elkészítse.

Előnyben részesülnek azon ev. ref. vallású fedhetetlen erkölcsű leányok, vagy magánosan álló özvegyek, kik valamely kórházban mint mint betegápolónők alkalmazva voltak vagy jelenben is ott vannak, vagy hivatást érznek magukban e feladat teljesítésére.

A bélyegmentes folyamodványhoz melléklendő: keresztlevel, orvosi bizonyítvány, működési bizonyítvány.

Folyamodók kellően felszerelt kéréseiket folyó év ápril. hó 15-ig a kolozsvári ev. ref. Szeretetház keblti tanácsához czimezzék s a Szeretetház igazgatóságához küldjék be (Ferencz József-út 55. szám.)

Az ev. ref. Szeretetház keblti tanácsa.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

„Mellékfoglalkozás.“

Ha a szélcsend — vihart jelent: akkor nem számíthatunk arra, hogy Mélt. ig. tan. 2311—1901. sz., 4324—1903. sz., illetve 5639—903. sz. kegyes rendeletei ezen sorsukat elkerülhetnék. A kitett rendeletek óta — harmadik esztendeje már — ig.-tanácsunk előtt áll a halmaz anyag, mely részletes pontossággal mutatja az egyházi hivatalosoknak, papoknak, tanároknak, tanítóknak stb., nem egyházi és így „mellék“-foglalkozásait. Mutatja pedig elkülönítve a „pénzes“ és az „ingyenes“ foglalkozásokat, hozzájegyezve, hogy hetenként vagy naponként hány órát foglalnak el.

Nem is sejtem, megmagyarázni pedig távolról se kísérek meg, mi lehet az oka a „szélcsend“-nek. Sem a hivatottak, sem a választottak semmit se szólnak vala; pedig ha valamelyik esperes levonja a kongruából az utalványdíjat; vagy ha valamelyik régi dicséret $\frac{1}{8}$ hanggal lejjebb vagy feljebb jár, mint eddig, vagy ha valamelyik kálvinista leány nem kap magához hasonló férjet, annak egész irodalma van.

Szó se fér hozzá, hogy e rendeletek ne lennének alkalmiak. Inkább azt szeretem hinni, miszerént a 12-ik óráig vártak magukra. Bizonyos azonban mindenesetre Mélt. ig.-tanácsunk legnemesebb elhatározása, hogy egyházi hivatalosainak illusztris testületét a legmesszebb menő védelemben óhajtja részesíteni, épen azért, hogy tán némely esetben korlátozná a „munkaadó“, más esetben pedig a „vállalkozó“ erejének forgácsolását: azonban rendezni mindenesetre rendezné a sok tekintetben bizonytalan és igen-igen sokszor kétséges állapotokat. Védelem és megszorítás pedig nem vág össze. És megvallom, hallottam is és rákészültem, hogy még hallok, mindig igaz, de mégis homlokegyenest ellenkező véleményt, akár ugyanazon tárgyról is. Ki állíthatná e rendeletek kapcsán, hogy nem lehet (nem is csak kétféle) különböző oldalokról

tárgyalni, elfogadni, elvetni, vagy okkal-móddal alkalmazásba venni. Testületek, melyek az „erkölcsi“ vezetékek névre valamit adni szoktak, ma már minden vonalon állítják a sorompókat az „összeférhetetlenség“ czimén. Divatos a czim, divatos az ok „korszellem“ Zsibvásár az élet piacza, ideges nyugtalansággal forrong a világ s minden a mi benne van, mintha nem fáradna el soha. Nem is fáradtán, de törni — letörnek. Hány praedikációnk van a kapzsiságról s mind igaz; egyik igazabb a másiknál. 1904. az esztendő számunk, egy igénytelen szám abból a 2000-es körből, mely a XX. századot alkotja — és nem halottam még állásban levő embert, se kicsinyt, se nagyot, aki, midőn életpályájára megy, rendes keresetét forgatná elméjében és annak beosztásán fáradoznék. Hanem kezdi és végzi mindenik az úgynevezett „mellékesen.“ A főfoglalkozás kezd túlhaladott álláspont lenni és helyét — nem lehet mondani, hogy méltán — elfoglalja, „mellékfoglalkozás“ Mélt. ig. tan. rendeleti körütekintése bizonyítja, hogy ha már „korszellem“ és „divat“, mi se maradtunk el a világ útaitól, nem is csak részben, hanem tán egészen eltanultuk, sőt „Uram bocsá“ — néha vezetünk. Az életpályák minemőségéhez mértén igyekeznek a testületek alkalmazottjaiknak, esetleg tévelygő útait meg-megállítani. Összeférhetetlenségük esetei hajszalnyi pontossággal meg vannak állapítva.

Egyházi hivatalosságaink „mellékfoglalkozásai“ ezt a rendszeresítést nélkülözték. Pótolná most a hiányt Igazgatótanácsunk rendelkezése. Gondolom ha akármilyen vita törne ki, abban nekem igazam lesz mindenekelőtt, hogy ez immár nem késhetik tovább. Mert nem lehet a legmesszebb menő mellékfoglalkozással teljes egyházi hivatalos se távol attól, hogy akár a maga állapotát rendszeresítse. Távolról se gondolom, hogy valamelyikünk ereje felett többet mer; nem is szeretnék esetet tudni, hogy valamelyik el ne végezze amire vállalkozott; ha más mondaná, beszédében megállítanám,

hogyan valamelyik kartársam állásával össze nem férő mellékfoglalkozást vállalt. Azonban nem volt hiányos fogalma az önbizóságról annak, ki életcélul csak azt kötötte ki: „ismerd meg magad“ Es a legmesszebb menő jóhiszeműségben nem egyikünket megállít egy-egy új sir, amely „tetemre hívás“ nélkül, figyelmünket és tekintetünket mélyebben fordítja a „mellékfoglalkozások“ felé. És a teljes lélekkel vizsgálódó bizony-bizony sok nagy és több ágát találja majd a „mellékfoglalkozásoknak“, sem hogy megnyugvással hunyná be szeméit. És hogy egyházi hivatalosaink állásával, erkölcsei testületük méltóságával, sokszor személyi értékükkel, mi fér össze? sokan mondhatnak sokat; de mégis meg kell állapodjanak tiszta határozatokban.

Vannak sorainkban, vagy mondjam vagyunk — egyszer gazdák, másszor bérlők; ebből kifolyólag egyszer marha-, másszor ló-, ismét disznókereskedők; s mint ilyenek aztán pénzügyi szaktekintélyek, bankok, részvénytársaságok, hitelszövetkezetek és fogyasztási szövetkezetek s végnélküli címmel egyesületek, klubok, társaskörök, kaszinók stb. és stb. tagjai, jegyzői, titkárai, főkönyvelői, irnokai, alelnökei, választmányi tagjai, elnökei és igazgatói, melyik micsodás. A külső tisztességet mindenki szereti, a megtsiszteltetés elől kitérni ellenkezik a társadalmi konvenciókkal; de a ki őszinte vallomással tartozik maga-magának, meg kell állapítsa, hogy amikor ki akarna és ki szeretne térni előle, bizonyos kellemetlen következmények nélkül nem teheti. Aztán a ténybeli valóság az, hogy bár mód nélkül érintkezünk és több helyen ott vagyunk hivatással, — mint kell: soha annyi kellemetlenség és panasz nem volt, pl. kerületünkben, mint ma van. Nem akarok, nem is akartam részletezni. Olvasóink a sorok között is tudnak olvasni. Csak azt akartam, hogy döntés előtt a figyelmet föl hívjam a „mellékfoglalkozásokra“, esetleg egy kis komoly tárgyalást indítsak. Mindenesetre ig-tanácsunkat erősítsük meg abban, hogy a mellékfoglalkozások óráit megállapítsa; azoknak medrét megszabja és a kivételes helyzetekben a szabály ne gyöngüljön, hanem erősödjék. Semmi tekintettel nem lennének azonban a pénzes és ingyenes foglalkozásokra, mert ez a megkülönböztetés nem cél. A cél anyaszentegyházunk legmagasabb érdeke és hogy e céljától el ne vonassanak egyházunk hivatalosai.

Kolozsvár, 1904. márczius 20.

Irsay.

Tűzbiztosítás.

írta: Csulak Zsigmond.
(Folytatás és vége.)

Az erdélyi katolikus püspöki egyházmegye tűzkár ellen szervezett önbizósítása az évi díjakat csak

10 évig tervezi szedni, mivel reméli, hogy ezalatt akkora tartaléktőkét gyűjt, hogy azután annak kamata elég fedezetet fog nyújtani az évi tűzkárok fedezésére. Az esetleges nagyobb károk fedezésére az utólagos kirovást lépteti életbe. Ezen kath. önbizósítás 1902. év márcz. havában lépett életbe és működik is azóta.

A marostordai törvényhatósági tűzbiztosításnál, tekintet nélkül a fedélzet és alépitmény minőségére, tekintet nélkül a kockázat mérvére 100 kor. összeg után 0.40% vagy is 40 fill. lett megállapítva és az év bármely szakában biztosít valaki decz. hó végéig, egész évi díjat tartozik utólagosan megfizetni. A biztosítás 5 évre érvényes. Sajátságos, hogy a görgényi és marosi egyházmegyék egyházközségei ezen díjfizetést kedvezőbbnek tartják, mint a Fonciére új tételeit. Ezt abból kell következtetnem, hogy nem itt, hanem ott biztosítanak, pedig a befizetett díjakkal az egyházkerületnek is juttatnának valamit.

Nem tartom feleslegesnek felemlíteni, hogy ezen törvényhatósági tűzbiztosító intézet az újabb alapszabályal minémű fizetést biztosít a tisztviselőinek. 1. A vezérügynöknek ad évi fizetést 3200 kor., szállásra 600 kor., irodai szükségletekre 800 kor. Ezen 800 koronából fedezendő az iroda bére, fűtése, világítása, postakihordása és minden irodai kellék. A butorzatot, összes nyomtatványokat, könyveket azonban az intézet hordozza. A vezérügynök fizetésén kívül kiszálláskor, tűzkár felvételkor 8 kor. napidíjat és 40 fill. kilométer pénzt élvez. 2. A pénztárnok évi fizetése 1200 k., lakbér 400 k., 3 izben 300—300 k. ötödéves pótlék és az első öt év után 100 k. lakbérpótlék. A fizetés maximuma 2100 k. és lakbére 500 kor. 3. Az irnok fizetése 800 k., lakbére 200 k., 2 izben 200—200 k. ötödéves pótlék, de már az első évben 40 k. lakbér pótlék is. A legmagasabb fizetés 1200 k. és 240 kor. lakbér. Tehát az intézet, mely kizárólag egy törvényhatóság területére van korlátozva, a legmagasabb fizetéseket véve fel, képes 86+0 kor. fizetéssel díjazni hivatalnokait, nem véve számításba a napidíjakat, fuvardíjat és nyomtatványokat. Ez a megye nem tartja a sem tulmagasnak a 0.40% fizetést, fizetik örömmel még a mi ref. egyházközségeink is.

A tartalék tőke után az építési alapot azért tartottam szükségesnek létesíteni, mert már az 1900. évi ehker. jkv 98. lapján ajánlva lett, hogy „a jutalékokból tőkésítés mellett mi is több eredményt érhetnénk el, mintha czekek folyó kiadások fedezésére utaljuk át.“ Az építési alap némileg könnyitene az olyan csekély népességű egyházközségeken is, melyek a legnagyobb áldozat meghozatala árán sem képesek arra, hogy új templomot, orgonát vagy modern papi lakást építhessenek. Ahol a lelkek száma 300—400 közt ingadozik, vagy még ennél is kevesebb, miképen emeljen — mert rendesen az ily népességű egyházaknak csaknem semmi jövedelmük sincs és az évi háztartás fedezésére is külön egyházi adóval vannak megróva — egy 5—6 ezer koronás épületet. Mily tömeges a segélyt kérő egyházközségek folyamodványa, melyeket a konvent, azt megelőzőleg az egyházkerület és egyházmegyék nem is ajánlhatnak a segélyezésre, mivel nincs pénz. A mi egyházkerületünk az ehkerület jegyzőkönyve szerint az utolsó öt év alatt építkezésre a következő összegeket fordította:

1898. évben	269,627	kor.	22	fill.
1899.	316,673		70	
1900.	369,590		—	
1901.	489,281		—	
1902.	424,687		—	„

Összesen öt év alatt 1.869,858 kor. 92 fill.

Hát még mennyi kellene csak a kérelmező egyházközségeknek, pedig egyrésze nem is folyamodik,

mivel, tudja, úgy sem részesülhet, a nincsen miatt, segélyben.

A két protestáns — ev. ref. és ág. ev. — egyházat közösen érdeklő ügyben kiküldött bizottság becses figyelmét mintha elkerülte volna a szegény egyházközségek ezen szükséglete. Nincs említés róla a különböző czimeken kért 3.966,739 kor. 20 fill. államssegélyben. Ha még nem lenne késő, nem lenne-czélyszerű építkezésekre évi 433,260 kor. 80 fill. kérni, hogy így legyen kikerekítve 4.400.000 koronára az államssegély. Az újabb kor már megköveteli, hogy úgy a templomok, mint a lakások csinosak, jók és kényelmesek legyenek. A népes gyülekezetek kezdik a templomok fűtését is hangosan követelni. Szegény kis egyházak hálát adnak, hogy élhetnek.

Tisztelettel kérem azon paptársaimat, kik az adatok beküldése alkalmával sikert kívántak a tervezett munkálkodáshoz, jöjjenek — de jöjjenek mindazok, kik ennek hasznos és szükséges voltáról meg vannak győződve — segítsenek és alapítsuk meg az erdélyi ev. ref. egyházkerület kölcsönös biztosító intézetét.

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1904. márc. 17.

Elnökölt: Br. Bánffy Dezső ehkerületi főgondnok. Jelen voltak: Dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla főjegyző, dr. Vályi Gábor, br. Bánffy Ernő, Becsek Lajos, Incze Gerő, Sándor János, Váró Ferencz, Deésy Gyula, Lészay Ferencz, dr. Sárkány Lajos igtanácsosok és a hivatalnokok.

Az ülés megnyitása után titkár aa. az ügyforgalmi kimutatást ismertette, melyből megnyugvással vétetett tudomásul, hogy hátrálék alig van.

Közigazgatási bírói minőségében három ügyben ítélezett ig.-tanácsunk, nevezetesen:

A hadadi ehközség felebbezése folytán módosította némileg a szilágyszolnoki ehmegye közigazgatási bíróságának az ottani kántor javadalmazása tekintetében hozott ítéletét.

Incze Lajos, volt nagyborosnyói lelkész felebbezése alapján tárgyalta és indokainál fogva helybenhagyta a sepsi ehmegye elsőfoku bíróságának a kanonika porciót képező földek megművelési költségeinek megtérítésére vonatkozó ítéletét és végül:

Nagy Sámuel, mikesfalvi kántor felebbezése alapján végzésileg kimondotta, hogy a küküllői ehmegye szóbanforgó ítélete jogerőre emelkedettnek nem tekinthető és így az ellene beadott felebbezés elfogadandó.

A kisfülpösi egyház hívei által panasz adatván be az ottani kántor ellen, ez azzal a kéressel küldetett be az illetékes espereshez, hogy az ügyre vonatkozólag sürgősen jelentést tenni sziveskedjék.

Özv. Gacse Áronné részére 42 korona segélyt folyósított ig.-tanácsunk a Baldácsy-alapból.

Keresztes Ede kézdi ehmegyei főgondnok előterjesztése folytán felülvizsgálat alá vétetett a nevezett ehmegye közgyűlésének az illető főgondnok lemondása körül követett eljárása és miután az a fennálló gyakorlattal megegyező: jóváhagyó tudomásul vétetett.

Gróf Teleki József ügyvédjének előterjesztésére haldékat adott ig.-tanácsunk a Radák-féle végrendeletben hagyományozott évjáradékok még megváltatlanul álló részletének megváltására nézve, azzal a határozott kikötéssel azonban, hogy az évjáradékok addig is hiánytalanul fizetessenek ki a jogosult ehközségeknek.

Derzsi Lőrincz ózdi lelkész aa. kifogásolván a Radák-féle évjáradékoknak 5%-os tőkeértékben történt megváltását, fölterjesztésére értesített, hogy ez a megkötött egyezség alapján történt ekként, mert a folyamatba indult peres eljárás rendjén még ennyit sem lehetett volna biztosítani.

Az erdővidéki esperes aa. fölküldötte az olaszteleki papválasztásról szóló jegyzőkönyvet, tudomásvétel végett. Minthogy azonban a választási jkveknek a főhatóság részéről való tudomásvételét a törvény nem kívánja, visszaküldetett az illetékes esperesnek.

Decsi István, detreheimi lelkész, postaügynöki állás

elfogadhatását kérelmezvén, a fennálló szabályok értelmében részére e mellékfoglalkozás nem engedélyeztetett.

Benedek Pál, küküllőszéplaki lelkész visszatartott kongruáját a miniszterium időközben folyósítván, a törvény rendelkezéseivel össze nem egyeztethető visszatartás ellen szándékolt felirat fölterjesztése mellőztetett.

Nagyenyedi Bethlen-kollégiumunk bemutatott csere-szerződésai, a felhozott indokok alapján, jóváhagyattak.

Az egyetemes énekeskönyvre vonatkozó vélemények felülvizsgálására és javaslattal való előterjesztésére, dr. Vályi Gábor aa. elnökle alatt Váró Ferencz, Seprődi János, Borsai Samu és Zsigmond Ferencz tagokból álló bizottság küldetett ki.

A nagyölvösi körlelkészi állás üressége idejéből benmaradt 400 korona missiói segély kiutaltatott, a papilak renoválási költségeire.

A szászvárosi capitulum özv.-árvai gyámintézet a két ág. ev. és három ev. ref. lelkészi hivatal között felosztatván, az ide vonatkozó határozat jóváhagyó tudomásul vétetett.

A házi pénztári és konversio többleti alapokból 8 lelkész által túlélvezett összegek megtérítése alól az érdekelt lelkészek fölmentettek, de e segélyösszegek további folyósítása megszüntetett, kivéve a hosszufalusi lelkész nevére folyósított, de tényleg az eház adósságának törlesztésére szolgáló 400 koronát és a nagysajói lelkész 60 koronás segélyét.

Marosi ehmegyénk esperese beküldvén a kibédi jótékony nőegylet alapszabályait, belügyminiszteri jóváhagyás kieszközölése végett: ig.-tanácsunk e szabályzatot az eházkerületi eházi értekezlethez határozta áttenni felülvizsgálás és jóváhagyás végett, mert a miniszteri jóváhagyásra eme tisztán eházársadalmi működésre alakult egyesület ráutalva nincsen.

A hosszufalusi körlelkész jelentéséből örömmel vette tudomásul ig.-tanácsunk, hogy Predeálon egy ev. ref. templom építése vétetett tervbe, mely üdvös mozgalom támogatásához készséggel hozzájárulván, a nevezett missio híveinek a pénzügyminiszteriumhoz intézett kérését ajánlattal terjesztettük föl, a templomhely díjtalan átbozsátása iránt.

Varsolczi ehközségünk részletes kepeváltása az ehmegyei tanács föltételei értelmében, jóváhagyatott.

Nagyenyedi Bethlen-kollégiumunk eladván egy 12 holdas erdejét, az idevonatkozó szerződés megerősítést nyert.

Felsősfalvi ehközségünk ama határozata, melyszerint 45 év óta működő lelkészének javadalmát évi 100 koronával emelte, jóváhagyást nyert.

A marosbogáti ehközség indokolt fölterjesztésére elhatározta ig.-tanácsunk kérelmet intézni a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz, az iskola államosítási szerződés módosítása tárgyában.

Dr. Deák Albert ügyvéd aa. megkötvén a szerződést, Botha András tordai lakossal a Korona-szálloda bérletére vonatkozólag, e szerződés megfelelőnek találtatott és jóváhagyatott.

Gruzda Domokos tövisi lelkész aa. kérelmére megengedte ig.-tanácsunk, hogy nevezett lelkész aa. maga mellé segédlelkészt vehessen, kinek részére a káplántartási kongruát kérelmezni fogjuk.

A zsinati képviselők megválasztásának előkészítése céljából elrendelte ig.-tanácsunk a törvényszerűen működő presbiteriumok számának bejelentését.

Kolozsvári ehmegyénk megalakítván az eházkerületi képviselők választókerületeit, idevonatkozó határozata jóváhagyást nyert, de nem teljesithette ig.-tanácsunk az ehmegyei közgyűlés ama kérését, hogy a más ehmegyéből átjött ehközségeknek az ehmegyei alapokkal szemben való követelési igényét tisztázza, mert eme kérdés elintézésére az illetékes ehközség és ehmegyei hatóságok vannak utalva, illetve békés megegyezés hiányában a közig. bíróság illetékes a kérdés eldöntésére.

Rugonfalvi eházközségünk indokolt kérésére megengedtetett, hogy 9 hold erdejét nyilvános árverésen eladhassa.

Ugyancsak engedélyt nyert mezőbándi ehközségünk is arra, hogy 40 h. birtokát, a kepeváltás mielőbbi végrehajtás céljából 12,000 koronáért eladja.

Borosbocsárdi ehközségünk kepeváltási szabályzata a követelményeknek megfelelően lévén kiállítva, jóváhagyatott.

Baksay Sándor, dunamelléki püspök aa. beigtatási ün-

nepélyére, ehkerületünk képviselőjében való megjelenésre br. Bánffy Dezső, dr. Bartók György és Mezei Albert aai kérték föl.

Disznaíói ehkőzségünk indokolt kérésére központi kezelés alatt álló regale tőkéje kiutaltatott, ingatlan vásárlásból származott adósságának apasztására.

A maroscsapói ehkőzség papi lakásának megépítése és az itteni papi állomás önálló betöltése tárgyában kelt ehmegyei tanácsi határozat, a maroscsapói és marosugrai ehkőzségek felebbezéseinek elvetésével, jóváhagyott.

A nagyteremi ehkőzség régi templomának lebontása alkalmából, az Erdélyi Muzeum-Egylet szakközegének jelenlétében ásatások végeztek, mely alkalommal talált régiségek be is szállítottak az Erdélyi Muzeum-Egylethez. Ig.-tanácsunk eme sirlélet megbecsülésére, br. Bánffy Ernő elnökléte alatt, háromtagu bizottságot küldött ki, melynek javaslata alapján lesz meghatározható az ár, melyért a szóban forgó értékek az egyletnek átadhatók lesznek.

A tanügyi előadó előadásában:

A bethfalvi, rugonfalvi, szépkenyerüszentmártoni, mpaniti, csicsómihályfalvi iskoláknak állami illetve községi jellegűvé változtatását engedélyezte az igazgatótanács.

A marosvásárhelyi kollegium egy tanítójának bizonyítványát iskolai tartozások címén visszatartotta az igazgatóság, amit az igazgatótanács a Rendszabályok 107. §-a alapján helyben hagyott. A sepsiszentgyörgyi énekevezér engedélyt nyert f. évi június 30-ig, hogy hivatalos teendőit segédkántorral oszthassa meg.

A tanügyi előadónak a tanárjelölő bizottság eljárásának szabályozására vonatkozó javaslata tanulmányozásra áttétetett a tanügyi bizottsághoz.

Az egyházkerület története április hó folyama alatt 3 kötetben szét fog küldetni, az egyházak és kollegiumok felhivatnak a hat korona előfizetési ár beküldésére.

Megrendelhetik még most egyházi hatóságaik utján a hat korona kedvezményes árban az igazgatótanács és az előjáróságok tagjai, gondnokok, lelkészek, tanárok, tanítók és egyházi alkalmazottak.

A nagyenyedi kollegium előjáróságának a gyakorlati ev. ref. tanárképzés tárgyában betérjesztett emlékiratát az igazgatótanács magáéva teszi és pártolólág terjeszti a vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz.

Számvevő aa előadása alapján:

Az Első Magyar Szállítási Vállalat ez idei közgyűlésén ehkerületünk érdekeinek képviselésével Apáthy Péter és Gyárfás Endre aai bizattak meg.

Tudomásul szolgált a Belügyminiszter úr amaz intézkedése, mely szerint a Gecse-intézet felügyelő-bizottságába gr. Lázár István főispán urat nevezte ki a Marosvásárhelyről elítávozott Sándor János volt főispán helyébe.

A peteki, tasnádszántói, magyarbényei, magyarsülyei, mikelalvi és ózdi egyházközsségek nagyobb összegű tőkékét részben a Közhasznú Szövetkezetnél, részben helyi hitelszövetkezeteknél óhajtották volna elhelyezni, de idevonatkozó határozatuk jóváhagyást nem nyert, mert a szóban forgó tőkék alapítványi természete és nagysága miatt azok központi kezelése célszerűbbnek ítéltetett.

Végül az ehkerületi rovatok mértékét állapította meg ig.-tanácsunk és ezzel az ülés, a tárgysorozat kimerítésével bezárattott.

r. s.

Az új énekeskönyv próbakiadásáról.

— Főleg a dallamokról. —

I. Általános szempontok.

Mindenelőtt szükséges hangsúlyozni, hogy az új énekeskönyv a magyarországi ref. anyaszentegyház összes hiveinek, illetőleg mind az öt ehkerület használatára készült, amiből önként következik, hogy első sorban a többségnek, a királyhágóntúli négy kerületnek kellett tekintetbe venni az érdekeit, igen természetesen, nem pedig az egymagában álló ötödik kerületnek, a miénknek. Annnyival kevésbé, minthogy a királyhágóntúli hives háromszáz éven keresztül egy-egy lényegtelenlebb váriánst leszámítva, állandó következetességgel ragaszkodtak a Goudimel zsoltdallamaihoz, míg mi, erdélyiek, 1837-ben sok tekintetben eltértünk azoktól. Nem lehet most már méltányosan és igazságosan kívánni, hogy e kisebbség 70 éves gyakorlata legyen irányadó a többség 300

éves gyakorlataival szemben. Ellenkezőleg az újabb, a rövidebb életű s ennél fogva a nemzedékek véérébe még annyira át nem ment 70 éves gyakorlatot lehet könnyebben és kell is feláldozni a többség háromszázados gyakorlata érdekében; különben is a mi egyházkerületünkben a templomlátogatóknak viszonylagosan is sokkal kevesebb része énekel, mint oda künn, a minek igazi főokát nem a buzgóság hiányában, hanem bizonyára először is abban az 1837-iki megújításban kell keresnünk.

Ha még meggondoljuk, hogy egyházi énekeink nem egyes tanult énekesek vagy karok művészi előadására készültek, sem a multban, sem a jelenben, hanem, mint úgynevezett *közénekek* a templomlátogató hives zenei műveltség tekintetében is vegyes közönsége számára: akkor e fő gyakorlati szempont habozást nem engedve követeli, hogy a három százados többségi gyakorlatra támaszkodó új énekeskönyvet, egy pár megokolt apróbb kívánságunk teljesítésének feltételével, fogadjuk el szívesen mi erdélyiek is.

Hiszen ezelőtt 70 évvel még mi is a régi, mondhatni ősi eredeti alakjukban énekeltek egyházi dallamainkat, vagyis a Marat- és Beza-féle zsoltdárok nálunk legelső, 1607-iki kiadása szerint, a melyet a későbbi kiadások is hiven szemelőtt tartottak s a melyek mintájára készültek a másnemű egyházi énekek, az invocatiók, dicséreték és temetési énekek dallamai is. „Az öreg emberek és kántorok számokra“ Kolozsvárt 1777-ben Guttman Jánostól kiadott nagybetűs és hangjegyes „közönséges isteni tiszteletre rendeltetett... énekes könyv“, valamint pár év mulva ugyancsak Kolozsvárt 1801-ben megjelent kisebb alakú énekeskönyv is lényegileg egészen megfelel a királyhágóntúli kiadásoknak, meg az ottani legutolsó 1808-ikinek. Lényegileg mondom, a meny nyiben ritmizálás és minden összekötő hang nélkül, csak soronként élválasztva, hasonló hangjegyekkel, ugyanazon egyházi hangsorok és eredeti dallamaik szerint van nyomtatva a 150 zsoltdallam mind, a a másféle éneket illetőleg is eltérés inkább csak a dallamok kiválogatásában s itt-ott egy-egy ütem menetében található.

1837. előtt azonban, mindenesetre valamely németes hatás alatt álló zeneértő befolyására,* az erd. egyházkerület két irányban tétetett fontos módosítást a dallamokon: először ritmizáltatta azokat vagyis ütemekbe osztatta, másfelől a másodoknál nagyobb távolságra álló hangok közé igen gyakran összekötő, átmeneti hangokat illesztetett. Mindkét módosítás dicséretre méltó törekvés volt a fejlettebb zenei izlés fokára emelni ütemnélküli és gyakran nem eléggé folyékony egyházi dallamainkat. Így keletkezett az 1837-iki „Megújított énekeskönyv“, melylyel bizonyos mértékig 70 évvel előztük meg királyhágóntúli testvéreinket.

Most már az a kérdés, hogy mikor az egységes énekeskönyv érdekében a mi megújított könyvünk módosításairól, dallamainak egy-egy megszokott menetéről kell lemondanunk, van-e szó akkora áldozatról, amely megérdemelje a további éles vitákat, vagy a daczos ellentállást, avagy — ha már egyebet nem tehetünk — az új énekeskönyv életbeléptetésének elodázását?

Meggyőződéseim szerint nincsen. Mert az 1837-ki újítások a gyakorlati érdeken felülemelkedő zene-aesthetika álláspontjáról nézve sem mind célszerűek vagy valami különösen szépek.

Igy sem nem célszerű, sem nem magyaros csonkaütemekkel (belütésekkel) kezdeni a dallamokat, mint a hogy a mi könyvünkben nem egyszer megtörténik. Nem volt magyaros, nem is szép s nem is megokolt ^{3/4}-es, még pedig németesen hullámzó, lassu ländler-

* A központban utána lehetne járni, ki volt az? s kik voltak a megújítók?

szerű ütemekbe szedni pár legszebb zsolnárdallamunkat, mint a milyen „Az úr énnékem őriző pásztorom“ vagy a „Te benned biztunk.“

Mindezek a ritmushibák a tervezett új énekeskönyvben elő nem fordulnak. A ritmizálás zeneileg is sokkal logikusabb, azonkívül magyaros jellegű kíván lenni még a teljesen idegen eredetű dallamokban is.

Vagy vajjon megérdemli-e a fölajdulást a csak 1837. óta beleszótt összekötő hangok, az u. n. melizmák elhagyása, melyek az erdélyi egyházi éneklést nem mindig előnyösen jellemzővé, sőt igen gyakran modorossá, elnyújtottá, nyekegővé, koldusnótaszerűvé tették s az így éneklő, nem sok zenei képzést nyert kántorainkat a társadalmi életben vagy néha még a szinpadai deszkákon is kiszolgáltatták a pajzán kitréfálásnak?

Nem azt akarom mondani ezzel, hogy a melizmákat uton-utfelen üldözni, irtani kellene. Az épen olyan hiba volna, mintha valamelyik műbíró a tulzásba menő egyszerűsítés céljából a költészet nyelvezetéből az összes metaforákat száműzni akarná. A melizma is a művészet hatásának egyik jelentékeny eszköze; a dallamot folyékonyá, hajlékonyá teszi, míg annak teljes merőben kerülése egy egész gyűjtemény keretében olyan benyomást tesz reám, mintha egy nehézkes porosz testőrezred léptetne el a következő utcán, mereven centiméterre kiszabott, de mind egyformán kinyújtott lépésekkel.

Épen ezért pár helyen, különösen befejezésekénél, a melyekben az alaphangot, illetőleg az utolsó hangot nem a közvetlen mellette levő előzi meg: szükséges beleilleszteni a hiányzó szomszédos hangot. Ez voltaképen nem is melizma, hanem a befejező összhangok szükségképeni kísérője, tehát *dallamhang*, amely azonban a régi, primitivebb zenében, mikor még az összhang, a kíséret szükségét és kívánalmait nem érezték annyira, feltűnés nélkül hiányozhatott. Ilyen pl. a sorokat befejező harmad és alaphang közé igen helyesen beékelte második-hang, a melyre az alap hangzatot megelőző dominans hangzat szokott esni s a mely nélkül a befejezés, ha még ideiglenes is (sorrégi), érzékenyen bántja fejlettebb zenei érzékünket. Ha Királyhágon túl élő testvéreinket főleg az bántja, hogy egy szótagra két hang esik, inkább a szöveget kell egy szótaggal megpótolni, hogy az a közbeékelte, de az újabb zenei felfogás szerint *lényeges* hang ki ne maradjon.

Már több és jogosabb kívánságokat támaszthatnánk a mi könyvünkben átvett dallamokat illetőleg, mert ezek először kerülnek 4 testvér-kerület színe elé s mert itt már százados gyakorlat nem emeli föl tiltakozó szavát, de még egy pár éves sem, a mi 70 éves gyakorlatunkkal szemben, támaszthatnánk a mennyiben szükségesnek látszanék, de természetesen az új énekeskönyv szelleméhez, irányához alkalmazkodva. Azonban, legalább az én felfogásom szerint, valami lényeges, avagy épen botránkozató változtatásokat az énekügyi bizottság e dallamokban sem tett, a mint azt az alább következő, egyes énekekre kiterjedő részletezésnél ki fogom tüntetni.

A mindenütt teljesen új dallamokat helyes, magyaros zamatú ritmizálás, erő és a szöveghez illő hangulat jellemzi, mely utóbbit — fájdalom — nem igen lehet elmondani a régiéknél, hol a szöveg értelme és a dallam hangulata gyakran bántóan ríktó ellentétben áll s mintegy dacos farkasszem néz egymással. (Segíteni ezen, természetesen alig lehet, mert vagy a dallamot, vagy a szöveget kellene teljesen ujjal kicserélni. Inkább apasztani kellene ezeknek a számát, így pl. kihagyható a 161. ének: „Örül mi szívünk.“ stb.)

Az újak közül szövegének megfelelőleg bú- és bűnbánatot, lemondást vagy csüggedést fejez ki dal-

lamosan, zeneileg is szervesen összefüggő szerkezetben a 101, 104, 187, 195, továbbá a magyar népdalszerű 257, meg a szivrázó hangú 268-ik ének. Ezek igen könnyen felhasználhatók temetési énekek gyanánt is, magától értetődőleg más-más szöveggel.

Derült hangulat, megnyugvás, önbizalom, vagy a végtelen, legyőzhetetlen erő tolmácsa a 197, 202, a diadalt harsogó 107 („Aleluja, Aleluja, Feltámadt az Isten fia“) és a himnuszként szárnyaló 174. ének dallama: „Örök Isten, merre, merre vagy?“ Az előbbi a Luther fenséges énekével: „Erős várunk“ ez utóbbi valamelyik klasszikus szerző zsolozsmájával szállhat versenyre.

Ez a néhány új dallam, mint a gyűjtemény mennyi gyöngye, önmagában is értékessé teszi a tervezett énekeskönyvet és elismerést követel a szerzők meg a bizottság iránt, mert mindegyik szerencsés összhangja formának és tartalomnak, értelemnek és érzelmenek, művészi egyszerűségnek és jellemző erőnek. Rövid idő alatt kedvelt énekekké válnak úgy a közös éneklés, mint a tiszta vagy zenétől kísért karéneklés révén. Másfelől a magyar műzene megteremtői számára is pompás utmutatásul szolgálnak, hogy mint lehet a merev formák közé szorított magyar népdal motívumait szabadabb, másnemű formák között is sikeresen fölhasználni.

A mi a *szöveget* vagyis az énekeket illeti, általánosságban csak elismeréssel adózhatunk ama törekvés iránt, hogy míg egyfelől az énekek nyelvezete nyelvünk fejlettségének mai színvonalához alkalmazkodik, másfelől egyszerűség érthetőség és népiesség szempontjait se tévessze szem elől. Itt-ott becsusztott még néhány ritmushiba, pl. 45. ének 5. vszakában: „Szent vagy cselekedetidben“ jobb volna így: „Szent és jó vagy tetteidben,“ de azokon könnyen lehet még simítani.

Az átalakításokat vagy *átdolgozásokat* illetőleg teljesen *Fejes István* urral tartok. Osztakozom abban a felfogásában, hogy a nagy közönség, a tömeg mindennapi használatára rendelt együttes és egységes énekeskönyv sem költészeti, sem zenészeti szempontból nem anthologia, nem kritikai, hiteles gyűjteménye a költők és zeneszerzők régi vagy újabb keletű idevágó műveinek, és így a *célnek megfelelő* szükséges átalakítás, átdolgozás, a mennyiben szerzői jogot nem érint, egészen jogosult, sőt elkerülhetetlen. Népdalból, szövegből és dallamából egyaránt szabad a művészeknek nagyobb lélegzetű és szabású művészi alkotásokat teremteni, a mint hogy az az egész világon évezredek óta polgárjogot is nyert. Épen így szabad, sőt kell megfordítva: a művelt, a műzslésű kisebb közönség által kedvelt műremek dallamát és szövegét a sokkal nagyobb, de kevésbé művelt közönség számára is élvezhetővé, népszerűvé tenni, hogy a bennök lüktető eszmei erő a társadalom minden rétegét egyaránt áthathassa és nemesíthesse.

Aztán végtére is nekünk erdélyieknek volna kevésbé szabad neheztelnünk az átalakításokért, kik 1837-ben a Goudimel híres és nagy becsben tartott zsolnárait is kényünk-kedvünk szerint megtördeltük átmeneti hangokkal, az u. n. melizmákkal.

II. Részletek.

A dallamok egyrésze a régi egyházi hangsorok szerint hangzik, úgy amint azokat Goudimel is szerzette a korabeli Glarean által rendszerbe szedett egyházi hangsoroknak megfelelőleg. Ez pedig a 4. századbéli Ambrózius majlandi püspöknek és Nagy Gergely pápának a régi görög hangsorok (skálák) után alkotott és egyházi jellegűnek nyilvánított 8 hangsorát szedte rendszerbe és bővítette ki. Innen van, hogy az előjellel az újkorai hangsorok szerint nem látszik első tekintetre megfelelőnek. De, ha csak nem változtatunk magán a melodián, így van helyesen, mert ha újkorai

hangsorok szerént jelölnek, akkor igen sokszor kel-
lene alkalmazni az előjeleket (keresztet és bé-t), meg
a felváltó jelt, a mi pedig még zeneértő közönség-
nek szánt műber is kerülendő, ha fölösleges.

Ezért legtöbbször csak látszólagos, hogy a dal-
lam nem az alaphanggal végződik. Vagy ha úgy is
van, nem kell azon megütödni, hiszen tősgyökeres
népdalaink, meg a Rákóczi-nóták is végződnek néha
a quinttel vagy a seconddal (pl.: „Megérem én azt
az időt“, R. Búcsúja stb.).

Az egyes énekek dallamában a következő vál-
toztatásokat, módosításokat javaslom (megjegyzendő,
hogy sor alatt a nyomtatott sort értem, a mint az
látható a próbakiadásban):

1. ének I. ütem 4-ik hangja legyen *a*, II-ik ütem
hangjai: *g*, *h*, *d* és *c*. Így dallamosabb, hajlékonyabb
s az eltérés észrevétlen.

4. ének utolsó ütemében szükséges a melizma:
 $\frac{1}{2}$ *fisz* helyett $\frac{1}{4}$ *g* és $\frac{1}{4}$ *fisz* összekötve.

8. ének ötödik sora legyen így: $\frac{1}{2}$ *fisz*, $\frac{1}{4}$ *g*,
 $\frac{1}{4}$ *é* | $\frac{1}{2}$ *d*, $\frac{1}{2}$ *á* | $\frac{1}{4}$ *g*, *fisz*, *g*, *á* | $\frac{1}{2}$ *h* és $\frac{1}{2}$ *á* | .
Szébb így a ritmus s az eredetinek is megfelelő.

10. ének ötödik sor II. ütem két első $\frac{1}{4}$ hangja
helyett két $\frac{1}{2}$, az $\frac{1}{2}$ *d* menjen a III. ütembe félszü-
nettel pótolva; hasonlóan a legutolsó ütem két első
hangja is legyen két $\frac{1}{2}$: $\frac{1}{2}$ *fisz* $\frac{1}{2}$ *é* | $\frac{1}{2}$ vagy egész
d || — Tökéletesebb, megnyugtatóbb így a befeje-
zés, továbbá a $\frac{1}{4}$ és $\frac{1}{2}$ hangok beosztásában üdítő
variációval szolgál.

11. ének utolsó sor I. üt. 3-ik hangja legyen *b*.

12. ének az újkori *g*-mollnak megfelelőleg két *b*-
vel jelendő egy helyett. Ennélfogva: harmadik sor
III. üt. 2-ik hangja legyen *esz*; negyedik sor II. üt.
3-ik hangja *a*, 4-ik *b*, III üt. 1-ső *c*. Így magyaro-
sabb, dallamosabb.

19. ének első sor I. üt. 1-ső hangja $\frac{1}{4}$ helyett
legyen $\frac{1}{2}$, „Dicsérlek“ szó után ütemvonal, II-ik üt.
3-ik $\frac{1}{2}$ hangja pedig $\frac{1}{4}$. Második sor I. üt. 1-ső
hangja legyen $\frac{1}{2}$ *c*, „mert te meg-“ után ütemvonal,
II. üt. 3-ik $\frac{1}{2}$ hangja helyett $\frac{1}{4}$. Inkább megfelel az
eredeti intenciójának, azonkívül a két első sor zene-
logikailag így bensőbbben összefügg.

22. ének hatodik sor utolsó ütem 1-ső $\frac{1}{2}$ *c* hangja
htt $\frac{1}{4}$ *c* és $\frac{1}{4}$ *h* összekötve; hetedik sor I. üt. 2-ik
hangja legyen, mint az első, szintén *é*. Dallamosság
és összhangzat logikája kívánja.

38. ének ritmizálása történjék az erdélyi énekes-
könyv szerint, mert úgy magyarosabb, változatosabb,
szébb, utolsó két ütem azonban így:

$\frac{1}{2}$ *g* $\frac{1}{2}$ *á* | $\frac{1}{4}$ *g* $\frac{1}{4}$ *g* $\frac{1}{2}$ *fisz* | egész *é* ||
Hoz zád | minde - nün | nen. ||

52. énekbe két melizmát kívánunk: első sor II.
üt. 1-ső $\frac{1}{2}$ *c*-je htt $\frac{1}{4}$ *c* és $\frac{1}{4}$ *h* összekötve; ötödik
sor II. üt. 1-ső $\frac{1}{2}$ *f*-je htt $\frac{1}{4}$ *f* és $\frac{1}{4}$ *é* szintén ösz-
szekötve. — Melizmák megokolását lásd az ált. rben!

65. ének első sor III. üt. 3-ik hangja legyen *gisz*.
— Dallamosabb, természetesebb.

84. tőlünk átvett ének második sor I. és II. üt.
így legyen: $\frac{1}{4}$ *b*, *a*, *g*, *fisz* | $\frac{1}{4}$ *g* $\frac{1}{4}$ *a* és $\frac{1}{2}$ *g* | .
Harmadik sor III. ütem és következő ütem, valamint
a befejező két ütem szintén épen úgy. — Természe-
tesebb, szébb lesz e módosítással.

102. ének a Gályarabok énekének dallamával. Egy
pár helyt a pontos negyed s a nyolczad htt egyfor-
mán mind csak $\frac{1}{4}$ -ek. — Tekintve a könyv gyakor-
lati célját, nem kifogásolható.

122. ének ötödik és 6-ik sor 1-ső hangja *a* htt
legyen mély *d*. — Sokkal hatásosabb az oktávugrás
s amellet könnyű, fülbemászó.

A befejező hang pedig *d* htt legyen *f*, vagyis a
szöveg hangulatának megfelelőleg s az utolsó sor
kezdő hangjainak logikus következményeként vég-
ződjék *F*. durban s ne *d*. mollban. A módosítás meg-

tanulása vagy megszokása első hallásra könnyen fog
menni, mert az orgona-kiséret előkészíti.

158. ének dallama, mely a mi könyvünkéből szár-
mazik, nincs jól ritmizálva. Így lesz jobb:

„Szükkölködünk | Nagy mértékben! Segedelem nélkül“
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ | $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ | $\frac{1}{4}$ stb. $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$

Igy még egyszer, aztán: „Dicsérhes- sünk És le
 $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ | $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ | $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{2}$

hessünk Jézus szava | hallga tó i“, — a többi
 $\frac{1}{2}$ $\frac{1}{2}$ | $\frac{1}{4}$ stb. | $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ $\frac{1}{4}$ e $\frac{1}{4}$ d $\frac{1}{2}$ c

marad.
161. ének, melynek keserves siralma sehogy sem
illik a szöveghez, törlendő.

169. ének a Haydu-féle mődal, a mi könyvünk-
ből átvéve és átalakítva. Először sajtáságosan érint
minket, kik megszoktuk a régi melizmás, idegenes
ritmusát, de hova-tovább mindinkább fog tetszeni új
alakjában is, sőt végre még energikusabb benyomást
tesz. Az eredetit ünnepélyes alkalmak adtán külön
karok mindig föleleveníthetik, valamint a Lutherét is.

216. ének a mi könyvünkéből. Első sor II. üt. 2-ik
hangja *b* htt legyen *h*, III. üt. 3-ik hangja *b* htt *c*;
harmadik sor I. üt. két első hangja legyen két *a*. —
Az eltérést az eredetitől semmi sem okolja meg.

258. ének első sor II. ütem álljon $\frac{1}{2}$ *b* és $\frac{1}{2}$ *asz*
hangokból, a *g* alkosson külön ütemet. Az erre kö-
vetkező ütem 2-ik hangja legyen *asz*. Második sor
I. üt. $\frac{1}{2}$ *esz* és $\frac{1}{2}$ *d*, a *c* külön ütemet alkot. Befefe-
zés is e szerint így lesz: $\frac{1}{4}$ *c*, *asz*, *g*, $\frac{1}{2}$ *esz*, $\frac{1}{2}$ *d* |
„Uram irgal- | mazz ne-

$\frac{4}{4}$ *c* || — Magyarosabb és dallamosabb lesz így.
kem!“

263. ének harmadik sor II. üt. utolsó $\frac{1}{2}$ hangja
helyett legyen $\frac{1}{4}$ *g* és $\frac{1}{4}$ *fisz* összekötve. — Az erd.
énekeskönyvből átvéve.

323. ének, a Hymnus negyedik sor III. ütemnek
melizmája elkerülhető, ha, mint gyakran megtörté-
nik, ezzel a szöveggel énekeljük: „Hozz reá vig“ a
„Hozz rá vig“ helyett. Mert lehet más a dallam nél-
küli vers s más a dallam alá rendelt szöveg, kivált
kivételes esetekben, mikor a szükség törvényt ront.

Az ajánlott módosítások ritmus vagy dallam te-
kintetében minden nehézség nélkül legtöbbször első
hallásra életbeléptethetők, megtaníthatók s egyszers-
mind a haladás, a zenei műveltség fejlődésének érde-
két szolgálják. Mert a közének gyűjteménye bár
első sorban conservatív szempontokat kénytelen
figyelembe venni, de nem zárkozik el az örök fejl-
lődés kívánalmái elől sem.

III. Összefoglalás.

Az eddig kifejtettekből a következő végeredmé-
nyeket lehet pontokban összegezni:

1. A tervezett új, egységes énekeskönyv elfoga-
dandó.

2. Még pedig régi dallamok a felsorolt módo-
sítással, melyeknek figyelembe vételét tisztelettel
kérjük.

3. A teljesen új énekeket, illetőleg szép dalla-
mokat örömmel üdvözöljük, mint a haladás egyik
bizonyítékát.

4. *Fejes István* esperes urnak s a vele munkáló
bizottságnak a rendkívül kényes feladat megoldásáért
csak köszönettel tartozhatunk.

5. Az új könyvet főleg iskoláinkban, minél előbb
életbe kell léptetni.

Dr. Farnos Dezső,
Bethlen-koll. tanára.

KÜLÖNFÉLÉK.

Baksay Sándornak, az új dunamelléki refor-
mátus püspöknek felavatása márczius 21-én folyt le, nagy
ünnepségek keretében Budapesten. A nagynevű püspök

öröke immár nem üres, betöltötte az új, méltó, nagy utód, a magyarországi protestáns eház egyik legkiválóbb alakja, a kálvinista pap mintaképe, a magyar irodalom büszkesége Baksay Sándor. Az ünnepély márczius 21-én délelőtt folyt le. A kálvintéri templomot már órákkal az istenitisztelet kezdete előtt ellepte a tömeg. Kilencz óraker egymásután jelentek meg protestáns egyházunk legkiválóbbjai: Antal Gábor, dr. Bartók György, Kun Bertalan, Gyurácz Ferencz, Sárkány Sámuel, Zelenka Pál püspökök. Megjelent gr. Tisza István miniszterelnök, s vele dr. Berzeviczy Albert, a magyar kultuszminiszter; báró Bánffy Dezső, Hegedűs Sándor, Darányi Ignác főgondnokok, egyházi és világi előkelőink nagy számmal. A gyülekezet éneke után Papp Károly lelkész mondott Ézékiel 3. rész.: 17—18. versei alapján hatalmas beszédet, melyben a lelkési és püspöki hivatást fejtegette. A theologus ifjúság éneke után, Antal Gábor dunántuli ref. püspök lépett az Úr asztalához. Az ékes szavu püspök az evangéliumi anyaszentegyház feladatát, isteni hivatását, a református püspök hivatásának fontosságát adta elő. Majd Baksay érdemeit méltatva, rámutatott arra, hogy a prot. egyház és a magyar haza érdeke egymással szoros összefüggésben áll, mert a kettő egy. Ezután forró imádságot mondott az új püspökért, mely után felállott az óriási gyülekezet, s az új püspök letette az esküt. Most félkörbe állottak a dunamelléki egyh. kerület esperesei, s reá tették kezeiket Baksay Sándor fejére. E pillanatban fölzendült a gyülekezet éneke, s a „Jövel szent Lélek Úr Isten“ csodálatosan megható hangjai betöltötték a templomot. A szívek megindulása, az arczon lepergő könnyek hirdették, hogy az Úr lelke kitöltetett minden jelenvalóra. Az ének elhangzása után, minden esperes egy-egy szentirási mondással rebegett áldást, a térdepelő püspökre. Majd Koncz Imrének, a legidősebb esperesnek buzgó imája után, az új püspök az Úr asztalához lépett, hogy megtartsa beszédét. „Kegyelem és békesség néktek...“ ezek voltak első szavai, melyek után alakilag és tartalmilag gyönyörű beszéddel ragadta el az ünneplő gyülekezet lelkét. Elmondá, hogy negyven év óta szolgálja az Urat. El, hogy felmagasztalta őt Isten, mikor erre a fényes hivatalra elválasztá, melyen ő vezér akar lenni, de olyan, a ki a sereg előtt áll, el, hogy ő több, de nem nagyobb akar lenni lelkészársainál. Beszédét eme megható szavakkal végezte: „Atyámiai, polgártársaim emeljétek fel kezeiteket, imádkozzatok forrón, buzgón én érettem.“ Beszéde után megható imában kérte Isten áldását az egyházra, a hazára, a hivekre, iskolákra, betegekre, szenvedőkre. A gyülekezet háladó éneke után, ugyancsak a templomban fogadta a már felavatott püspök a tisztelgő küldöttségeket, mindenik üdvözlőre gyönyörű választ adva. Ezzel a megható felavató ünnepély véget ért s Baksay Sándor kezébe vette a dunamelléki ref. egyh. kerület vezetését, s e vezetés olyan vezér kezében, mint ő is, csak áldást és szerencsét, boldogságot hozhat, annyi vésszel és ellenséggel küzdő magyar, kálvinista egyházunknak.

Egyházkerületünket Baksay Sándor püspök beiktatásán hr. Bánffy Dezső főgondnok és dr. Bartók György püspök úr képviselték. A püspök úr egyéb ügyek intézésére is e hét végéig marad Budapesten.

A Bethlen Gábor-kör Nagyenyeden, a kálvinizmus régi vihártépte védbástyáján kezdte meg e hó 19-én rendezett estélyével, vallásos és hazafias eszméinek propagandálását. A mintegy harminc tagból álló kiránduló csapatot a pályaúdváron Lázár István koll. tanár fogadta a város közönsége nevében — kinek üdvözlő szavaira Balogh Endre körü alelnök válaszolt. Majd a kör tagjai Bethlen Gábor kollegiumába vonultak, hol őket az alma-máter látta vendégül. Este 8 óraker a nemzeti szállodában folyt le az estély, mely erkölcsi és anyagi tekintetben fényesen sikerült. Benkő Imre hegedű-szólója után, kit Weinrich Margitka kísért zongorán, Kacsó Lajos szavalta el Fejes István: Az utolsó honvéd című költeményét. A gyönyörű szavalat után Balogh Endre alelnök olvasott fel egy kedves elbeszélést, mely rendkívül meghatotta a közönséget. Koszorus István éneke után Baróthy István debreczeni theologus hozta derült hangulatba a magyar klasszikus költők humoros költeményeinek kiváló recitálásával a közönséget. Ezekután a legvidámabb hangulatban folyt a mulatság s a Bethlen Gábor-kör kiküldöttei azzal a tudattal térhettek haza, hogy kirándulásuk nem volt hiábavaló, sőt a körnek úgy anyagi, mint főké-

pen szellemi előhaladását és emelkedését kiváló módon elősegítették.

A Bethlen Gábor-Kör márczius hó 19-én tartotta III-ik felolvasó-estélyét, a ref. theol. fakultás disztermében. A közének után Nagy Károly ref. theol. tanár lépett a felolvasó-asztalhoz, s tartotta meg nagyhatású felolvasását, melyben Bethlen Gábor fejedelem vallásos jellemével foglalkozva, kimutatta a B. G. K. igazi céljait és hivatását s épen a nagy fejedelem biblia-szereteté véve alapul, kitért a biblia igazi olvasási módjának fejtegetésére. A kiváló felolvasást, mely mély benyomást tett a hallgatóság lelkére, szavalat követte. Benke Mariska k. a. szavalta Győri V.: „Az özveggy“ című költeményét. A jól sikerült szavalat után, az estélyt közének zárta be. IV-dik felolvasó-estélyét márczius 16-ikán tartotta, melyen Szöllössy Attiláné úrnő énekelte Arany János: Zács Kláráját. E kiváló művészi pontot osztatlan tetszésben részesíté, a nagyszámu hallgatóság s csak akkor szűnt meg a taps, mikor Ravasz László lépett a felolvasó-asztalhoz. Az ifju, nagytehetségű püspöki titkár, a vallás és művészet viszonyát fejtegette gyönyörű nyelvezetű, elragadó tartalmú felolvasásban. A nagyhatású felolvasás után, mely egyik legkiválóbb pontja volt a felolvasó-estélyek tárgysorozatának, Abrudbányai Ede szavalata érdemelte ki a közönség tetszését. Az estélyt a gyülekezet éneke zárta be.

Brassói egyházközösgünkől szép ünnepélyről olvasunk a politikai lapokból. Az egyházközösg fáradhatlan buzgalmu papjának, Péchy Árpádnak ezelőtt 10 évvel való brassói pappá léételét ünnepelte. Az üdvözlő beszédet a lelkészhez Orbán Ferencz főgondnok tartotta, gyönyörű beszédben méltatva a lelkész munkásságát, érdemeit. Majd a magy. prot. nőegylet üdvözölte a lelkészben védnökét grf. Lázár Istvánné elnöknel élén s nyújtotta át az egylet kedves ajándékát, egy gyönyörű képet: az „Urvacsorá“-t. Péchy lelkész meghatva köszönte meg a megemlékezést s kötelezte el magát újra a hűség munkára. Új frigykötés volt e nap a gyönyörűen fejlődő, liúktető életű egyházközösg és szeretett papja közt. Legyen Isten áldása rajtuk! Jókívánatainkkal mi is szívből csatlakozunk.

A sepsiszentgyörgyi ref. egyház első papi állására — mint tudósítónk írja — a rendes időben 21 lelkész adta he folyamodványát. A minősítő-bizottság 20 egyént választhatónak nyilvánított ki. Egy egyénnek folyamodványa — minősítési bizonyítvány hiánya miatt — visszaküldetett. — Folyamodtak: Benedek Árpád, Szabó Jenő, ifj. Péter Károly esperes, Koréh Endre, Bitai Béla, Bedeházi János, Kovács Gábor, Érsek Elek, Ujvari István, Szász Béla, Zsigmond Károly, Demes Péter, Vincze Ödön, Tamó Gyula (alpestesi), Pásztóhy Dénes, Kovács Sándor, Kozma Imre, Vollancs Miklós, Szécsi Ferencz, Veres Károly (papolci) lelkészek. A választás április 16-án fog megtörténni. Sokan vannak hivatottak, az Úr töltse ki az ő Szentlelkét a gyülekezetre, hogy e rendkívül fontos állomásra a legderekabb embert válassza meg!

Köszönetnyilvánítás. A kolozsvári ev. ref. Szeretetház részére adományoztak: Báró Bánffy Ernő 50 koronát, Lészay Ferencz 50 koronát, Gáll Gyula 50 koronát, a Magyar I. eszámítoló és Pénzváltó bank 25 koronát, a háromszéki takarékpénztár (Sepsi-Szentgyörgy) 20 koronát, a kolozsvári népbank 20 koronát, Marosujvár és vidéke ipari és gazdasági hitelszövetkezete 10 koronát, a nagyenyedi kisegítő takarékpénztár 50 koronát, a kolozsvári takarékpénztár és hitelbank 50 koronát. Fogadják a nemes szívű adományozók nagybecsű adományaikért, a Szeretetház keblü tanácsának hálás köszönetét.

Képes árjegyzékek. Az aradi *Hönig* harangöntő-czég és *Ország* Antal rákospalotai orgonakészítő-czég remek kivitelű képes árjegyzéket küldöttek szét. Ajánljuk olvasóink figyelmébe. Terveket és költségszámításokat megkeresésre készséggel készítenek.

GYÁSZROVAT.

—
Adorján László héjasfalvi ref. lelkész, élete 52-ik, második házassága 14-ik évében, folyó hó 19-én, d. u. 4 óraker Kolozsváron, hosszas szenvedés után, jobblétre szenderült. Özveggy felesége s 7 gyermeke, köztük

négy kiskoru gyászolja. Elborult elmével, élőhalottként töltötte végső napjait, mignem a halál megváltotta szenvedéseitől a szerető atyát, a hú pástort. A boldogult temeit f. hó 22-én d. e. 8 órakor az ev. ref. egyh. szer-tartása szerint Héjasfalván helyezték örök nyugalomra. Béke lengjen porai felett!

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1376—1904.

KÖRLEVÉL

Valamennyi egyházmegye nagytiszteletű esperesi hivatalának és a kollégiumok méltóságos t. Elöljáróságának.

Az 1904. évben beszolgáltatandó közrovatalok kivétele az egyházmegyék újabb beosztása és a volt püspöki egyházaknak az egyházmegyékbe történt bekebelezésére tekintettel új alapon lévén megállapítandó, a midőn a ki-rótt összegekről szóló kimutatást alább közöljük, megjegyezzük, hogy annak megállapításánál egyfelől az egyházmegyék népességére, de egyúttal az illető egyházközségek vagyoni helyzetére is tekintettel voltunk s ehhez képest a részletes felosztásnál ezen körülmények szintén figyelembe lesznek veendőek.

A kollégiumok közül az úgynevezett agentiale (peres ügyek költségei) címen eddigelé a nagyenyedi, kolozsvári és székelyudvarhelyi kivételével a többiek megróva nem voltak ugyan, de ezuttal a méltányosság és osztó igazság elvénél fogva azokra is kirovatott a minimális összeg.

A kivetett összegek a következők:

Kimutatás

az erdélyi ev. ref. egyházkerület kötelékébe tartozó egyházmegyék és kollégiumok terhére 1904-ben kivetett rovatalokról.

Sorszám	Az egyházmegye vagy kollégium megnevezése	K i v e t e t t ö s s z e g							
		krajczáros előtökében		képezdei illetékben		agentialeban		együtt	
		kor.	f.	kor.	f.	kor.	f.	kor.	f.
1	Vajdahunyadi ehm.	246	16	78	—	13	—	337	16
2	Gyulafehérvári „	125	08	34	—	8	50	167	58
3	Nagyenyedi	706	98	186	—	22	—	914	98
4	Kalotaszegi	517	58	102	—	17	—	636	58
5	Kolozsvári	544	86	135	—	12	—	691	86
6	Szilágyszoln.	1085	04	256	—	32	—	1373	04
7	Dési	227	24	72	—	9	—	308	24
8	Széki	388	38	120	—	15	—	523	38
9	Nagysajói	181	90	34	—	8	50	224	40
10	Görgényi	437	82	116	—	14	50	568	32
11	Marosi	1198	74	192	—	32	—	1422	74
12	Küküllői	376	36	124	—	15	50	515	86
13	Nagyszebeni	233	52	96	—	8	—	337	52
14	Udvarhelyi	708	30	215	—	21	50	944	80
15	Erdővidéki	291	04	60	—	7	50	358	54
16	Sepsü	503	40	190	—	19	—	712	40
17	Orbai	279	60	66	—	5	50	351	10
18	Kézdi	260	52	84	—	7	—	351	52
19	Nagyenyedi kolleg.					33	60	33	60
20	Kolozsvári					8	40	8	40
21	M.-vásárhelyi					8	40	8	40
22	Sz.-udvarhelyi „					8	40	8	40
23	Zilahi					8	40	8	40
24	Szászvárosi					8	40	8	40
25	S.-szt.-györgyi					8	40	8	40
Főösszeg....		3812	52	2160	—	351	50	10824	02

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. márczius 17-én tartott üléséből.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

PÁLYÁZAT

rendes tanári állásra.

Az államilag segélyezett sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-Kollegium főgimnáziumánál üresedésben levő egyik rendes tanári szék, a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás útján fog betöltetni.

Pályázhatnak a német-magyarra, esetleg német-latin nyelvi szakból törvényesen képesített ev. ref. válású egyének.

A megválasztott rendes tanár javadalma évi 2400 K. törzsfizetés, mely a szolgálati idősbőség rendjén fokozatosan 3200 koronáig emelkedhetik, 5 izben 200 korona ötödéves szolgálati korpótlék és természetben való lakás, vagy a meddig lakás nem áll rendelkezése alatt, 500 K. szálláspénz.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesíttségüket, eddigi szolgálataikat, védkötelezettségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt s az erdélyi ev. ref. Egyházkerület Igazgatótanácsához címzett folyamodványukat, a sepsiszentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-Kollegium előjáróságához 1904. április 21-ig nyujtsák be.

A megválasztott tanár kötelezett tagja az 1894. évi XXVII. t.-cz. értelmében létesített nyugdíj-intézetnek s állását 1904. szeptember 1-én tartozik elfoglalni.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. márczius hó 20-án.

Bartók,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

Sz. 293—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben az udvarhelyi egyházmegyébe kebelezett égei egyházközség papi állomására pályázat nyitattik.

Javadalom a díjlevél szerint: tisztességes lakás, gazdasági épületekkel és szép gyümölcsös kerttel; 4 h. 1571 ööl szántó és 1334 ööl kaszáló haszonélvezete 32 kor. értékben; terményjövdelem pénzértéke 525 kor., munkabeli szolgáltatások értéke 21 kor. 34 fill., engedélyezett kiadás 32 kor. 45 fill., tiszta jövdelem 545 kor. 89 fill., állami fizetésekiegészítési összeg (1600 kor.-ig) 1054 k. 11 f. Pályázati határidő: 1904. ápril 20.

Kellően felszerelt folyamodványok nt. ifj. Péter Károly esperes aához Alsósófárvára (up. Parajd) küldendők. Kolozsvárt, 1904. márcz.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 294—1904.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a sz. szolnoki egyh. megyébe kebelezett szilágysomlyói 1-ső osztályu egyh. község papi állomása, eltávozás folytán üresedésbe jöven, arra pályázat hirdettetik.

Javadalom díjlevél szerint: lakás gazdasági épületekkel és 1360 ööl kerttel, készpénz az egyh. község pénztárából negyed évi előleges részletekben 886 kor., dézma kárpótlás utólagos részletekben 1914 kor. stóla-jövdelem az egyh. megyei stólaszabályzat szerinti átlagban 300 kor. összesen 3100 kor. Ezekon kívül az áll. elemi felső leányiskolánál teljesítendő heti 8 órai vallástanításért az érdekelt iskolák pénztárából 300 kor. tiszteletdíj.

Kötelessége, a rendes lelkési teendők ellátásán kívül a 4 osztályu róm. kath. gimnasiunban tanuló ev. ref. növendékek vallástanítása heti 2 órán és a városi iparos isk. növendékek vallásos oktatása heti 1 órán.

A megválasztott lelkész javadalmazása az állomás elfoglalása napjától veszi kezdetét.

Pályázati határidő 1904. ápril 20.

Folyamodványok, minősítvénynyel és szolgálati bizonyítványnyal felszerelve Nagyt. Viski Pál esperes urhoz küldendők Zoványra.

Kolozsvárt, 1904. márczius.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 354—1904.

FELHÍVÁS.

Felhivom tiszt. lelkész társaimat, sziveskedjenek utasítani azon egyházközségükben lakó, papi és tanítói özvegyeket és árvákat, akik az udvarhelyi egyházmegye gyámintézetétől segélyt nyerni jogosultak, hogy életben létüket, illetőleg özvegyességüket igazoló bizonyítványikat folyó évi ápril 15-ig adják be tztst. Bedő András gyámint. pénztáros aához Bikafárvára (u. p. Székelyudvarhely). Az elkésve érkező folyamodványok nem vétetnek figyelembe.

Alsósófárvára, 1904. márczius 20.

Ifj. Péter Károly,
esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő. NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendőek, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Husvét.

Az Istennek legyen hála, ki adott nekünk diadalmat a mi Urunk Jézus Krisztus által

Halhatatlanságnak, örök életnek, feltámadásnak dicső ünnepe légy üdvözölve!

Napja nagy örömmel légy köszöntve!

Jézus, a mi hitünknek fejedelme feltámadott és lett első zsengeje azoknak, a kik elaludtak! Az Ur nem engedte, hogy az ő Szentje a koporsóban maradjon és az enyészetnek alávetessék.

A sírbolt üres. Angyalok szava hangzik onnét, ahol a halál akart diadalt ülni. „Mit keresitek a holtak között az élő?” — kérdik s örömteljesen felelik: „Nincs itt, hanem feltámadott!”

Kijelentetett, valósággá lett az isten fiainak dicsőségek, a mely után sovárogova vágyakozott az egész teremtet világ. Feltáruktak a mennyei hajlékok, a melyek az Atyának házában vannak és megnyitott ajtón át pillanthatunk be az ég fényességébe, a hol a feltámadott Mester készít helyet az Ő megváltottainak.

Ez a földi élet is kibeszélhetetlen értéket nyert. Mulandóság árnya többé már nem nehezedik azokra, akik a Krisztusban élnek; mert a kik Ő benne hisznek, a halálból már átalmentek az életre. A „félelmek királya“, a halál csak a test felett vehet hatalmat; de a lélek él Annál, a ki maga örökélet. Utunk, a melyen járunk, vezessen bár köves helyeken, tövisen, megpróbáltatásokon és szenvedéseken keresztül a mennyben, örökkévalóságban végződik azoknak, akik az Üdvözítő után mennek s az ő szent kezének vezetésére bízzák magukat. Elköltözött kedveseink felől is bizonyos a mi reménységünk, mert „Boldogok, a kik az Urbanak halnak meg, mert az ő cselekedeteiknek jutalma követi őket“ és minden sir felett ott áll az Életnek fejedelme és győzedelmesen hirdeti: „Én élek és ti is éltek!”

A feltámadás ünnepe tesz minket bizonyo-

sokká, hogy az Istennek vagyunk örökösei és a Krisztusnak örökös társai és a mikor az Isten kihozta Jézust a halálból az életnek feltámadására: Őt tette kezessé mindazokért az ígéretekért, a melyeket kijelentett azoknak, a kik mindvégig kitartanak, és hivek maradnak mind halálig.

Halljuk meg, fogadjuk el, vessük emlékezetünkbe és tántoríthatatlan hűséggel kövessük az apostoli intést: „Azért szerelmes atyámfiai erősen és mozdíthatatlanul álljatok, bővölködvén mindenkor az Urnak dolgában, mivelhogy tudjátok, hogy a ti munkátok nem hiábavaló az Urban!”

Anyaszentegyházunk régi szokásához képest e husvétünnepre is kibocsátjuk a hivekhez követünket . . . ifjú atyánkfíát, hogy vigye meg szives, atyafiságos köszöntésünket és hirdesse az élő és haló ígét, legyen bizonyoságtevő az örökkévaló evangelium mellett. Mi áldás kívánással bocsátottuk el, az atyafiak pedig fogadják szeretettel.

Boldog ünnepeket kíván a kolozsvári ev. ref. theol. fakultás tanári kara s annak nevében

Kolozsvár, 1904. április havában

Kenessey Béla.
igazgató.

A brit és külföldi bibliaterjesztő társaság évszázados ünnepe.

London, márczius 10.

A brit és külföldi bibliaterjesztő társaság évszázados ünnepe, melyen az egyetemes konvent megtisztelő megbízásából nagyérdemű hazánkliával, dr. Duka Tivadarral együtt, ki egyúttal a választmány-nak is tagja, az ev. ref. magyar egyházat (ő egyúttal az ág. ev. egyházat is) volt szerencsénk képviselni, lezajlott és arról rövid vonásokban képet akarok adni e lap t. olvasóinak.

A történeti előzmények és a társaság jelen helyzete teljesen ismerős a magyar protestáns közönség előtt.

Az ünnepélyek magok márczius 4-én, pénteken kezdődtek. 12 órakor délben volt az első „Prayer

meeting“ a társaság palotájában, a második emeleten, a könyvtárszobában, a hol vannak a világ összes bibliakiadásai — természetes a magyarok is elhelyezve. Ezen ülések tisztán rögtönzött imádkozásokból és éneklésből állottak, s egészen elütöttek a mi, formalizmushoz szokott gyakorlatunktól. Az imádságot még sehol sem láttam olvasni, csak Németországon és nálunk, protestáns templomokban. Természetesen is; mert hiszen ha van valami, a mi közvetlen, szubjektív és a pillanat hatása alatt áll, az az ima.

Az angol lelkész sokszor olvassa predikációját, melyet mélyen átgondol, szövegez s pointiroz; imáját soha. Nálunk a rendes gyakorlat az imát is könyvből olvasni, még lelkészeknek nyilvános alkalmakkor is. Azt hiszem, helyesebb az angol gyakorlat; de hogy közvetlenebb, megragadóbb és melegebb: az világos. Annál inkább az, ha az imádkozást vezető, mint gyakran történt, világi egyén.

Péntek este a Fishmongers Hallban nagy fogadás volt. Northampton marquis, a társaság elnöke, Caleb R. Kemp, a bizottság nagyérdemű elnöke és Barclay, a pénztáros fogadták a vendégeket. A pazar termekben mintegy 600 vendég lehetett jelen. A rövid ima után az egyes biblia-társaságok küldöttei üdvözölték az anyatársaságot. Érdekes volt megtudni tőlük, hogy majdnem mindegyik teljesen az angol nyomokon és az angol támogatásával haladt; a legrégibb köztük a skót, de elég tekintélyes a holland, amerikai, francia, svéd és német is.

Szombaton délután félnégykor volt a gyermekek tüntetése az Albert Hallban. A Lord Major elnököt teljes díszben, s a királyi család részéről Christian hercegné volt jelen, a király nővére, hogy az első vágást tegye a nagy kalácsba. Az angol szokás ugyanis külön kalácsot ismer a születésnapon, melylyel az ünnepeket megtisztelik. A birthday cake (születésnap kalács) ép oly ismerős az angol családi életben, mint a wedding cake (lakodalmi kalács). Természetes, a születésnap kalácsnak valamivel kell emlékeztetni a korra is. Így ez a kalács 100 fontos volt. Sőt 8 darab ilyen volt, mert kis darabokban szétosztották a nagy közönségnek, mely vagy 10,000-nyi lehetett az óriás teremben. A tüntetés persze nem volt más, mint éneklés, ima és beszéd. Egy 1500 tagból álló hatalmas énekkar működött közre, egy vak fiú olvasott fel a dombornyomású biblából, és gyönyörű beszédek hangzottak el.

Vasárnap 12-kor volt az ünnepélyes istentisztelet a Szent Pál templomban. A Lord Mayor egész díszben megjelent; a király, rosszülléte miatt távol volt, de a királyné és a walesi herceg és hercegné jelen voltak. A canterburyi érsek predikált. Alapigéje a Genesisből a „Legyen világosság“ volt. Beszédében, mely klasszikus tömörségű volt, kidomborította a biblia felvilágosító hatását; hatásosan jelezte azt az óriás ellentétet, a melyet felmutat a Wycleff-korszak, a mikor máglyán égették el majdnem ugyanott a bibliát és a biblia terjesztőt, s a mai, a mikor ugyanott ünnepelek azt, és ugyanakkor a világ legelső nemzetei minden protestáns egyházban.

Hétfőn ismét prayer meeting volt, s azután lunch a Holforn vendéglőben, mintegy 500 küldöttel vendégelvén meg Northampton marquis. Angol szokás az ily alkalmat is értékesíteni, nem — mint nálunk rendszeren szokott lenni — vad frázisokkal, borbózzal és pipafüsttel, hanem tárgyilagos, építő beszédekkel. A külföldi egyházak közül a svéd, francia és magyar ez alkalommal jutott szóhoz. A mi üdvözetünket Duka Tivadar adta át keresetlen, meleg szavakban. Utalt az angol és magyar nép politikai meleg barátságára, a magyar egyházak hithűségére, szenvedésére; megköszönte a bibliatársaság sok jótettét a magyarok iránt, s érzelemteljesen csatolta

saját meleg háláját, hogy e téren neki, a száműzött magyarnak, munkatért adott. Nem kevésbé meleg volt Northampton lord válasza, a melyben az angol politikus és buzgó protestáns egyesítette válasza közvetlenségét, és hosszas taps követte mindkét felszólalását.

Este volt ismét az Albert Hallban a tulajdonképeni százéves gyűlés. A főszónok, — ima, éneklés, bibliaolvasás, az 1500 tagból álló kar éneke és beszédek képezvén a gyűlés tartalmát, — a canterburyi érsek volt. Gyönyörű beszédben fejtegette a biblia emberi hatását, mely megteremtette a nemzeti irodalmat, krisztallizálta az eszméket minden országban, Angliától kezdve; sőt teremti most is folytonosan. Ezért is a könyvek könyve az. Nem kevésbé hatásos volt Watson (írói néven Mac Claren) liverpooli lelkész beszéde, a ki arra utalt, hogy a szabad vizsgálódás és szabad kutatás elve, a mi a bibliát kezébe adja a keresztyénségnek, pozitív alap, s bár a biblia különböző magyarázatai felekezetekeket támasztanak, az alap egy és ugyanaz: a biblia és a kutatási szabadság. Ez a közös fedél, mely alá minden protestáns felekezet jogosan áll, s ez az oka, hogy a protestantizmus nemcsak legerősebb és legszámosabb, de egyuttal legműveltebb és legszabadabb részét teszi a keresztyénségnek.

Kedden volt még két hatalmas gyűlés a Queen's Hallban. A délutáni a külföldi bibliaterjesztő és miszcionárius társaságoknak volt szentelve. Egymásután hallottuk itt annak gyakorlati kifejezését, hogy miért alaptalan és homokra épített a r. katolikus misszió a pogányok közt, mert az állandó, ott maradó és gyökeret verő alapot a biblia szolgáltathatja csak.

Kedden este ugyanott volt a záró ülés a delegáltak fogadása céljából. A leghatalmasabb beszéd az Egyesült-Államok nagyköveteé, Choateé volt, a ki egyuttal az amerikai bibliatársaság egyik küldöttje is volt. Megható volt emlékezése a Pilgrim fatherekre, a kik a régi hazából nem hoztak más magokkal, csak a bibliát. De az elég volt. Az amerikai élet gerincze lett az, s ezen az alapon lett a világ első fájává az angol-szász, ott is, itt is. A művelődés érdeke, hogy az maradjon az emberi jóakarat, béke és haladás érdekében.

Egymásután hozták a protestáns uralkodók meleg üdvözetét, a hollandin kívül a svéd, a német, a dán királytól és a népektől együttesen. Egy hatalmas protestáns világzsinat képét vette fel ez a gyűlés, annál impozánsabb módon, mert csakugyan milliók állottak háta mögött, minden protestáns templomban a föld kerekiségén. Annál szükségesebb, annál melegebb volt az egész, mert hiszen ép a szabad kutatás, — egyházunk egyik főelve, — külön táborokba sorozván bennünket. ritka alkalom adatik, mikor az összes protestantizmus együttérzése, világvezető ereje dokumentálható legyen.

Még meg kell jegyeznem végezetül azt is, hogy azon magas, közvetlen célok, a melyek a társaság elé tűzettek, az ez alkalommal összegyűjtendő 250 ezer guinea terhére, úgy látszik, biztosítva vannak. A gyűlés megkezdése előtt közzétett első eredmény közel 100,000 guineát mutat fel eredményül, s így alig lehet kétség, hogy az egész — utóljára sem túl magas — összeg biztosítva lesz. Jól fogna esni itt, ha a magyar egyházak áldozatkészsége nem ritka forintokban, azt a mi szegény népüktől senki sem várja, hanem sűrű garasokban nyilatkozott volna meg.

György Endre.

EGYHÁZI ÉLET.

A gyulafehérvári ev. ref. egyházmegyének folyó hó 8-án lélekemelő szép ünnepnapja volt. Az új ki-

kerekítés után ugyanis, mint megnagyobbodott és bátran mondhatjuk, megerősödött egyházmegye, e napon tartotta első közgyűlését. Gyűlés előtt a ref. templomban istentisztelet volt nagyszámu szép közönség jelenlétében, holott Kováts Károly b.-bocsárdi ref. lelkész, Sükösd Gerő, Sipos Elek és Bereczki Sándor gyönyörű ének-quartettje után dr. Elekes Viktor esperes végezte a sziveket megható istentiszteletet. Istentisztelet után megkezdődött a közgyűlés, melyet dr. *Elekes V.* közszeretben álló esperes nyitott meg eszmékben gazdag beszéddel, vázolván egyházmegyénk nehéz helyzetét a klerikalizmus és nemzetiségi törekvésekkel szemben s egyben magasrendű elhivatását. Szívből, meleg szeretettel köszönti a régi egyházmegye nevében is az újonnan átszatolt egyházközségek lelkészeit, világi képviselőit, akik teljes számban megjelentek; kéri mindnyájokat békés, szeretettől áthatott buzgó munkálkodásra, szüntelen szemök előtt tartva Jézus tanítását s egyházmegyénk nagy elhivatását. Az éljenzéssel fogadott beszéd után *Zeyk Gábor* legidősb főgondnok üdvözli még meleg szavakban az átszatolt egyházközségek képviselőit, akiknek nevében *Cseresznyés Ödön* balázsfalvi lelkész, a nszebeni egyházmegye volt főjegyzője köszöni meg emelkedett szellemű szép beszédben a szívből fakadt meleg üdvözlést, űk is szeretetben dobogó szívet hoztak, ugymond, s legfőbb törekvésük zavartalanul, békés egyetértésben, szeretetben munkálni egyházmegyénk virágzását.

A zajos éljenzéssel fogadott beszéd után tárgyalattott a próba énekeskönyv, referálta *Waller József* zalathnai lelkész. Véleményeztetett, hogy a szöveg elfogadható ugyan a végleges kiadásra, de a zenei rész egészen újra dolgozandó egy szakbizottóság által, mely aztán legyen tekintettel a hamisítatlan magyar zene sajátosságaira s az erdélyi énekeskönyv klasszikus szépségű darabjaival ne bánjon el oly mostohán, mint jelenleg történt. A végleges kiadásnál a betűk legyenek nagyobbak és néhány szép halotti ének is vétessék fel.

Tárgyalattott még a kántorok, kántortanítók és léviták leánygyermekéinek a „*Szeretetház*”-ban leendő kedvezményes nevelhetése, referálta *Cseresznyés Ödön* Pár apróbb ügy elintézése után véget ért a közgyűlés, hogy mint magyarokhoz illik, áldomásban is megünnepeltessék a mai szép nap. A közgyűlés tagjai bankettre gyűltek, hol természetesen a pohárköszöntők hosszú sora sem hiányozhatott. Felköszöntöket mondottak: dr. Elekes esperes, *Zeyk Gábor* főgondnok, *Nemes Sámuel* törvyszéki elnök, *Enyedi Lajos* táblabíró, *Ujvárossy Miklós* kir. ügyész, világi képviselők; *Cseresznyés Ödön*, *Benedek Károly* egyhm. főjegyző, *Waller József* stb. Bankett után egyházi értekezlet volt.

—e—

ISKOLA.

A tanárképzés felekezeti érdekeink szempontjából való kiegészítése kérdésében, melyet a mult egyh. ker. közgyűlésen a tanügyi jelentés megvizsgálására kiküldött bizottság vetett fel, a kolozsvári theol. fakultás Elöljárósága a Mélt. Igazgatótanács felhívására hosszabb indokolással az alábbi javaslatot tette:

Tegyen előterjesztést az Igazgatótanács az egyházkerületi közgyűlésnek, annak határozatul való kimondása iránt, hogy:

1. Az egyházunk által fentartott iskolák tanári székei betöltésénél előnyt ad azoknak a szaktanároknak, akik tanári diplomájuk mellett lelkészi oklevéllel is bírnak s különben egyenlő körülmények közt azoknak, kik valamely theol. studiumnak évenként heti 2—4 órai sikeres hallgatását igazolják.

2. Az egyházunk rendelkezése alatt álló s tanár-növendékek számára szolgáló anyagi kedvezményeket csak olyanoknak adja, kik valamely theol. studiumnak évenként heti 3—4 órán való szorgalmas hallgatását, illetve a második félévtől kezdve annak sikeres hallgatását, kimutatni tudják.

3. Theologiai fakultásán rendkívüli hallgatókul minden tandíj nélkül felveendőknék rendeli a kolozsvári *Ferencz-József* m. kir. tud. egyetem azon ref. vallásu férfi hallgatóit, kik heti 3 vagy több órán át valamely theol. studiumot hallgatni akarnak s tőlük e tárgykból kollokvium bevételeit is elrendeli.

4. Hasonló intézkedések tételére felhívja a többi ref. egyh. kerületeket s illetőleg a 3. pontra nézve megfelelő intézkedés tételére az egyet. konventet.

E nagy horderejű kérdéshez való hozzászólásra felhívjuk lapunknak az ügy iránt érdeklődő barátait.

Egyházkerületi Egyházi Értekezlet.

Nyugtatónyozás. Az egyházkerületi Egyházi Értekezlet központi pénztárába 1903. decz. 22-ike óta a mai napig a következő befizetések folytak be:

1. A nagyenyedi egyházmegyéből *Péter Antal* egyhm. ért. pénztárnok a lapunk decz. 17-iki számában már nyugtatónyozott 55 kor. felül, az egyházmegyét illető 25% levonása után 1903. decz. 22-én beküldött 9 kor., gr. *Bethlen Bálint* és dr. *Szilágyi János* 1902. és 1903. évi 4—4 kor., *Bartha Lajos* és *Keresztesi Ambrus* 1903. évi 2—2 k. tagsági díjában.

2. *Balogh Károly* kolozsvári ref. koll. tanár 1903. decz. 31-én négy évi (1901—1904.) tagsági díjban befizetett 8 kor.

3. *Baczó Mózes* szászvárosi lelkész 1904. január 22-én beküldött 90 koronát szászvárosi tagok díjában, még pedig: a szászvárosi egyházközség alapítótagsági díjának második, 1903. évi részletében 20 kor., *Balogh József*, *Csürös Pál*, dr. *Dósa József*, *Dósa Dénes*, *Fodor Gyula*, *Gönczy Sándor*, *Kapronczay Mátyás*, *Megyaszi István*, *Simon Ferencz*, *S. Szabó Péter*, *Szász Károly*, *Szigyártó Lajos*, *Tokaji Aladár*, *Vajna Gábor*, *Vitus Lajos* és dr. *Tóth Sándor* 1902. és 1903. évi 4—4 kor. tagsági díjában 64 koronát s *Baczó Mózes* három évi (1901—3.) tagsági díjában 6 koronát.

4. *Lőrinczy Gábor* m.-kályáni lelkész, kolozsvári egyhm. ért. pénztárnok 1904. febr. 10-én a 25% levonásával beküldött 30 koronát. Azonban az ez összeget befizető tagok kimutatását még nem kaptuk meg.

5. *Böjthe Géza* sepsii egyházm. ért. pénztárnok 1904. márcz. 14-én az egyházmegyét illető 25% levonása után beküldött 71 k. 78 fillért *Péchi Árpád* és *Szabó Sándor* 1903. évi 2—2 kor.; továbbá *Bene István*, *Havadtói Mihály*, *Kolcza Lajos*, *Barabás Miklós*, *Vén Mihály*, *Vas Lajos*, *Szabó Ferencz*, *Kis Lajos*, *Bartha Károly*, *Jakab József*, *Zsigmond Károly*, *Csiszér Zsigmond*, *Kovács Antal*, *Demes Péter*, *Dávid József*, *Takács Károly*, *Antal Lajos*, *Kis Gyula*, *Mennyi János*, *Székely Sándor*, *Böjthe Géza*, *Czegledi János* és *Pünkösti István* 1902. és 1903. évi 4—4 korona tagsági díjában.

Kolozsvár, 1904. márcz. 29.

Balogh Károly,
ehk. ért. pénzt.

EGYHÁZI IRODALOM.

Dr. Bartók Györgynek, az erdélyi egyházkerület püspökének nem sokára megjelenő és a presbyteriális egyházszervezet napi renden levő kérdéseit tár-

gyaló művére előre felhívjuk lelkipásztoraink és az érdeklődők figyelmét.

A mű címe: „*A református egyházak presbyterialis szervezete.*“

Az ismertetést és bírálatot azon időre kell fentartanunk, midőn a mű a nyilvánosság elé kerül. Most egyszerűen az érdekes tartalom jelzésére szorítkozunk.

Az I. rész tartalma:

Az egyházi szervezettel összfűgő *elvi* különbségek a római egyház és a protestantizmus között.

A *külföldi* protestánsok legelső szervezkedési kísérletei.

A *külföldi* református egyházak szervezete és a reformátorok. A *genfi* egyház *presbyteri* szervezete. A *francia* egyház *zsinatpresbyteri* szervezete.

A zsinatpresbyteri szervezet tovább terjedése és alakulása a *skót* egyházban, *Németalföldön* és egyes *német* egyházakban. A *lengyel* protestánsok egyházalkotmánya.

A II. rész tartalma:

A *magyar* református egyházak szervezete a 16 és 17-ik században. A *komjáti* kánon. A *Geleji Katona István* erdélyi ref. püspök által szerkesztett kánon.

A *hierarkhia* és *küriarkhia* egymás ellen vívott harcza a magyar református egyházban. A *budai* zsinat 1791-ben.

A *debreczeni* zsinat tárgyalásai 1881-ben. A *budapesti* zsinat tárgyalásai 1891-ben. *Különbségek* az erdélyi és a többi egyházkerületek szervezetében.

Az *Approbata* és *Compilata* Constitutiók és a *Leopoldinum* diploma, mint az erdélyi református egyház alkotmányos szabadságának biztosítékai.

*

Az egész mű mintegy 12—15 ivre terjed. *Ára* 4 korona. A kik előre megrendelik 40% árkedvezményben részesülnek. A megrendelt példányok ára a műnek megjelenése után küldendő be. Szerző munkáját csekély számban nyomtatja. Óhajtható tehát, hogy az érdeklődők megrendeléseiket a Szerzőnél minél hamarabb és kellő időben tegyék meg.

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvasóinknak és anyaszentegyházunk minden tagjának boldog és idvességes ünnepeket kívánunk. A megfeszített és fellamadott Krisztus ünnepein vajha betel-nék rajtunk a nagy apostol kívánsága, hogy vele együtt megfeszítettvén ő-emberiünk, támadnánk mi is új életre — az istenfiak életére. Kegyelem Istene tegye hatásossá az ő szent igéjének predikáltatását!

A két prot. egyház állami dotációjá ügyében készített „Memorandum“-ot a nagy bizottság Br. Bánffy Dezső és Dr. Baltik Frigyes elnökök vezetésével e hó 25-én nyújtotta át Grf. Tisza István miniszterelnöknek és Berzeviczy kultuszminiszternek. Mindketten nagy előzékenységgel fogadták az illusztris küldöttséget s az ügy iránt való meleg érdeklődésük nyilvánítása mellett ígérték, hogy a nagy kulturmissioju egyházak e fontos ügyét komoly és jóindulatu tanulmányozásban s elbánásban részesítik. Adja Isten, hogy mihamarabb lássuk eredményét!

Grf. Dégenfeld József amerikai utjából, hová az ottani magyar ref. egyházak helyzetének tanulmányozására utazott, Kiss Áron püspökhöz írott levelében jelzi, hogy ápril. végére haza érkezik. Utja — írja márczius 12-éről — elég sok fáradtsággal jár s ezentul még többel fog járni, de az eddigiekből következtetve, az a reménysége, hogy az eredmény nem fog elmaradni.

A sepsiszentgyörgyi papválasztás ügye egy lépéssel előbbre haladt. A mult héten ugyanis az egy-

házköztség egy tekintélyes értekezlete kijelölte a küldöttségileg meghallgatandó pályázottakat. Hogy a sok derék pályázó közül csak három jelöltetett ki meghallgatásra: ez nem zárja ugyan ki, hogy más pályázók is választhatók ne legyenek, de azt bizonyítja, hogy a gyülekezet többségének figyelme a három kijelölt felé irányult. A meghallgatásra kijelöltek: ifj. Péter Károly az udvarhelyi egyh. megye kiváló adminisztratív tehetségü esperese, Alsó-Sófalva tudós papja, kinek theologiai tudományos működése évről évre, hol egy könyvvel, hol értékes tanulmányokkal, melyeket német és francia írók tanulmányozása után készít, tesz bizonyosságot lankadatlan haladásáról; Szécsi Ferencz felvinczi lelkész és a nagyenyedi ehmegye főjegyzője, volt kisegítő theol. tanár, ki zajtalan elvonultságban mindennapi apró kötelességeinek él és Korék Endre Erzsébetváros ifju tüzes és lelkes papja, ki különösen hirlapirodalmi tevékenységével s magasabb szempontu politikai czikkeivel tünt fel. E kijelölés ellen nekünk semmi kifogásunk. De igenis súlyos kifogásunk van az ellen, a miről egy helyi lapból vettünk tudomást, hogy az értekezleten egyik jelölt ellen olyan gyanusítás jellegével bíró tény konstatálása említettett fel, a mely alkalmas az illető egyéni integritását támadni meg. Ha igaz az a tény, hogy az illető segédpapságának idejéről szóló jegyzőkönyvei az egyházközségnek eltűntek: ezt más uton kell, nem gyanut hintve felemlgetni, hanem tisztázni. Tisztázni, hogy kinek őrizetében veszttek el? mily uton-módon és körülmények között? mikor jöttek az illetők ennek tudomására s mit tettek a dolog hivatalos rendezésére? Most már ennek meg is kell történni. Sajnáljuk, hogy a szép alkotmányos küzdelemnek ígérkező választásba ily dissonáns hang vegyült s kívánjuk, hogy a választás további folyama ilyenektől mentes legyen.

A m. kir. honvédelmi miniszter a katonai iskolákról bő tájékozást nyújtó ismertetést készítettett és küld meg ingyen minden érdeklődőnek, ki kéri. Iskoláink igazgatói és leköszveink igen jól tennék, ha megszerezve biztatnák arra való ifjainkat a katonai pályára lépésre. A magyar érzelmű tisztikar csak ugy lesz megteremthető, ha minél több szinmagyar család gyermeke kerül oda. Ne hagyjuk a sok ingyenes helyet a „nemzetiségeknek“!

Új templom. Zilahi ev. református egyházunk régi templomának a kijavítására indított törekvése elháríthatatlan akadályokba ütközött, amennyiben a rohamosan fellépő új meg új repedések azt az aggodalmat keltették az építettő-bizottságban, hogy a műszaki felülvizsgálat óta keletkezett rongálódások nagyobb fokúak, semhogy a javítási terv még most is kivihető legyen. Az építettő-bizottság indítványára kimondotta a presbitérium, illetve az egyház képvisleti közgyűlése, hogy a renoválás tervét elveti és egy egészen új templomot fog építeni a megmaradó és egyidejűleg megújítandó torony mellé. Az építkezés fedezetére már rendelkezésre áll 42,000 korona, ehhez még 30,000 korona előírányozható. Ez összeget egyházi adóból törlesztendő kölcsönből óhajta fedezni a közgyűlés. Az új templom létesítése céljából mindenek előtt tervpályázatot hirdet az egyház, amely pályázaton a két legsikerültebb terv 500 és 300 korona jutalomban fog részesülni. Remélhető ily, hogy az egyház, nagy anyagi áldozatával épülő új templom — azon az igazán szép helyen — egyik újabb disze lessz a városnak. Az egyház közgyűlése a felettes egyházi hatóság jóváhagyásának gyors ki- eszközzésére, szóbeli információk nyújtása céljából Czell Lőrinc egyh. főgondnokot és Both István dr.-t, az építési bizottság elnökét küldötte ki.

A „Mustármag“ evangéliumi női lapnak most jelent meg a 7. száma, melylyel a lap első évfolyamának II. féléve kezdődött meg. Minden magyar nőt,

a ki szeret az evangéliummal foglalkozni, érdeklődik Isten országának terjedése iránt, óhajt a maga hitében erősödni és valami jóra való keresztyén munkára utmutatást nyerni, fölszólítok, fizessen elő e kis lap második félévi folyamára. Az egész évfolyamra szóló előfizetéseket már nem fogadhatok el, mert az eddig megjelent számok némelyike teljesen elfogyott. A második félévre az előfizetés 1 kor. 30 fill., mely a következő címre küldendő: „*Mustármag*“ szerkesztősége, Budapest, IX., Kálvin-tér 7. Vargha Gyuláné a „*Mustármag*“ szerkesztője.

Az országos református tanáregyesület központi igazgatósága márczius 27-dik napján ülést tartott Debreczenben. Az ülés főtárgya a folyó évi közgyűlés idejének a meghatározása volt. Ez az idő tudvalevőleg meg volt ugyan már állapítva május 24. és 25. napjaiban, de mivel ugyanazon időre utólagosan két egyházkerület tüzte ki a gyűléseit. fölmerült a kérdés, nem volna-e jó a tanárgyűlést máskorra tenni. A körülmények mérlegelése után, különösen annak a ténynek a tekintetbe vételével, hogy immár — főleg a Balaton beutazása céljából — bizonyos előintézkedések történtek, az igazgatóság egyhangulag abban állapodott meg, hogy a már egyszer kitűzött terminus mellett marad. Megállapította azután a gyűlésen tartandó felolvasások sorrendjét. Első nap két felolvasás lesz: a Kiss Ernő népszerűtől elmondása és a Zoványi Jenőé, „Az 1848. XX. t.-cz. és a protestáns iskolák“ címmel; a második napon a Fogarasi Alberté, „A gimnasium és az élet.“ Az igazgatósági gyűlés elején bejelentések történtek és bizottságot küldtek ki egy, a VIII. osztály számára készített magyar történelmi tankönyvnek, mint pályamunkának megírására.

Kérelem a nagytiszteletű lelkész urakhoz.

Mindazokat a nagytiszteletű lelkész urakat, kikhez nagy csapással sujtott egyházam, a döghei (Szabolcsm.) ev. ref. egyháznak templomépítési célra kibocsátott esdő szózata eljutott, de mindez ideig szeretett egyházuk adományát nem küldték el, sem az üres gyűjtő ívüket: kérve kérem, kegyeskedjenek egyházi gyűlésükben pár fillért e szent célra megszavaztatni, avagy a nagy ünnepen, husvét másodnapján a perselyt tétessék ki s ajánlják a kegyes hivek segélyezésébe építkező egyházamat. Ha azonban kérelmem teljesítése terhőkre lenne a Nagytiszteletű uraknak, úgy bizalommal kérem, méltóztassanak visszaküldeni gyűjtőívüket, hogy az elszámolással rendbe jöhessünk. Boldog ünnepeket óhajtva! Döghe, 1904. márcz. hó 26. u. p. Kisvárdá. Maradtam kész szolgálók *Osváth Pál* ref. lelkész.

Nyilvános köszönet és nyugtázás. Az aranyosgyéresi ujonnan építendő „Bethlen Gábor templom“ alapja javára az 1903-ik év folyamán a következő jókedvű adakozók adományai folytak be:

Dr. Szilágyi János gyűjtőívén: Csontos János, Csontos Olivér, özv. Máday Gusztávné, Ferencz Mihály Zsigmond 1—1 kor. Csontos Jánosné 2 kor. Egy téli mulatság jövedelme 91 kor. 60 fill. Gróf Klebelsberg Vilmosné 20 kor. Gróf Béli Györgyné 10 kor. Szászvárosi ev. ref. egyház 5 kor. Csürös Pál szászvárosi tanár gyűjtőívén: Csürös Pál 2 kor. Vajna Gábor, Tankó Béla, dr. Szabó Márton, dr. Dózsa József, Simon Ferencz, Tokaji Aladár 1—1 kor. Szabó Károly 2 kor. Gyárfás Albert gyűjtőívén: Gyárfás Albert 1 kor. Bethleni takarékpénztár 5 kor. Bethleni ev. ref. egyház 2 kor. Szabó Sámuel nyug. tanár gyűjtőívén: özv. Bodor Antalné 1 kor. N. N. 26 f., N. N. 10 f., Bodor Ilonka 1 kor., Szabó Imre 1 k., 64 f., Szabó Sámuel 2 kor., Székely-Kocsárdról egy lámpatálca kisorsolásából 21 kor. 60 f., ó-tordai Weress Sándorné gyűjtőívén: Ilyés Albert 10 kor., br. Inczédi Ádámné 5 kor., özv. Bodor Zsigmondné 5 kor., dr. Horváth Miklósné 5 kor., Ilyés Albertné 5 kor., dr. Pozsoni Antal 2 kor., Renner Ida 2 kor., Bedeházi János 2 kor., Ó-tordai Weress Sándorné 20 kor., Álliman Eliz 4 kor., dr. Szilágyi János 10 kor. Fogadják egyen-egyen magam és egyházam legmelegebb köszönetét. Mídon az 1903. évi adományokat köszönettel nyugtázom egyben legyen szabad megkérnem mindazokat, kiknek gyűjtőívet küldöttünk, hogy a kapott gyűjtőívet, ha üresen is (ez is csak valami) visszaszármaztatni kegyeskedjenek. Aranyos-Gyéresen, 1904. márcz. 7-én. Bartha Lajos lelképásztor.

A szászsebesi ev. ref. templomra, a nemzetiségi áradattal élet halálharcot vivó magyarság emez épülő bástyájára kegyes adományokat küldöttek, melyeket hálás köszönettel nyugtáz Benedek Károly administrator lelkész, egyhm. főjegyző:

Egy magát megnevezni nemakaró Győr 20 kor. Besenyei Istvánné Miglész 20 kor. Központi Takarékpénztár Mező-Túr 10 kor. Kir. járásbírósg ívén Mező-Kövesd: Dr. Klein Mór 20 kor., Hosszúfalvy Benő 2 kor., Somogyi Mihály

1 kor., Roth Dezső 2 kor., Antony Ágoston 1 kor., Fekete László 1 kor., dr. Kuszó Béla 1 kor., Kunhegyesi Takarékpénztár 5 kor., Sturmán Lenárd Csernely 5 kor., báró Feilitzsch Berthold főispán Nyiregyháza 5 kor., gróf Zichy Nándor 2 k., ev. ref. Egyházközség Kisújszállás 10 kor., Hegedüs Miklós Nagyhantos 5 kor., Szathmáry József ny. m. közgyám, Miskolc 5 kor.; Rostás Mihály gyűjtése Mezőgyán: Mezőgyáni olvasó-egylet 4 k., D. Bugyi Sándor 1 k., Koronyáki György 1 k., Feldmann Simon 40 fill., Deák Károly 40 fill. (összesen 6 kor. 80 f.). Besztercei m. kir. pénzügyi tisztviselők gyűjtése: Ribiczey Ádám 2 k., Szöllőssy József 1 kor., dr. Wett Bálint, Kölcsey Rezső, Könya Sándor, Rimán Mihály, Molnár György, Gedeon Zoltán, Száva Sándor 1—1 k., Szóts József, Stetz Károly, Bedeleán Simon 50—50 fill., Ménes, Eránosz Ferencz, Kovács Károly, Almay Ákos, Bakcsi Károly 1—1 kor., Polgár 50 fill., Löbl Henrik, Csernátóni 1—1 kor., Mészáros 60 fill., Blaska Lajos 60 fill., N. N. 1 kor. (össz. 21 k. 20 fill.) Magy. kir. Főerdőhivatal Ungvár Rinay Antal 4 k., Gryfnied Károly 2 kor., Saenger Nándor 50 fill., Witrik Lajos 40 fill., Ladányi 50 fill., Burdats János 50 fill., Rochlitz Nándor 50 f., Zachar Jakab 50 fill. (összesen 8 kor. 90 fill.) Sövári m. kir. Erdőhivatal ivén: Váró István, Ocsárd Károly, Zsuffa Antal, 1—1 kor., Rend Domokos 50 fill., Szilárd J. Lankay Antal, Kriszta Gyula, G. József, Metavánky, Guna Károly, Régenhád Károly, Golló, Radó, Várjon Géza, Tomatovszky Imre 1—1 kor. (összesen 14 kor. 50 fill.) Haringetz Juliska Máramarosziget 2 korona. M. kir. p. ü. szakasz Rózsahegy Hitter Ignác 20 fill., Lukács József 2 fill., Prokk Dániel 20 fill., Bátor József 20 fill., Molnár Péter 20 fill., Kánya Mihály 20 f., Hitter szemlézné 20 fill. (össz. 1 kor. 40 fill.). Läger János máv. főnök ivén Zeyk falva: Läger János, Hegyi Pál, N. N. Galát Lajos, Taróczky Béla 1—1 kor. (összesen 5 korona.) (Folyt. köv.)

HIVATALOS RÉSZ.

1529—1904. sz.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperes aához.

Az 1903. évi december hó 8—11. napjain tartott Egyetemes konvent 7. jkvi számú határozatának 4-ik pontjával az egyházkerületeket nyilatkozattételre hívta fel aziránt, hogy miben vélik megállapíthatónak az *egységes liturgiát*.

E felhívás következtében egyházkerületi közgyűlésünknek is véleményt kel mondania, melynek előkészítése céljából az egyházkerület theologiai fakultásának előjáróságát kértük fel a tárgyalás alapjául szolgálható véleménytervezet elkészítésére.

A theologiai előjáróság idevonzólag a következő javaslatot tette:

Méltóságos Állandó Igazgató-Tanács!

151—1904. sz. alatt január 12-éről hozzánk intézett leiratát, a tiszántúli egyh. ker. püspökének ahhoz csatolt körlevelével együtt tisztelettel vévén, az abban kért véleményes előterjesztésünket a magyarországi ev. ref. egyház egységes liturgiája ügyében, az alábbiakban van szerencsénk megtenni:

A magyarországi ev. ref. egyház egységes liturgiájának kérdése — mint látjuk — tanácskozási tárgyat képezte már a zsinatelőkészítő konvent albizottságaiban, a hol az ügy egyetemes egységes rendezése szükségesnek mondatott ki s ez alapon az egyházkerületekhez a következő felhívás intéztetett: „az egyh. szertartások dogmatikai tartalmának érintetlen hagyásával nyilatkozzanak az iránt: miben vélik megállapíthatónak az egységes liturgiát? Mennyire terjedhet a megállapítandó egységes keretben a liturgus szabadsága? Mily mértékben ölelheti fel a történeti multat s mennyiben érintheti az egyes egyházakban bevett s elfogadott szokást?“

Mindenek előtt abból a tényből, hogy az egységes liturgia kérdését zsinati uton, tehát törvényhozásilag akarják rendezni és pedig „az egyh. szertartások dogmatikai tartalmának érintetlen hagyásával“, megállapíthatónak véljük, hogy itt voltaképpen csak az egyházi szertartások menetének külső rendjéről, a már meglevő elemek sorrendszerű megállapításáról s az eljárások egyöntetűségéről van szó. Amiből ismét azt a további következtetést vonhatjuk le, hogy itt a főczél nem az, hogy megvizsgálván liturgiáknak egyházunk vallásos szelleméhez való viszonyát e szempontból vessük esetleg reform alá, hanem csak az, hogy egyházunk egységét az egyes gyülekezetek istentiszteleti rendjében és más vallásos cselekvényekben való külső jelentkezésében is határozottabban kidomborítsuk. Ily szempontból e kérdés feltevésének és megoldásának jogosultságát készséggel elismerjük, bár másfelől meg kell vallanunk, hogy az ugynevezett „adiaphorák“-ban való tényleges különféleség a protestantizmus lé-

nyegéhez tartozó keresztyén szabadság tudatának ébrentartásához nagy mértékben hozzájárul s igen jó óvszer azon veszélyrel szemben, mely a protestáns vallást különösen a románizmus és graecizmus behatása alatt fenyegeti épen hazánkban, hogy lithurgikus formalizmussá ne csontosodjék. Nem kívánjuk bolygatni azt a kérdést, hogy a felekezeti tudat ébrentartására és élesztésére melyiknek van nagyobb befolyása: az egyház külső megjelenése formáinak-e, vagy a belső hittudat és hitélet öntudatosságának? mert hiszen világos, hogy a földolgot az utóbbit, épügy nem teszi erősebbé az első tekintetében való nagyobb szabadság, mint a hogy nem akadályozza ennek nagyobb egyformásítása.

Az is megállapíthatónak látszik, hogy a köztudat lithurgiáink mai — alapjában — egyöntetű formája és vallásunk belső jelleme közt nem érez olyan disharmoniát, mely az első kihatóbb reformját sürgetné s ha itt-ott hallunk is egyházunk szertartásai túlságos puritanizmusok egyoldalú intellektuális jelleme ellen emelkedő hangokat, ez is nem annyira az élénk és mély vallásos tudat és érzés kívánalmából fakad, mint abból, hogy a vallásos mélységet és élénk kegyességet nélkülöző lélek, ha az Isten igéje prédikálásában sokszor, sőt rendszerint nem kapja meg a lelkeket foglalul ejtő erőt, hatalmat és büvöletet, az istentiszteletben legalább aesthetikai élvezetet sóvárog szomjú lelkének.

Ennek konstatálása által azonban épen nem akarjuk elzárni a lithurgia egységesítése során kínálkozó azt az utat, hogy a hol jó alkalom nyílik rá: igyekezzünk érvényesíteni a külső és vallásos hatásokat kelteni alkalmas aesthetikai szépségeket is, de különösen azokat az elemeket, a melyek alkalmasok arra, hogy vallásuk alapjelmét a lithurgiában is látható érvényesüléshez juttassák. A hol különösen két kívánalomra gondolunk: 1. hogy a hívők egyetemes papsága alapelveiből kifolyólag fokozzuk a gyülekezet tagjainak aktív részvételét és 2. hogy a Bibliának nemcsak mint a keresztyénség ismeretforrásának, hanem mint „kegyelemeszköznek” nagyobb szerepet juttassunk. Az éneklésre nézve feleslegesnek tartjuk elvi kijelentést tenni, mert hiszen az mostani lithurgiánk minden formájában megkapta az őt megillető jelentőséget s azon, hogy nem élnek vele, a lithurgiának sem reformja, sem egységesítése nem, hanem egyéb segíthet.

Ily felfogással lévén a feltett kérdés természetére és körére nézve, most már közelebb jövünk a konvent által feltett kérdésekhez.

A feltett négy kérdés közül az első és utolsó vannak egymással szorosabb kapcsolatban. Az i. i., hogy: „Miben éljük megállapíthatónak az egységes lithurgiát?” és hogy „Mennyiben érintheti (ez) az egyes egyházakban (talán egyházközségekben) bevett s elfogadott szokást?”

A két kérdést így egymás mellé állítva — ha megmondjuk, hogy a cél az egységes lithurgia megalkotása — a feleletet az egyik kérdés adja a másikra. Így: Ha egységes lithurgiát akarunk, annak körét csak oly dolgokra kell szorítanunk, a melyekben az egység minden nagyobb nehézség nélkül ki is viheto, azaz az egyes egyházközségekben bevett s elfogadott szokásoktól nem kívánnak lényeges eltérést s így bevezetjük minden nagyobb zökkenés és rázkódtatás nélkül megtörténhetik, de minden ilyenben — ha akarunk egységes lithurgiát — követelnünk kell az alkalmazkodást, magától értetődően, hogy nem rendőri hatalommal. Azonban e megszorítás az egységes lithurgia körére nézve csak akadémikus jellegű. Mert hiszen — legalább a mennyire mi ismerjük és ismerhetjük — hazai ev. ref. egyházközségeink gyakorlata a lithurgiális cselekvényeknek ugy elemeire, mint ezek sorrendjére nézve s a legfontosabb lithurgiális formulákra nézve, — a melyek itt a legnagyobb jelentőségük — oly jelentőség nélküli subtilis eltéréseket mutatnak, amelyeket egyeztetni egy kis jóakarattal, kellő és alkalmas felvilágosítás mellett csakugyan nem lehet nehéz. Több kevesebb jelentéktelen eltéréssel ugyan — már csak annál fogva is, mert egy körhöz tartoznak, nagyjában egy theol. intézetből nyerik lelkészeiket — az egyes kerületek egyházaiban alig lehet nagyobb a lithurgiában való különbség, mint az egyes kerületek átlagos többségé egymástól. Már pedig ez is oly csekély, hogy a harangozó vagy egyházi egyszerű elmondására, vagy a kezünkbe adott „Agenda“-nak hamaros áttekintése után már azonnal tisztába lehetünk vele. Ennek okát keresve alapjában

ezen harmadik kérdésre: „Mily mértékben ölelheti fel a történeti multat?” — megkapjuk a feleletet. T. i. ebben: A mostani elemekből megalkotandó egységes lithurgiának nem kell a régmultra visszamennie, hogy az valamely mértékben felölelje a jelenhez — talán valami ugrással — közelebb hozza, mert azt ugy elemeiben, mint sorrendjében organikus fejlődésében feldolgozva magában hordozza. Ugy pedig hogy mintegy középhelet foglal el az eredeti XVI. századbéli zürichi és genfi tyus közt (fájdalom elejtve a mindkettőben érvényesült, azon általunk is fennebb említett, két szemponthoz szolgáló részt: a Biblia-olvassást és a gyülekezet aktív részvételét.) és hogy voltaképen fővonásaiban, a XVII. sz. közepén (1653) megjelent s a debreczeni „anyaszentegyházi szolgálat” rendjét követő *Melotai Nyilas István* „Agenda“-ja által van megszabva ma is a jellege. E részre bővebb felvilágosítást csak terjedelmesebb történeti tanulmány adhat,

mely — reméljük — nem fog soká késni a kérdés felvetése után egyházi lapjaink hasábjain, de egy ily véleményben helyet nem foglalhat.

A második kérdés: „Mennyire terjedhet a megállapítandó egységes keretben a lithurgus szabadsága? — rendkívül nagy fontossággal bír nemcsak elvileg, de gyakorlatilag a tárgyalt ügy megoldására nézve. Itt kell ugyanis érvényesülnie annak, hogy a ker. kultusz a protestantizmus alapelvei szerint nem valami mysteriosus theurgia, hanem az objective adva levő keresztyén elv folyvást megújuló subjectiv elsajátítását van hivatva közvetíteni. Az első az objectiv mozzanat jelentkezik a történetileg adva levő és állandó egyházi köztudatban; a második a subjectiv mozzanat, a fejlődő egyéni öntudatban. Itt állunk azon nehéz feladat előtt, hogy egyfelől a két mozzanatot szolgáló elemeket (Biblia-olvasás, áldás, bünbocsánathirdetés, szakramentumok és ének, ima, igehirdetés) megfelelő súlyegyenben tartsuk; másfelől, hogy az objectiv elemeket képviselő állandó lithurgialis formulákat szerencsésen oly történeti alakulásokban találjuk meg, a melyekben valósággal az egyházi köztudat nyer, habár antik-formájú kifejezést. Azt hisszük, hogy egyházunk elég szerencsésen találta meg eleitől kezdve az ily formulákat a keresztyénségi formulában, az urvacsoza szereztetési igékben, az u. n. apostoli hitformulában, az Ároni áldásban és apostoli köszöntésben, a melyek lithurgikai alkalmazása ellen alkalmas helyükön kifogások nem igen hallhatók s egyetemes elfogadottaknak tekinthetők. Eltérések csak a később keletkezett formulák tekintetében merülnek fel, mint az urvacsorai 3 kérdésben s a konfirmált ifjak fogadástelénél feltenni szokott kérdéseknél, de ezek sem olyan természetű eltérések, melyekben az egység nehézség nélkül megtalálható ne volna. Ezekben a hivatalosan megállapítandó formulában és az egyes szertartások mozzanatainak egymásutánjában a lithurgusnak változtatási szabadság nem adható az egység sérelme nélkül, de a beszédek és imák tekintetében a tartalmi irányításon túl — melyet egy klasszikus szertartási beszédekből és imákból összeállítandó „Agenda” teljesíthet — továbbmenő megkötöttséget, a viszonyok, alkalom és helyzetek ügyes felhasználásában rejülő erő és hatás érdekében szükségesnek nem tartunk, sőt veszélyesnek tartanánk. Hogy hol, mely formulákat kívánnánk változtatás nélküli elemként érvényesíteni: azt a részletezés során adjuk elő, mely

első kérdésre adandó feleletünket, — miután utaltunk arra, hogy nagyjában és egészben az egyes kerületekben szokásos lithurgia ugy elemeiben, mint sorrendjében nem sokban különbözik egymástól — az erdélyi egyházkerületben az 1862. évi közzsínt által elfogadott s a Vadas József és Nagy Péter Agendája (Kolozsvár 1866) 1—13 lapjain olvasható: „A köziszentisztelet, egyházi szertartások és lelkész teendői rendje az erdélyi ev. ref. anyaszentegyházban” cz. fejezet menetéhez szabjuk, mint a mely kerületünkben ma kivétel nélkül mindenütt követtetik s megjegyzéseinket vagy változtatási javaslatainkat annak sorrendje szerint az egyes pontoknál tesszük meg és indokoljuk röviden.

1. Ünnepek és vasárnapokon.

a) Dél előtt.

(L. Vadas, Nagy P. Agenda 1. lap.)

E 9 pontból álló istentiszteleti rendet egészben megfelelőnek és megtartandónak véljük; mégis a következő megjegyzésekkel:

a) az ünnep- és vasárnapi istentisztelet e rendjébe a 4. és 5. pont közé egy obj. lithurgiai elem — ami ez istentiszteleti rendből teljesen hiányzik — az egyházi évkörhöz alkalmazott és perikopális rendszer szerint egyházhatósággal megállapított bibliai szakasz olvasása beilleszthető volna ilyenforma bevezetéssel: „Most pedig hallják meg és fogadják szívükbe a hívők a szent evangéliumot, a mi kegyelmes Istenünknek, Atyánknak örvendetes üzenetét, melyet az ő szent országa építésére, a mi idvességünk munkálására adott az ő szent Fia által Fia s melynek e mai szent naphoz mért részét írva találhatjuk (. . . hol?) A szakasz felolvasását solemnis szavakkal végzi. Pl. Ezsaiás 55. 10—11; vagy II. Thess. 2. 16—17 vagy más változhatatlan bibliai formulával.

6. pontul erre ének: „Megáll az Istennek igéje stb.”

7-ik pont az eredeti 6-ik ily bevezetéssel: „Elmélkedjünk Aai! a mi ker. hitünknek nagy titkáró! azon igék alapján, melyek írva található (itt és itt) ilyenképen.

8-ik pontul marad az eredeti 7-ik.

9-ik pontul jöjjön a gyülekezet megáldása. (Megállapított formula szerint.)

10-ikül az adakozásra felhívás és hirdetések és

pedig a szülöttek vagy megkereszteltek, templomban (?) esküvők vagy elhaltak nevei kihirdetése és más, az egyházi életre vonatkozó tudtuladás s erre vonatkozó „verba solemnia“.

11-ik az eredeti 9-ik.

b) *Délután.*

(L. Vadas—Nagy P. Agenda 2. lap.)

Teljesen úgy, mint a délelőtti van az eredetiben, azzal a különbséggel, hogy a predikáció helyett bibliamagyarázatnak vagy katekhizációnak kell jönnie s az ifjak vallásos oktatása folytatandó,

2. Köznapi istentisztelet kötelezőleg mindennap tartandó.

a) b) Változatlanul a Vadas—Nagy P. Agendája 2. lapján irt renddel.

NB. Az istentiszteletek *ideje* ugyan egészen a gyülekezet tagjai életviszonyaihoz kell hogy alkalmazkodjék; de óhajtandó volna, hogy különösen *városi* gyülekezetekben a délelőti istentiszteletek ideje, különösen a bibliamagyarázati napokon (s ilyet legalább hetenként *kettőt* — mint a régi kánonok feltétlenül el kellene rendelni) télen az estéli órákra tétessék 5—6—7 óra közt, mikor mindenki könnyebben megjelenhetik s e célra a templomok fűtéséről és világításáról kellene gondoskodni. Egyben különösen urvacsora-osztással kapcsolatos ünnepnapokon 2-szer kellene a délelőtt folyamán templomozni ott, hol több pap is van.

Meggondolás tárgyát képezhetné, hogy városi gyülekezeteinkben nem kellene-e imádkozás céljaira a templomokat nyitva tartani.

3. Urvacsoraosztás.

(L. Vadas—Nagy P. Agenda 2—5. lap.)

Javaslatok a változtatásra nézve:

a) Az urvacsora évenként vagy hétszer osztandó kí, mint a hogy sok helyen az új borra való urvacsoraosztással tényleg van is, de ezt a reformáció emlékünnepeire helyezve át, vagy ha hatszor osztatik ki, akkor az adventi, mely úgy is nagyon közel esik a karácsonyhoz, hozandó elé a reformáció emlékünnepeire. De a reformáció emlékünnepein mindenesetre kívánatos, hogy urvacsoraosztás legyen, mely esetben a megelőző bűnbánati héten reggel, este katekhizálás tartandó olyan tartalommal, mely a reformáció szükségességét, jogosultságát és áldásait véssé a hívek lelkébe.

1. 2. pont változatlan.

3. 4. pont a hitvallomás („Hiszekegy“) és 3 dogmatikai kérdés. Ezek meg, vagy meg nem tartásáról és formájáról lehet vitatkozni. A bűnvallomás után a hitvallomás (Hiszekegy) benne van a Somorjai János 1636-iki és erdélyi Agendákban; a dogmatikai 3 kérdés az utóbbiban és Melotai 1653-iki Agendájában és gyakorlatban is fentartva legalább a tiszántúli és erdélyi kerületekben, az előbbiben a Melotai-féle egyszerűbb és ántikabb formában, az utóbbiban modernizálva és parafrázisokkal bővítve; az előbbiben a gyülekezet tagjai által fenhargon adandó feleletekkel; az utóbbiban csak a hívők magukban adják a feleletet. Sem az egyik, sem a másik nincs meg pl. a dunamelléki ehkerület gyakorlatában. És tényleg az Urvacsora a bűnbocsánat szakramentoma lévén, ezek minden házag nélkül mellőzhetők volnának, a mikor a bűnvallomásra jőne mindjárt a bűnbocsánat hirdetés megállapított formulával.

Ha azonban a hitvallomás („Hiszekegy.“) és a személyes hit lételét kifejezésre juttató 3 kérdés megtartatik: az esetben a klasszikus formába öntendő 3 kérdésre adandó feleletek a gyülekezet által fenhargon adandók legyenek, valamint a bűnvallomási ima és Hiszekegy tartalmában való személyes érdekelt-ségük kifejezésére a záró „Ámen“ a gyülekezet által hangosan mondandónak veendő. Az egész szer-

tartás pedig ne szakítottassék a kathedrában és urasztala mellett mondandó két részre, hanem a rendes istentisztelet végeztével a communicálni nem akarók távoztával az egész az Urasztalánál történjék.

5. 6. 7. pont változatlan, a kenyér és bor felett mondandó külön megáldó imádságok nélkül.

8—12. pontok változatlanul.

NB. A „beillesztett urvacsoraosztásoknál“ pl. konfirmációkor és templomszentelésnél a rövidebb urvacsoraosztási szertartás úgy alkotandó meg, hogy a bűnvallomás és bűnbocsánathirdetés feltétlenül benne legyen.

4. Konfirmáció.

(L. Vadas—Nagy P. Agenda 5—6. lap.)

Minden változtatás nélkül elfogadandónak véljük.

5. Új papnak beigtatása.

6. Templomszentelés.

(L. Vadas—Nagy P. Agenda 7—8. lap.)

Változatlanul.

A templomban vagy azon kívüli más szertartásokra, u. m.: 1. Keresztelés: a) egészséges, b) terhes beteg gyermekeknél. 2. Házasulandók összeadása. 3. Urvacsoraosztás templomon kívül: a) magán házaknál, b) halálos betegeknek, c) raboknál. 4. Más vallásfelekezetből áttérő átvétele: a) ha az áttérő keresztyén, b) ha az áttérő nem keresztyén. 5. Ekklézsia követés (ahol ily fegyelmi eljárás szabályozva van). 6. Halálra ítétek elkészítése. 7. Temetésre vonatkozó eljárások egészen úgy maradhatnak, a mint a Vadas—Nagy Péter Agenda 8—13. lapokon rendjük megállapítva van. Mégis ezen megjegyzésekkel:

a) A „Házasulandók összeadása“ nál azonban tekintettel a polgári házasság által átvett házassági jogi felelősségre a felekhez intézendő 3 kérdés kimaradhat.

b) A keresztelési formula így változtatandó meg: „N. N. én tégedet (meg) keresztellek az Atya, Fiú Szentlélek egy Istennek nevére.“

c) Az urvacsora betegeknek való kiszolgáltatása rendkívüli időben csak halálos betegeknek lévén teljesítendő, esetleges téves nézetek hozzákapcsolásának kikerülésére, kimondandó volna, hogy a ki betegségében egyszer urvacsorát kapott egy hónapon belől azt ujólag nem igényelheti, bár a pap beteglátogatását igen.

d) Temetési szertartást mindig a lelkész teljesítse s az semmiesetre se történjék csak kántorral.

A Vadas — Nagy P. Agendában nincs szó sem a lelkész- és püspökavatás, vagy szentelés, sem az újabb, szokásossá vált orgona-, harang-, temető-, zászlóavatásról.

Ezekre vonatkozólag a következő sorrendet ajánljuk és pedig az esetleges „formulák“ mellőzésével, melyek nincsenek kezeink között, de a melyek az egyházkerület püspöki hivatalától vagy Igazgató-Tanácsától beszerezhetők:

Lelkészatás. 1. Invocatio. 2. Alkalmi ének a gyülekezet által. 3. Ima. 4. Miatyánk. 5. Bibliaolvasás. 6. Ének. 7. Alkalmi egyh. beszéd. 8. Ének. 9. A kibocsátandók számbavétele. 10. A Püspök kibocsátó beszéde. 11. Az ifjú papok eskütétele, melyet a Püspök kezébe tesznek az egyh. ker. főjegyző olvasván az eskümintát. (Megállapított formula.) 12. Püspök és esperesek a félkörben letérdelt ifjú papok fejére vetvén kezeiket egy-egy bibliai kibocsátási ígét mondanak s ennek végével. 13. Ugyanők ezen állásban alkalmi éneket énekelnek: „Szentlélek szállj sziveikbe.“ 14. A Püspök ajánló beszéde a gyülekezeteknek és egyháznak. 15. Ima. 16. Áldás. 17. Záró gyülekezeti ének.

Püspökavatás. 1. Invocatio. 2. Alkalmi gyülekezeti ének. 3. Ima. 4. Miatyánk. 5. Biblia-olvasás. 6. Ének. 7. Alkalmi egyh. beszéd. 8. Ének. 9. Az egyh. ker. közgyűlés elnöke kihirdeti a püspök választás

eredményét. 10. Erre az új püspök az Ur asztalára helyezett evangéliumra tett kézzel leteszi a hivatalos esküt (Megállapított formula.) 11. Az esperesek a térdeplő püspök fejére tett kézzel egymásután egy-egy bibliai áldást vagy intelmet mondanak. 12. Ugyanők a térdeplő püspök körül félkörben, kezeiket fellette kiterjesztve alkalmi éneket énekelnek. 13. Az új püspök imát mond. 14. Az új püspök áldást mond. 15. Záró gyülekezeti ének.

Orgona, harang, temető stb. avatás rendes templomi istentisztelet körében alkalmi egyh. beszéd s azután avatási ima és megáldás formájában történik.

A temető avatás a helyszínén:

1. Előfohász. 2. Bibliai alapon alkalmi beszéd. 3. Felavató ima és 4. Megáldás által történik.

Zászlóavatás. Templomban vagy azon kívül.

Ha a nem egyh. célra szolgáló zászlót valamely felekezet templomában templomi szertartással felavattak vagy felavatni tervelnek, ily avatási szertartást a ref. lelkész is csak templomban teljesíthet.

Ha minden más résztvevő felekezet papja templomon kívül teljesíti, az ev. ref. lelkész is teheti ezt.

A szertartás sorrendjében az ev. ref. lelkész a ker. felekezet papjai közt azt a helyet kell, hogy igényelje, a mely az illető község felekezeti népszámvizsgálata szerint megilleti.

a) A szertartás templomban:

1. Gyülekezeti ének. 2. Ima. 3. Alkalmi beszéd. 4. Szentelő ima. 5. Miatyánk. 6. Felavatási formula elmondása. 7. Áldás. 8. Záró gyülekezeti ének.

b) Templomon kívül:

1. Alkalmi beszéd bibliai alapon. 2. Felszentelő ima. 3. Miatyánk. 4. Felavatási formula elmondása. 5. Áldás.

NB. A lelkész mint lithurgus mindig a megállapított ruhát tartozik viselni.

Ezekben véleményes javaslatunkat megtéve s a tisztántuli egyh. ker. püspöke körlevelét visszazárva vagyunk a Mélt. Áll. Igazgatótanácsnak.

Kolozsvárt, az erdélyi ev. ref. egyh. ker. theol. fakultá. a Előljáróságának 1904. márcz. 23-án tartott üléséből.

Dr. Vályi Gábor,
fősz. ondnok.

Nagy Károly,
h. jegyző.

Felkérjük nagytiszteletű esperes aait, hogy a fennebbieken közölt tervezetet, egyházmegyénk legközelebbi közgyűlésén, beható tárgyalás alá vétetni és az arra vonatkozó egyházmegyei határozatot, 1904. évi május hó 1-ig, hozzánk felterjeszteni sziveskedjenek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgatótanácsától Kolozsvárt, 1904. márczius hó 30-án.

Dr. Bartók,
elnök.

Kádár János,
titkár.

Sz. 1077—1904.

KÖRLEVÉL

az összes egyházi és iskolai hatóságokhoz.

Az erdélyi ev. ref. egyház történetének kiadása befejezéshez közeleg, a jövő hónap folyamán alatt szétküldözük a hivatalos és az előre megrendelt példányokat, nem mint előre tervezve volt két, hanem a tartalmi megoszlás szerint három kötetre osztva. Megszerzendő a munka hat korona előfizetési árban egyházkerületünk összes anyaegyházai, kollegiumi könyvtárai és a theologiai fakultás könyvtára részére. Felhívjuk tehát a nagytiszteletű Esperes aait és a méltóságos t. Előljáróságokat, hogy az illető testületektől a 6—6 koronát bevenni és egyházkerületi pénztárunkba beküldeni méltóztatassanak.

Egyidejűleg ismételten tudatjuk, hogy illetékes eházi előljáróságaik utján szintén a kedvezményes 6 kor. árban fizethetnek elő a műre az igazgatótanács tagjai és alkalmazottjai, a lelkészek, tanárok, tanítók, énekezők, gondnokok, egyházi hivatalnokok és alkalmazottak, ha az előfizetési összeget az esperesek, illetőleg az illetékes kollegiumi előljáróságok utján előre beküldik.

A mű utólagosan könyvtári uton csakis 10 koronáért lesz megszerezhető.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsának Kolozsvárt, 1904. márczius 17-én tartott üléséből.

Báró Bánffy Dezső,
elnök.

Dr. Sárkány Lajos,
tanügyi előadó.

249—1904. sz.

MEGHÍVÓ.

A dési ev. ref. egyházmegye közgyűlésének m. t. t. tagjait f. év április hó 16-án d. e. 10 órára, Désre a városháza tanácstermében tartandó rendkívüli közgyűlésre tisztelettel meghívom.

Tárgyai: 1. Ima. 2. Megnyitás, megalakulás. 3. Jelentés az egyházm. tanács időközi működéséről. 4. 4472—1903. igazgatótanács körlevelre, a leviták, kántorok és kántortanítók leányainak a „Szeretetház“-ba kedvezményes felvételére tárgyában, véleményes javaslat. 5. 358—1904. sz. igazgatótanács leirat értelmében műszaki előadó választása. 6. Esperes, főjegyző és fegyelmi törvényszéki bíró választása. 7. Kérelmek s kellő időben beadott indítványok.

Közgyűlés után fegyelmi törvényszéki ülés tartatik.

Előző napon, 15-én d. u. 4 órakor az ev. ref. fiúiskola tanácstermében tartandó egyházmegyei tanácsülésre a tanács tagjait tisztelettel meghívom.

Az ev. ref. esperesi hivataltól.

S.-M.-Berkesz, 1904. márczius hó 18.

Pap István, esperes.

306—1904. sz.

KÉRELEM.

Tisztelettel kérem görgényi egyházmegyei paptársaimat, hogy a biblia-vasárnapi perselypénzeket ne hozzám, hanem tiszt. Papp Lajos egyházmegyei pénztáros aához küldeni sziveskedjenek. Általános szabályrendeletünk különben is, hogy *mindenkor, minden pénzek a pénztárhoz irányítandók*, még akkor is, ha pl. valamely hatóság az esperest nevezi meg.

Gernyeszeg, 1904. márcz. 17.

Csekme Ferencz, görgényi esp.

MEGHÍVÓ.

A dési ev. ref. egyházmegye egyházi értekezlete Désaknán, 1904. április 17-én tartja közgyűlését, melyre az értekező t. t. tagjait és az érdeklődő t. közönséget tisztelettel meghívjuk.

S.-M.-Berkesz, 1904. márczius 8-án.

Pap István,
elnök.

Szakács Ferencz,
jegyző.

Az értekező sorrendje a következő:

I. Ünnepi istentisztelet d. e. fél 10 órakor. 160-ik ének 1-ső verse. Gyülekezet éneke (az énekek az új énekeskönyv szerint). 153-ik ének (Invocatio). Gyülekezet éneke. 309-ik ének első verse. Gyülekezet éneke. Ima, tartja Pap István esperes. Karének, éneklí a désaknai ifjusági vegyeskar. Egyházi beszéd, tartja Barabás Samu magyarláposi lelkész. 312-ik ének. Gyülekezet éneke. Záró ima, áldás. Mondja Szakács Ferencz. 214-ik ének 2-ik verse. Gyülekezet éneke.

II. Értekező közgyűlés d. e. 11 órakor az intézkedő helyiségben: Erős várunk... Éneklí a désaknai ifj. vegyeskar. Elnöki megnyitó, tartja Simó Béla ért. vil. elnök. Értekező, tartja Czirmai Zoltán kozárvári lelkész. Zárszó, illetőleg indítvány. Tartja Vásárhelyi Boldizsár ért. egyh. alelnök. Hymnus, éneklí a désaknai ifj. vegyeskar.

III. A désaknai honvédsir megkoszorúzása: Beszédet mond Kozma Imre kaczkói lelkész. Szózat, éneklí a désaknai ifj. vegyeskar.

Megjegyzés. Közébed d. u. fél 2 órakor. Akik a közében részt óhajtanak venni, szándékukat sziveskedjenek bejelenteni *április 10-ig* Szakács Ferencz désaknai lelk. aánál. A közébed díja 3 kor. 50 f.

Sz. 35—1904.

FELHÍVÁS.

A nagyszebeni egyházmegye tiszteletes lelkész a fiait felhívom, hogy nyomtatvány szükségleteiket április hó 10-ig alólírottnál jelentsék be, hogy a megrendelést e szerint megtehessem.

Héviz, 1904. márczius hó 28.

Bíró György, nyomtatvány-kezelő.